

EDEBİYAT ÖĞRETİMİNDE TEKNOLOJİ KULLANIMI,
KARŞILAŞILAN SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ: BİR
DURUM ÇALIŞMASI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

CEYHUN ÇİFCİ

EĞİTİM PROGRAMLARI VE ÖĞRETİM YÜKSEK LİSANS
PROGRAMI
BİLKENT ÜNİVERSİTESİ
ANKARA

MAYIS 2013

EDEBİYAT ÖĞRETİMİNDE TEKNOLOJİ KULLANIMI, KARŞILAŞILAN
SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ: BİR DURUM ÇALIŞMASI

Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Bilkent Üniversitesi

Ceyhun Çifci

Yüksek Lisans Derecesi

Eğitim Programları ve Öğretim Yüksek Lisans Programı

Bilkent Üniversitesi

Mayıs 2013

BİLKENT ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EDEBİYAT ÖĞRETİMİNDE TEKNOLOJİ KULLANIMI, KARŞILAŞILAN
SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ: BİR DURUM ÇALIŞMASI

Ceyhun Çifci

Mayıs 2013

Bu tezi okuduğumu, kapsam ve nitelik bakımından Eğitim Programları ve Öğretim Yüksek Lisans derecesi için yeterli bulduğumu beyan ederim.

.....

Yrd. Doç. Dr. Rasim Özyürek

Bu tezi okuduğumu, kapsam ve nitelik bakımından Eğitim Programları ve Öğretim Yüksek Lisans derecesi için yeterli bulduğumu beyan ederim.

.....

Yrd. Doç. Dr. Tijen Akşit

Bu tezi okuduğumu, kapsam ve nitelik bakımından Eğitim Programları ve Öğretim Yüksek Lisans derecesi için yeterli bulduğumu beyan ederim.

.....

Doç. Dr. Erdat Çataloğlu

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Onayı

.....

Prof. Dr. Margaret Sands

ABSTRACT

TECHNOLOGY USE IN TURKISH LITERATURE, PROBLEMS AND SOLUTIONS: A CASE STUDY

Ceyhun Çifci

MA in Curriculum and Instruction

Supervisor: Yrd. Doç. Dr. Rasim Özyürek

May 2013

The purpose of this study is to explore use of technology in Turkish literature, identify problems and suggest possible solutions. To this end, the researcher administered two different questionnaires for students and teachers, conducted interviews, observed some lessons and analyzed some documents. The findings revealed that Turkish literature teachers experienced major problems in the use of technology. There were noteworthy differences between student and teacher views related to use of technology. Also, some suggestions about problems that occur in the process of technology usage were given in this study.

Key Words: Teaching literature, technology, literature teachers

ÖZET

EDEBİYAT ÖĞRETİMİNDE TEKNOLOJİ KULLANIMI, KARŞILAŞILAN SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ: BİR DURUM ÇALIŞMASI

Ceyhun Çifci

Yüksek Lisans, Eğitim Programları ve Öğretim

Tez Yöneticisi: Yrd. Doç. Dr. Rasim Özyürek

Mayıs 2013

Bu çalışmanın amacı edebiyat öğretiminde teknoloji kullanımının ortaya çıkarılması, oluşan problemlerin saptanması ve mümkün olabilecek çözüm önerilerinin belirlenmesidir. Bu çalışmada öğrenci ve öğretmenlere iki farklı anket uygulanmış, mülâkatlar yapılmış, bazı dersler gözlemlenmiş ve bazı dokümanlar incelenmiştir. Sonuçlar, edebiyat öğretmenlerinin teknoloji kullanımı konusunda büyük problemler yaşadıklarını ortaya çıkarmıştır. Teknoloji kullanım düzeyi ile ilgili olarak öğrenci ve öğretmen görüşleri arasında büyük bir farklılık olduğu belirlenmiştir. Aynı zamanda bu çalışmada teknoloji kullanımı sürecinde oluşan problemler ile ilgili olarak bazı çözüm önerilerinde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Edebiyat öğretimi, teknoloji, edebiyat öğretmenleri.

TEŞEKKÜR

Bu teşekkürle öncelikli olarak saygıdeğer tez danışmanıma en içten şükranlarımı ve en derin takdirlerimi sunarak başlıyorum. Çalışmam süresince hiçbir zaman benden yardımını esirgemeyen, süreç içerisindeki sabır ve ilgisiyle daima yanımda olan, bana çalışma gücü ve azmini veren ve çalışmamı tamamlamama yardımcı olan tez danışmanım Sayın Yrd. Doç. Dr. Rasim Özyürek'e teşekkür ediyorum.

Çalışmam sırasında benimle sürekli iletişim içinde olan, bana destek veren, geniş öngörü ve mükemmel rehberliği sayesinde tezimi tamamlamamda büyük yardımı olan Sayın Yrd. Doç. Dr. Necmi Akşit'e teşekkür ediyorum.

Yüksek Lisans derslerime girerek akademik eğitimime katkıda bulunan, özveri, sevgi ve yardımlarını hiç esirgemeyen Bilkent Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Programları ve Öğretim Bölümü Başkanı Sayın Prof. Dr. Margaret Sands'e ve bütün hocalarıma en içten saygı ve teşekkürlerimi sunuyorum.

İÇİNDEKİLER

ABSTRACT.....	iii
ÖZET.....	iv
TEŞEKKÜR.....	v
İÇİNDEKİLER	vi
TABLolar LİSTESİ.....	x
ŞEKİLLER LİSTESİ	xii
BÖLÜM 1: GİRİŞ.....	1
Problem durumu.....	3
Araştırma amacı	4
Araştırma soruları.....	4
Araştırmanın önemi.....	4
Tanımlar	5
BÖLÜM 2: İLGİLİ YAYIN ve ARAŞTIRMALAR	7
Giriş.....	7
Edebiyat öğretiminde teknoloji kullanımı.....	9

Edebiyat öğretiminde kullanılan teknolojik cihazlar ve donanımlar	9
Edebiyat öğretiminde-egitiminde teknoloji kullanımının avantajları.....	11
Teknoloji kullanımının dezavantajları ve sınırlılıkları	13
Teknoloji kullanımında karşılaşılan sorunlar	16
Öğretmen merkezli sorunlar	16
Okul ve finansal merkezli sorunlar	21
Öğrenci merkezli sorunlar	22
Mümkün olabilecek çözüm önerileri	24
Eğitimsel iyileştirmeler	24
Öğretmen durumları/koşulları.....	26
Sonuç.....	29
BÖLÜM 3: YÖNTEM	31
Araştırma yöntemi.....	31
Araştırma ortamı	32
Evren ve örneklem	32
Veri toplama araçları.....	33
Anket tekniği.....	33
Mülakat tekniği	35
Gözlem tekniği.....	37
Doküman analizi	38

Veri toplama süreçleri	38
Veri analiz yöntemi	39
BÖLÜM 4: BULGULAR	43
Giriş.....	43
Nicel bulgular: Lise edebiyat derslerindeki teknoloji kullanımı, öğrenci ve edebiyat öğretmenleri görüşleri.....	44
Öğrenci görüşleri	44
Öğretmen görüşleri	57
Nitel bulgular: Edebiyat öğretmenlerinin ders öğretimi sırasında teknoloji kullanımında karşılaştıkları sorunlar.....	66
Mülakat bulguları.....	66
Gözlem bulguları	73
Doküman analizi bulguları.....	79
BÖLÜM 5: SONUÇ ve ÖNERİLER	85
Giriş.....	85
Bulguların yorumlanması.....	86
Edebiyat öğretmenlerinin teknoloji kullanım düzeyleri.....	87
Öğrenci görüşleri	87
Öğretmen görüşleri	90
Teknoloji kullanımı ve ortaya çıkan sorunlar	95

Okul ve finansal merkezli sorunlar	96
Öğretmen ve müfredat merkezli sorunlar	98
Öğretmenlerin önerileri	101
Okul ve finansal merkezli öneriler.....	102
Öğretmen ve müfredat merkezli öneriler	103
Uygulama ve çözüm önerileri	104
Araştırma önerileri	107
Sınırlılıklar	108
KAYNAKÇA	110
EKLER	115
EK A: Öğrencilere uygulanan hazır anket soruları	115
EK B: Öğretmenlere uygulanan hazır anket soruları	116
EK C: Mülakat soruları (Öğretmen ve okul yönetimi için)	117
EK D: Gözlem protokolü	118
EK E: Örnek gözlem protokolü içeriği	119

TABLULAR LİSTESİ

Tablo	Sayfa
Tablo 1 Edebiyat derslerinde bilgisayar teknolojisi kullanımı	40
Tablo 2 Öğretmenlerin ders anlatımlarında teknolojiden faydalanma düzeyi.....	41
Tablo 3 9. sınıf Türk Edebiyatı-Dil ve Anlatım yıllık planlarında yer verilen eğitim teknolojileri	42
Tablo 4 Öğrenci cevaplarının sınıf ve cinsiyete göre dağılımı	45
Tablo 5 Öğrencilere uygulanan anketin iç tutarlılık katsayısı	46
Tablo 6 Edebiyat derslerinde bilgisayar teknolojisi kullanımı	48
Tablo 7 Edebiyat derslerinde internet teknolojisi kullanımı	48
Tablo 8 Ders içinde basılı materyal kullanım oranı	49
Tablo 9 Edebiyat derslerinde projeksiyon-tepegöz kullanımı	50
Tablo 10 Ders kapsamında video kullanılma ve izletilme sıklığı.....	50
Tablo 11 Edebiyat derslerinde öğrencilerin teknoloji kullanım izni.....	51
Tablo 12 Edebiyat öğretmenleriyle ders dışı iletişim kurma	52
Tablo 13 Edebiyat öğretmenlerinin ders sırasında yazı tahtası kullanımı	52
Tablo 14 Edebiyat öğretmenlerinin teknoloji kullanmadan ders anlatım oranı	53
Tablo 15 Öğretmenlerin ders içeriğinde bilgisayar teknolojisi kullanımı	57
Tablo 16 Öğretmenlerin bilgisayar teknolojisiyle alıştırmalar yapma sıklığı.....	58
Tablo 17 Edebiyat derslerinde bilgisayar teknolojisi ile test ve soru çözdürülmesi .	58
Tablo 18 Edebiyat derslerinde cd-dvd yoluyla eğitimsel bilgiye erişme ve sunma..	59
Tablo 19 Edebiyat öğretmenlerinin deney, uygulama ve sunum yapma sıklığı	59
Tablo 20 Öğretmenlerin eğitim amaçlı bilgisayar oyunları oynama sıklığı	60
Tablo 21 Öğretmenlerin teknoloji kullanarak yazı ve rapor yazma sıklığı.....	60

Tablo 22 Edebiyat öğretmenlerinin e-posta yoluyla haberleşmeleri.....	61
Tablo 23 Edebiyat öğretmenlerinin internet üzerinden sosyal paylaşım ve görüşme yapma oranları.....	61
Tablo 24 Edebiyat öğretmenlerinin internet üzerinden haber ve güncel olay takibi yapma sıklıkları.....	62
Tablo 25 Edebiyat öğretmenlerinin teknoloji kullanımına bakışları.....	69
Tablo 26 Öğretmenlerin sosyal yaşamlarında bilgisayar teknolojisi kullanımları....	71
Tablo 27 Ders içeriğinde teknoloji kullanım azlığının nedenleri.....	72
Tablo 28 Fiziksel çevre ve ortam değerlendirilmesi	74
Tablo 29 Gözlenen ders içeriklerinin planlama-uygulama süreçleri	76
Tablo 30 9. sınıf Türk edebiyatı-dil ve anlatım yıllık planlarında yer verilen eğitim teknolojileri	80
Tablo 31 10. sınıf Türk edebiyatı-dil ve anlatım yıllık planlarında yer verilen eğitim teknolojileri	81
Tablo 32 11. sınıf Türk edebiyatı-dil ve anlatım yıllık planlarında yer verilen eğitim teknolojileri	82
Tablo 33 12. sınıf Türk edebiyatı-dil ve anlatım yıllık planlarında yer verilen eğitim teknolojileri	82

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil	Sayfa
Şekil 1. Öğrenci cevaplarının ortalama sıklık ve puan aralıkları	47
Şekil 2. Sorulara göre kız öğrencilerin ortalama puan aralıkları	54
Şekil 3. Sorulara göre erkek öğrencilerin ortalama puan aralıkları	55
Şekil 4. Sınıf ve cinsiyete göre ortalama değerler.....	56
Şekil 5. Sorulara göre öğretmenlerin ortalama puan aralıkları	63
Şekil 6. Sınıf bazında öğrenci-öğretmen ortalama puan farklılıkları.....	64
Şekil 7. Zümre kararlarında teknoloji kullanımı önerileri	70
Şekil 8. Gözlenen ders içeriklerinin planlama-uygulama süreçleri	78

BÖLÜM 1: GİRİŞ

Değişen ve dönüşen dünyada, eğitim sistemi de büyük bir hızla değişmekte ve kendisini sürekli biçimde yenilemektedir. Eğitimde teknoloji kullanımı da bu değişen sistemlerle beraber gelişmekte ve her geçen gün önemini artırmaktadır. Ülkemizde de bu durum aynı şekilde geçerli olmuştur ve Milli Eğitim Bakanlığı'nın (2012), desteği sonucunda ders içi ve ders dışında teknoloji kullanımına büyük bir önem verilmeye başlanmıştır. Bu durumun en büyük kanıtı, Fırsatları Artırma ve Teknolojiyi İyileştirme Hareketi olarak bilinen FATİH projesidir. Bu proje kapsamında donanımsal altyapının sağlanması, öğretim içeriğinde bilgisayar teknolojisinin kullanılması, öğretmenlerin hizmet içi eğitimi, bilinçli, ölçülü ve yönetilebilir bir teknoloji kullanım sistemi oluşturulması amaçlanmıştır. “Eğitimde FATİH Projesi, eğitim ve öğretimde fırsat eşitliğini sağlamak ve okullarımızdaki teknolojiyi iyileştirmek amacıyla Bilişim Teknolojileri araçlarının öğrenme-öğretme sürecinde daha fazla duyu organına hitap edilecek şekilde, derslerde etkin kullanımı hedeflemektedir” (Eğitimde FATİH Projesi, s.1).

Bu durum pek çok ders için geçerlidir ve edebiyat dersi de bunlardan bir tanesidir. MEB'in özellikle son yıllardaki çalışmalarında okul içinde ve dışındaki etkinlik ve uygulamalarda teknoloji kullanımını desteklemesi, edebiyat/dil ve anlatım derslerinin kazanımları ve etkinliklerinde teknoloji kullanımını destekleyen bir yenilikçi anlayışa sahip olması da, dikkat çekici bir noktadır. Öyle ki, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı Türk Edebiyatı müfredat programı içinde ders işleme teknikleri, araç ve gereç kullanımı başlığında şunu belirtmektedir; “Konuların işlenişinde eğitim ve öğretimin vazgeçilmez unsurları olan eğitim araç ve gereçlerinden

yararlanılmalıdır. Tepegöz, televizyon, kasetçalar, video, projektör gibi araçlar etkili bir biçimde kullanılmalıdır” (2012, s. 10). Buradan da anlaşılacağı üzere teknolojik araçların ders içi ve dışında etkin olarak kullanılması öğretmenlerden beklenilmektedir.

Edebiyat öğretiminde teknoloji kullanımını sağladığı avantajlardan dolayı büyük bir önem taşımaktadır. Bu avantajlar arasında önemli olanlardan bazıları şu şekildedir; “Öğretmen ve öğrencilere araştırmalarda geniş olanaklar sunması, eğitimcilerin ve öğrencilerin kendilerini yenilemelerine fırsat sağlaması, yeniliklerin ve gelişmelerin sınıf içinde takip edilebilmesi, konferans yoluyla öğretimin yapılması olanağı, yaratıcılığı ve paylaşımcılığı artırması, elektronik posta aracılığıyla dosya ve kaynak aktarımını hızlandırması” (Karahan, 2001, s. 90). Ancak unutulmamalıdır ki öğretmen, öğrenci, finansal ve eğitimsel merkezli çeşitli nedenlerden dolayı öğretmenler teknolojik imkânlardan yeterince yararlanamamaktadırlar. “ Bilgisayar teknolojisinin ders içeriğinde kullanılmaması, sınıfların kalabalıkları, müfredat yetiştirme, dili Türkçe olan yeterli materyal olmaması” (Gür, Özoğlu ve Başer, 2010, s. 5) gibi sebepler bu sorunlardan bazılarıdır.

Özellikle devlet liselerinde sayılan sebeplere daha sık rastlanıldığı için, teknoloji kullanımını konusunda yaşanan sorunlarda da bir artış ortaya çıkmaktadır. Edebiyat öğretiminde de teknoloji kullanımını noktasında diğer derslerde olduğu gibi çok çeşitli sorunlar yaşanabilmektedir. Bu noktada açığa çıkan sorunların sebeplerinin çok yönlü olarak incelenip araştırılması ve sistematik çözüm önerilerinin getirilmesi büyük bir önem teşkil edecektir. Araştırmanın yapılacağı söz konusu okul da bir devlet lisesidir. Bu lisede, edebiyat öğretiminde teknoloji kullanımıyla ilgili olarak

nasıl bir eğitim verildiği, ortaya hangi sorunların çıktığı ve bu sorunlarla ilgili olarak neler yapılabileceği bu çalışmada ortaya koyulmuştur.

Problem durumu

Araştırma konusuyla bağlantılı olarak; gerekli araştırma ve incelemenin yapılacağı lise, bu okulda teknoloji kullanımı konusunda yaşanan belirli sorunların var olması sebebiyle örnek saha çalışması uygulama alanı olarak belirlenmiştir. Bu sorunların varlığı öncelikle okul öğretmenleri ile yapılan görüşmelerde dile getirilmiştir; okulda öğretmen merkezli, okul merkezli ve finansal merkezli çok çeşitli sorunların teknoloji kullanımı sırasında ortaya çıktığı aktarılmıştır. Bunun yanı sıra, bazı öğrencilerle görüşmeler yapılmış ve öğrencilerin ders içeriği ile teknolojinin bütünleştirilmesi noktasında çok farklı tepkileri, şikâyetleri olduğu öğrenilmiştir.

Ayrıca, 2012-2013 öğretim yılı itibariyle, lisede FATİH projesinin uygulamalı olarak başlayacak olması ve muhtemel teknolojik sorunları da beraberinde getirecek olması, teknoloji kullanımı ile doğrudan bağlantılı bir durum olarak düşünülmüş ve araştırma konusuyla içselleştirilmiştir. Lisede edebiyat öğretiminde teknoloji kullanımı ve bu noktada yaşanan sorunların sadece bir seneye özgü olmadığı ve geçmişten itibaren bu sıkıntının yaşandığının öğrenilmesi neticesinde, bu sorunların çok yönlü ve çok boyutlu araştırılması için bu lise, saha çalışması uygulama alanı olarak belirlenmiştir.

Söz konusu olan problemle ilgili olarak, geçmişte ülkemizde edebiyat öğretiminde teknoloji kullanımı noktasında herhangi bir çalışma yapılmamıştır. Ancak genel olarak eğitimde teknoloji kullanımı noktasında örnek çalışmalar incelenmiş ve literatür taramasında detaylı olarak bahsedilmiştir. Bu alana özgü yapılmış olan bu

Çalışma aslında hem problemin özölmesi hem de gelecek araştırmalara bir ışık tutması yönünden büyük bir önem taşımaktadır.

Araştırma amacı

Araştırmanın genel amacını, lise edebiyat öğretmenlerinin teknolojiyi kullanımlarının incelenip gözlemlenerek belirlenmesi, teknoloji kullanımında ortaya çıkan sorunların belirlenmesi, teknoloji kullanımında ortaya çıkan sorunlar hakkında mantıklı çözüm önerilerinin verilmesi oluşturmaktadır. Bu amaçlar doğrultusunda, teknolojiyi kullanan edebiyat öğretmenlerinin, ders anlatımında ne gibi problemlerle karşı karşıya kaldıkları ortaya çıkarılmıştır. Edebiyat öğretmenlerinin teknoloji kullanım düzeylerinin hem öğrenci hem de öğretmen görüşlerinden hareketle değerlendirilmesi yapılmıştır. FATİH projesinin okulda uygulanmaya başlanmış olması sonucunda, bu projenin hangi seviyede ve nasıl bir biçimde yürütüldüğü de araştırma kapsamında ortaya çıkarılmıştır.

Araştırma soruları

- 1- Lise edebiyat derslerindeki teknoloji kullanımı edebiyat öğretmenleri tarafından nasıl algılanmaktadır?
- 2- Lise edebiyat derslerindeki teknoloji kullanımı öğrenciler tarafından nasıl algılanmaktadır?

Araştırmanın önemi

Yapılan çalışmanın sonunda, lisedeki edebiyat öğretmenlerinin teknoloji kullanımları ortaya konulmuş, yaşadıkları sorunlar belirlenmiş, çözüm önerileri getirilmiştir. Bu çalışmanın önemi ilk olarak konusundan ve üzerine eğildiği

sorundan kaynaklanmaktadır. Edebiyat öğretiminde teknoloji kullanımı ile ilgili büyük bir boşluk olduğu gerçeği göz önüne alındığında, yapılan araştırmanın bu boşluğu doldurma açısından önemli bir görev üstlendiği düşünülmektedir. MEB'in eğitimin her alanında teknoloji kullanımına verdiği önemde düşünüldüğünde, bu çalışma sonucunda edebiyat öğretiminde teknolojinin nasıl etkin kullanılabileceği konusunda ve sorunlar karşısında üretilen çözüm önerileri sayesinde, edebiyat derslerinde teknoloji kullanılması noktasında bir yol haritası da belirlenmiş olacaktır. Bu çalışmadan MEB, Talim ve Terbiye Kurulu başkanlığı, MEB'e bağlı liselerde görev yapan edebiyat öğretmenlerinin yararlanabilecek olması da bu çalışmanın önemini ayrıca ortaya koymaktadır.

Tanımlar

Bu çalışmada kullanılacak bazı terimler ve kısaltmalar aşağıda verilmiştir.

Teknoloji: İnsanlığın var olan koşullarını geliştirmesi için bilimin uygulanması olarak tanımlanmaktadır. Teknoloji insanların yararı için bilimi insanın pratik yaşantılarına aktarır. Bilim bilmektir ve yapma uğraşısıdır. Teknoloji ise yapmaktır ve etkili ve verimli yapma yolları uğraşısıdır (Bozkuş, 2002). Bunun yanı sıra Alkan'a göre teknoloji, bilim ile uygulama arasında köprü görevi yapan bir disiplin olarak tanımlanabilir (1998).

Eğitim Teknolojisi: "İnsanın öğrenmesi olgusunun tüm yönlerini içeren sorunları sistematik olarak analiz etmek, bunlara çözümler geliştirmek üzere ilgili tüm unsurları işe koşarak uygun tasarımlar geliştiren, uygulayan, değerlendiren ve yöneten karmaşık bir süreçtir" (Yalın, 2003, s. 5). Aktümen ise bu kavramın tanımını şu cümlelerle ifade eder; "Eğitim teknolojisi, değişik bilimlerin verilerini özel hedef ve yöntem, araç ve gereç, ölçme ve değerlendirme gibi eğitimin geniş alanlarında

uygulamaya koyan uygun maddi ve manevi ortamlarda insan gücünün en iyi şekilde kullanılmasını, eğitimin sorunlarının çözümlenmesini sağlayan bir sistemler bütünüdür” (2002).

Bilişim Teknolojisi: “Kullanıcılara bilgi ve veri kazandıran teknoloji uygulamalarıdır” (Yazar, 2007).

Elektronik Kütüphane: Elektronik ortamda kullanıcıya sunulan bilgi hizmetlerini içermektedir. Bu hizmetler elektronik ortamda kullanılan çeşitli protokoller ve yazılımlar ile bunlardan kullanılan bilgisayarlar sayesinde izlenebilen metin, resim, film ve sesleri barındıran dijital materyallerdir (Yazar, 2007).

TTKB: Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı

Anket Tekniği: Anket, belli bir konuda saptanmış hipotezlere ya da sorulara bağlı olarak bir evren ya da örnekleme oluşturan kaynak kişilere sorular yöneltmek suretiyle sistemli veri toplama tekniği olarak tanımlanabilir (Balcı, 2005).

Nitel Veri: Birimlerin ölçüm ve tartım sonucu değerleri saptanan sayısal özelliklerini belirten, aralıklı ölçekli veya orantılı ölçekli değişkenler (TDK, 2013).

Nitel Veri: Verilerin gözlem, mülakat, doküman analizi gibi yöntemlerle toplanıp, kişi ya da kişilerin tecrübeleri, kanaatleri, algıları ve duyuları gibi sübjektif bilgilerin değerlendirilmesiyle oluşur (Bozgeyikli, 2012).

BÖLÜM 2: İLGİLİ YAYIN ve ARAŞTIRMALAR

Giriş

Edebiyat öğretiminde teknoloji kullanımı büyük bir önem teşkil etmektedir ve bu yüzden TTKB (2012) son yedi seneden itibaren Türk Edebiyatı ile Dil ve Anlatım Müfredat programı içeriğinde teknolojinin ders içeriğinde etkin bir biçimde kullanılması gerektiğini vurgulamıştır. Hatta hangi teknolojik araç ve gereçlerine yer verileceğine kadar da bir detaya gidilmiştir. Bu yüzden yapılacak çalışmada teknolojinin edebiyat derslerinde nasıl ve hangi derecede kullanıldığı ve edebiyat öğretmenlerinin teknoloji kullanımına verdikleri önem, örnek olay saha çalışması ile ortaya çıkarılacaktır.

Bu literatür taraması ile birlikte teknolojinin eğitim alanında nasıl kullanıldığına dair çok çeşitli kaynaklar incelenmiş ve yapılacak tez araştırması öncesinde edebiyat eğitiminde kullanılabilecek pek çok teknolojik cihaz ve donanımın var olduğu saptanmıştır. Teknoloji kullanımı ile ilgili sorunların belirlenmesi ve gerekli çözüm önerilerinin üretilmesi için, hangi teknolojik aletlerin kullanıldığını, ülkemizde ve dünyadaki eğitim alanında kullanılan teknolojilerin bilinmesi gerekliliği şüphe götürmez bir gerçektir. Literatür çalışması bu noktada araştırmanın temeline büyük bir ışık tutmaktadır. Araştırma konunun temel amaçlarını; lise edebiyat öğretmenlerinin teknolojiyi kullanımlarının gözlemlenerek belirlenmesi, teknoloji kullanımında ortaya çıkan sorunların ortaya çıkarılması oluşturmaktadır. Buna ek olarak, teknoloji kullanımında ortaya çıkan sorunlar hakkında mantıklı çözüm önerilerinin verilmesi oluşturmaktadır. Literatür taraması, yapacağım çalışmadaki araştırma soruları ile doğrudan bağlantılı bir biçimde yapılmış ve sistematik bir

yaklaşımın oluşmasını sağlamıştır. Bunun sonucunda, literatür taraması genel olarak üç ana başlık altında şekillenmiştir. İlk olarak teknolojinin kullanımı, teknolojik araçların hangi düzeyde eğitim alanında kullanıldığı ve eğitimciler-öğrenciler açısından faydaları, sınırlılıkları üzerinde durulmuştur. Bu noktada birincil ve ikincil kaynaklar taranmış ve yapılacak saha çalışmasına, araştırma sorularına faydalı olacak bir şekilde bu kaynaklardan yararlanılmıştır.

Tarama çalışmasının ikinci bölümünde ise öğretmenlerin derslerdeki teknoloji kullanımları sırasında karşılaştıkları sorunlara yer verilmiştir. Bu sorunlar da üç alt başlıkta incelenmiştir. Öğretmen merkezli, öğrenci merkezli ve okul-finansal merkezli sorunlar. Bu bölümde ağırlıklı olarak Türkçe kaynaklardan yararlanılmıştır çünkü çalışmanın yapılacağı yer Türkiye’de bulunan bir devlet okuludur ve benzer özelliklerin gösterilmesi bakımından ülke gerçeklerinin göz önünde bulundurularak yapılan çalışmaların tez için ikinci ana başlıkta çok daha faydalı olacağı düşünülmüştür. Yapılan taramada özellikle gelişmekte olan belirli ülkelerde edebiyat öğretiminde teknoloji kullanımına ilişkin çalışma ve araştırmalara rastlanmamıştır. Birinci ve ikinci ana başlıklar birbirleriyle doğrudan bağlantılıdır ve bu sayede öncelikle teknolojik donanımlar ve eğitim içinde kullanımı öğrenilecek ve çıkan sorunlar bu bilgilerin ışığı altında incelenmiş olacaktır.

Üçüncü ana başlıkta ise teknolojinin edebiyat öğretiminde daha etkin ve verimli bir biçimde kullanılabilmesi için mümkün olabilecek çözüm önerileri araştırılmıştır. Yapılan çalışmaların ışığında ortaya çıkan çözüm önerileri paylaşılmıştır. Ancak unutulmamalıdır ki, tez araştırması bir saha çalışmasıdır ve her örnek saha çalışması kendisine özgü sorunları ve çözüm önerilerini beraberinde getirmektedir. Bu

kapsamda düşünöldüğünde literatür taramasının üçüncü bölümündeki kaynakların, araştırmacıya geniş bir bakış açısı kazandırmadaki yararı çok büyük bir önem teşkil etmektedir. Üçüncü bölümde kendi içinde iki alt başlığa ayrılmıştır; öğretmen merkezli çözümler ve eğitimsel öneriler. Üçüncü bölümünde ilk iki bölümle doğrudan bir paralellik gösterdiği görölmektedir. Bağlantı şu şekilde oluşmaktadır; teknolojik cihazlar ve eğitim içindeki önemi, avantajlar ve dezavantajlar, ortaya çıkabilecek muhtemel sorunlar ve çözüm önerileri. Bu sistem, hem okuyuculara hem de araştırmacıya uyumlu bir içeriğin oluşturulmasında fayda sağlayacaktır.

Edebiyat öğretiminde teknoloji kullanımı

Edebiyat öğretiminde kullanılan teknolojik cihazlar ve donanımlar

Eğitim sistemimizde teknoloji kullanımına önem verilmeye başlanması 1990'lı senelerle birlikte ortaya çıkmaya başlamıştır. MEB'in ortaya koyduğu çeşitli çalışmalar ile öncelikle idari sistemdeki geleneksel yapıyı değiştirmeyi ve teknolojide içerikten çok her idari birimde kullanılabilir teknolojik cihaz-alet sayısını artırmayı ve bu artışa önem vermeyi amaçlamışlardır. Fakat özellikle 2000 senesinden sonra Milli Eğitim Bakanlığı özel bir ilgi ve alaka göstererek teknolojinin ve teknolojik cihazların okul içinde kullanılmasına önem vermiş ve özellikle teknolojik donanımlarla örölü cihazların alımları için büyük bir maddi yatırımda bulunmuştur (MEB, 2005).

Eğitimde teknoloji kullanımına verilen bu önem, belirli ders programlarını amaçları içerisinde özellikle belirtilmiş ve ders içeriğinde teknoloji kullanımına özen gösterilmesi gerektiği vurgulanmıştır. TTKB Türk Edebiyatı müfredat programı içinde, ders işleniş teknikleri, araç ve gereç kullanımı başlığında şunu belirtmektedir;

“Konuların işlenişinde eğitim ve öğretimin vazgeçilmez unsurları olan eğitim araç ve gereçlerinden yararlanılmalıdır. Tepegöz, televizyon, kasetçalar, video, projektör gibi araçlar etkili bir biçimde kullanılmalıdır” (MEB, 2012, s. 10). Bu noktadan hareketle, edebiyat derslerinde öncelikli olarak ne tür teknolojilerin kullanıldığına bakmakta yarar vardır. Aksoy’a göre edebiyat eğitiminde kullanılan teknolojik cihazlar şu şekilde sıralanmıştır:

Yazı yazma amacıyla yazı tahtası, yazı yazma ve resim çizme amacıyla kalem, kâğıt, boya, daktilo, ses kaydedici cihaz, görüntü kaydedici ve üzerinde işlem yapılabilen video, sesli mesaj ve müzik dinlemek için teyp, internet aracılığı ile sesli iletişim ve tele-konferans için telefon, internet ve medyaya ulaşma işlevi ile gazete ve televizyon, yazılı mesaj olarak elektronik posta, yazılı metinleri arşivleme ve kaydetme için kütüphane (2005, s. 4).

Yapılacak olan saha çalışmasında, gözlemler sırasında kullanılan teknolojik cihazların çeşitliliğinin bilinmesi açısından bu makale önem taşımaktadır. Yazı tahtasının bile dolaylı olarak eğitimsel teknoloji aracı olarak görülmesi dikkat çekicidir. Burada yazı tahtasının kullanımına yer verilme sebebi, yapılan bazı araştırmalarda bu aracın kullanım sıklığının ölçülmesidir. Örneğin, Yılmaz (2007) yapmış olduğu araştırmasında öğretmenlerin %58,5’inin sürekli olarak, %33,3’ünün ise sık olarak yazı tahtasını kullandıklarını aktarmıştır.

Bilgisayar ve görsel nitelikli donanımların yoğun olarak edebiyat eğitiminde kullanılabilirliği olgusu göz önünde bulundurulması gereken bir gerçek olarak karşımıza çıkar. “Eğitimde çekiciliği çok, kullanımı kolay ve ihtiyaçları büyük ölçüde karşılayan programların kullanılması gerekliliği zorunludur. Okullarda her ders için kullanılacak belirli yazılım programları bilgisayar kullanımının da katkısıyla oluşturulmaktadır ” (Ergun, 1991, s. 3). Özellikle bu yazılımlar dil ve edebiyat derslerinde kullanılabilir. Bu durum hem öğretmenler için bir

kolaylık sağlamakta hem de öğrencilerin ilgisini çekerek, onların gerçek hayatıyla dolaylı da olsa bir bağlantı kurulmasına ortam oluşturmaktadır. Ergun'a göre dil ve edebiyat derslerinde kullanılabilir, ücretli olmayan pek çok yazılım programı mevcuttur; "kelime işlem, veri tabanı, elektronik tablolar, grafik-şekil-yazı programları (podcast, moviemaker)" (1991, s. 4). Gelişen ve değişen teknoloji ile birlikte, daha çok ve değişik sistemlerin edebiyat derslerinde kullanılabilme şansı doğmuştur. Bu noktada yurtdışında benzer derslerde kullanılan eğitimsel teknoloji araç ve gereçleriyle ilgili olarak Tomlinson (2001), yazınsal, görsel ve işitsel öğrenimi kolaylaştıracak her türlü yazılım ve donanımın kullanılabilirliğini belirterek; Cd-dvd, internet, her türlü bilgisayar ve destekli cihazlar, kasetler, görsel videolar şeklinde özetlemiştir. Buna ek olarak, Angelo ve Woosley (2007) ise eğitimsel teknoloji denildiğinde sadece bilgisayarın akla geldiğini ancak video, internet, çeşitli yazılım programları, multimedya desteği, ses ve görüntü desteği, uzaktan öğrenmede kullanılacak çeşitli cihazlar, simülasyonlar, cd-dvd yazılımları, elektronik portfolyo donanımları gibi çok farklı cihaz ve yazılımların kullanılabilirliğini aktarmışlardır.

Edebiyat öğretiminde-eğitiminde teknoloji kullanımının avantajları

Sayırsız teknoloji kullanım olanaklarının var olduğu günümüz eğitim sistemi içerisinde, doğru, uygun ve amaca yönelik donanımların seçimi çok önemli bir rol oynamaktadır. Şurası bir gerçektir ki her donanımın birtakım faydaları olduğu gibi amacı dışında kullanıldığında zararları da görülebilmektedir. İşte bu noktada öğretmenin rolü birinci sırada önem taşımaktadır. Öğretmenlerin bilgi-bilişim teknolojilerini edebiyat derslerinin kazanımları doğrultusunda aktif olarak kullanması ve ders içeriğinin daha verimli ve öğrencinin dikkatini çekici bir şekilde ortaya

konulması sonucunda, edebiyat öğretiminde teknolojiyi kullanmak pek çok avantajı beraberinde getirecektir. Alkan (1995)'a göre, teknolojik cihazların eğitsel amaçlı olarak kullanımlarıyla birlikte öğretmen ve öğrencilerin yeni bilgilerden haberdar olması, eğitsel mekânlardan tasarruf sağlama, eğitim hizmetlerinde maliyeti düşürme, eğitim ve öğretim kalitesini yükseltme gibi avantajlar sağlanmaktadır. Ayrıca, öğrenme ve kavrama hızının artırılması, farklı öğrenci tiplerine hitap edebilme, güvenilirliği ve eşitliği sağlama, konuların kaydedilerek tekrar tekrar aynı biçimde aktarılabilmesi, hareket, ses, resim, müzik ve grafik gibi öğelerin hep beraber kullanılabilmesi gibi olumlu sonuçlar ortaya çıkmaktadır.

Buna ek olarak internet kullanımıyla ilgili Karahan (2001) şu avantajları açıklamıştır; “Öğretmen ve öğrencilere araştırmalarda geniş olanaklar sunması, eğitimcilerin ve öğrencilerin kendilerini yenilemelerine fırsat sağlama, yeniliklerin ve gelişmelerin sınıf içinde takip edilebilmesi, konferans yoluyla öğretimin yapılması olanağı, yaratıcılığı ve paylaşımcılığı artırması, elektronik posta aracılığıyla dosya ve kaynak aktarımını hızlandırması” (s. 90). Edebiyat eğitiminde teknolojiyi kullanmak, eğitimi daha kaliteli hale getirecek ve verimi artıracaktır. Edebiyat derslerinde teknolojik cihazların kullanımı ile beraber, öğrenci ve öğretmenlerin ulaşabileceği zengin içerikli bir elektronik kütüphane sistemine geçiş yapılabilir. Yazar (2001), edebiyat öğretimi sırasında bilişim teknolojilerinden ve e-kütüphane hizmetlerinden yararlanmanın hem öğretmenler hem de öğrenciler için sağladığı yarara dikkat çekmiştir. “Metin bankası projesi, Osmanlı dönemine ait metin paylaşımı projesi, klasik edebiyat veri tabanı, elektronik görüntüleme, dijital veri tabanı, elektronik kütüphane uygulamaları ile beraber eğitimin kalitesi artırılabilecek, öğrencilerin ilgisi çekilecek, büyük bir zaman tasarrufu sağlanacaktır” (s. 2-9).

Teknolojinin eğitime katkısı noktasında Schacter (1999) bir anket çalışması hazırlamış ve çeşitli okullarda yaklaşık 500 öğrenci üzerinde bu çalışmanın sonuçlarını analiz etmiştir. Ortaya çıkan sonuçlardan bazıları şunlardır; “Az zamanda çok içerik öğrenme, öğrencilerin derse ve öğretmenlerine karşı daha düzgün bir davranış beslemeleri, eğitim başarısında görülen artış, derse katılımında büyük bir artışın olması” (s. 1-5). Buradan da anlaşılacağı üzere, derslerde teknolojiyi kullanarak benzer konuların daha zengin bir içerikle öğrencilere ulaştırılarak, daha özel ve daha eşit bir sistematik içinde içeriğin götürülmesi mümkün olabilecektir. Ayrıca, edebiyat öğretiminde teknolojiyi etkin biçimde kullanmak öğrenci ve öğretmenlerin iş yükünü azaltmakta ve zaman tasarrufu sağlamaktadır. Teknolojinin çok yönlü ve çok amaçlı olarak kullanımı ile beraber öğrenciler; yol gösterici ve yönlendirici öğretmen modelini teknolojiyle bağdaştıracak, kişisel araştırma ve takım çalışması becerilerini yükseltecekler, görsel ve işitsel açıdan kavramları çok boyutlu olarak tanımlayıp, çözümlenebilir yeteneğine daha rahat ulaşacaklardır. Milli Eğitim Bakanlığı'nın da desteği göstermiştir ki teknolojiyi ders içi ve ders dışında kullanmak, yeni eğitim sisteminin hedefleri ve amaçlarıyla da paralellik göstermektedir.

Teknoloji kullanımının dezavantajları ve sınırlılıkları

Değişen ve gelişen dünya sisteminde eğitim sistemi de kendisini her geçen gün değiştirmekte ve yenilemektedir. Bu durum, ülkemiz okulları içinde geçerlidir. Özellikle müfredat programlarının yapısına bakıldığında, edebiyat derslerinin kazanımları ve hedefleri doğrultusunda teknolojik cihazların üst seviyede kullanımı teşvik edilmiştir. Ancak bu teknolojik donanımların kullanımı ile ilgili olan sınırlılıklar göz ardı edilmiştir. Öncelikle bir okulda teknolojinin kullanılabilmesi

için donanımlı öğretmenlere ve teknik elemanlara ihtiyaç duyulmaktadır. Buna ek olarak, okulların finansal durumunun teknolojik cihazların alımındaki gücü, teknolojinin ders içeriğinde kullanımı için temel bir zorunluluktur. İşte bu noktada teknolojinin, öğrencilere sağlayacağı eşitlik ilkesi göz ardı edilmiş olacaktır. Aksoy (2005)'a göre; "Teknolojik imkânları yetersiz olan bir okula göre bu imkânlarla sahip okulun eğitim olanakları farklı olacaktır. Bu da eşitlik sağlaması bir yana başlı başına eşitsizlik üreten bir konuma denk getirecektir teknoloji kullanımını" (s. 7-8). Benzer şekilde, Becker (2001) öğretmenlerin teknolojiyi kullanmalarını etkileyen sebeplerin başında okullarda bulunan bilgisayar sınıfları ya da benzeri teknoloji sınıflarının uygunluğu olduğunu altını çizmektedir.

Teknoloji kullanmanın bir diğer dezavantajı ise, bu kullanımın araç halinden çıkıp dersin amacı haline gelmesi durumudur. Yani, teknolojiyi kullanmak için kullanma durumu söz konusudur. Aksoy (2005) yine bu noktada şu gerçeği gözler önüne sermektedir; "Teknoloji karşısında insanın nesneleşmesidir. Sayıca sahipliğin çok önemli görüldüğü teknoloji rekabetinin had safhada yaşandığı günümüzde teknolojiye ulaşan insan sayısı ve kullanım düzey ve amaçları değil, teknolojinin miktarı karşısında insan bir figür olmaktan öte gidemez" (s. 5-8).

Buna ek olarak Balay (2004) teknoloji ve internetin ders içeriğinde temel araç olarak kullanımının öğrencilerin sorunları tek başına çözüme yeteneklerinde zayıflama oluşturabileceği, tek tip çözümlerin üretilebileceği ve internetin sağladığı gereksiz bilgiler neticesinde, istenilen belirli bir amaçtan belirli noktalarda sapılabileceği gerçeği vurgulanmıştır.

Eğitimde teknolojinin etkin bir biçimde kullanılması sonucunda, hem retmen hem de rencilerin çalışmalarının ve sorumluluklarının kolaylaştığı ve iş yükünün azaldığı noktasına karşıt bir görüş koyan Aksoy(2003) şu şekilde durumu açıklar; “retmen mi teknolojiyi kullanıyor yoksa teknoloji mi retmeni? retmen çok fazla ön plana getirilen teknolojiler karşısında kendini niteliksiz hissetmeye başlamaktadır” (s. 21-22).

rencilerin teknoloji kullanımı ve bunun akademik başarı üzerindeki etkisi üzerine çalışma yapan Lloyd, Dean ve Coper (2007), bu araştırmaları sonucunda rencilerin akademik başarıları ve arkadaş ilişkileri üzerinde olumlu etkisi olmasına rağmen bu olumlu özelliklerin her derste görülmediğini ortaya çıkarmışlardır. Ayrıca, retmenlerin kalitesinin ve teknoloji kullanım düzeylerinin yeterli seviyede olmaması yüzünden rencilerin olumsuz etkilendikleri sonucu ortaya çıkmıştır. renciler arasında eşitsizlik oluşması ve maddi kaynaklı olması da teknoloji kullanımının sınırlılıkları arasında gösterilmiştir.

Sonuç olarak, teknolojinin ders içi ve dışında kullanımı avantajlarının yanı sıra bazı dezavantajları da beraberinde getirmektedir. Teknolojinin okullarda ve edebiyat derslerinde kullanılabilmesi için yeterli maddi kaynak, teknolojik donanım, teknik eleman ve teknolojiyi ders içeriğine ekleyebilen uzman retmenlerin olması gerekmektedir. Edebiyat eğitiminde teknoloji kullanımıyla ilgili olarak en önemli eksiklik bu sayılan maddelerdir. Bu sayılan özelliklerin olmaması neticesinde, teknolojiyi edebiyat üretiminde kullanmak avantajdan çok dezavantajlar getirmekte ve bu durumdan hem üretmenler hem de renciler büyük zararlar görebilmektedir.

Teknoloji kullanımında karşılaşılan sorunlar

Öğretmen merkezli sorunlar

Ülkemizdeki edebiyat öğretmenlerinin büyük bir kısmı teknoloji kullanmaktan çekinmektedirler. Çünkü bu öğretmenler teknoloji kullanarak okumamışlar ve büyümemişlerdir ya da değişen dünyadaki çeşitli teknolojik aletlerin içeriği ve kapsamı hakkında yeterli birikime sahip değildirler. Kendi iç dünyalarında yaşadıkları tedirginlik doğal olarak öğrencilerine de yansımakta ve onları olumsuz yönde etkilemektedir. Bu konuyla ilgili olarak Çağıltay ve Çakıroğlu (2001)'nin çalışmasında öğretmenlerin yaklaşık %20'sinin üniversite öğrenimleri sırasında bilgisayar ve destekli teknoloji dersleri aldıkları ortaya çıkmıştır. Buna ek olarak Cüre ve Özdener (2008) öğretmenlerin eğitim içeriğinde kullanacakları yazılımları kullanma ve eğitime uygunluk açısından değerlendirme konusunda istenen seviyede bilgi sahibi olmadıklarını ortaya çıkarmışlardır.

Tüm bu sebeplerin sonucunda ise edebiyat öğretmenleri ders içi ve ders dışında, dersin konusuyla alakalı görsel videolar paylaşılması, renkli materyallerle ders içeriğinin zenginleştirilmesi, projeksiyon cihazı ile ders konularının tahtaya-duvara yansıtılması durumu, dersle ilgili olarak internet-mail kullanımı, özellikle ödev paylaşımı ve öğretmen-öğrenci haberleşmesi gibi konularda büyük sıkıntılar yaşayabilmektedirler. Benzer şekilde, Özhelvacı (2003) okullarda öğretmenlerin eğitim ve öğretim araç ve gereçlerinden istenildiği düzeyde yararlanılmadığına çalışmasında yer vermiştir.

Gür, Özoğlu ve Başer'in birlikte kaleme aldıkları saha çalışması içeren makalesinde de öğretmenlerin teknoloji kullanımları ile ilgili ortaya çıkan büyük sorunlar arasında

şunlar ortaya çıkmıştır; “Bilgisayar teknolojisinin ders içeriğinde kullanılması, sınıfların kalabalıkları, müfredat yetiştirme, dili Türkçe olan yeterli materyal olmaması” (2010, s. 5). Bu durumla alakalı olarak, Waite (2004) ise yine çalışmasında benzer bir sonuç ortaya koyarak öğretmenlerin ders içeriğinde bilgisayar ve destekli teknolojileri kullanmak için uygun ve yeterli sürede zamanı bulamadıkları ve bunun en temel sebebinin ise müfredat yoğunluğundan kaynaklandığını belirtmiştir. Bu araştırmada da görülmektedir ki, öğretmenlerin yetersizlikleri, okulların teknoloji kullanımı alanındaki başarılarını olumsuz şekilde etkilemektedir. Bu konuyla ilgili olarak MEB yıllık hizmet içi kurslar açmakta ve öğretmenlerin teknolojiyi kullanma sırasında karşı karşıya kaldıkları sorunları çözmek için belirli programlar uygulamaktadır. Bu programların genel içeriği ise şu şekilde belirtilmiştir; “2001 yılından itibaren MEB teknoloji kullanımı ile ilgili olarak; internet kullanımı-web tasarımı, veri girişi, ‘office’ kullanımı, ‘power-point’ kullanımı ve ‘excel’, akıllı tahta kullanımı gibi konularında hizmet içi eğitim kurslarını uygulamaktadır” (Bilişim Teknolojileri, 2013).

Edebiyat öğretmenlerinin mesleki gelişimlerinde ve özellikle üniversite eğitimleri sırasında bilgi ve bilişim teknolojileriyle iç içe yetiştirilmesi, özellikle göreve başladıkları okullarda bu teknoloji kullanım becerilerini rahatlıkla kullanabilmeleri olanağını sağlayacaktır. Edebiyat öğretmenlerinin teknoloji kullanımında yaşadığı sıkıntının temelinde, eğitimleri sırasında bu teknolojik bilgilerden yoksun kalmaları yatmaktadır. Odabaşı ve Kabakçı (2007) bu durumu desteklemektedir ve yaşanan sıkıntıların giderilmesi için mesleki gelişime önem verilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Odabaşı ve Kabakçı (2007)’ ya göre mesleki gelişimin öğretmenlere genel olarak katkıları şunlardır; “Uygulama alanlarını geliştirir, eğitim

standartlarının yükselmesine yardımcı olur, öğretmenlerin bilgi ve iletişim teknolojilerini anlamlandırmalarına yardımcı olur ve okul içi mesleki yaşantılara kaliteli bir yön verir” (s. 3). Bu duruma ek olarak yapılan bir diğer araştırmada da üniversite eğitimi sırasında teknoloji kullanmanın öğretilmesinin, öğretmen adayları için hayati bir öneme sahip olduğu şu cümlelerle aktarılmıştır; “ Üniversitelerde teknolojinin öğretme-öğrenme süreçlerine anlamlı bir katkısının olması için etkili bir biçimde kullanılması gerekmektedir. Çağdaş bir üniversitede öğretmen adayları için etkin bir teknoloji planlaması yapılmalıdır” (Sadi ve diğerleri, 2008, s. 6). Burada bahsedilen durum aynı şekilde yapılan pek çok araştırmanın sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir. Örneğin, Balcı (2002) öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının teknolojiyle iç içe yetiştirilmemesi neticesinde, ana sorunun olduğu ortaya çıkarıldığını aktarmıştır. Balcı (2002)’ya göre; “Öğretmen eğitim ve öğretiminde teknolojiyi kullandığımız takdirde gelecek kuşakların teknolojiyi kullanmaktan korkmayan ellerde yetişeceklerini bekleyebiliriz. Bu nedenle teknoloji kullanmayı eğitimi sırasında öğrenen aday, gelecekte de bu kuramsal bilgiyi somut olarak öğrencilerine aktarabilecektir” (s. 1).

Öğrencilere dersin içeriğini daha iyi aktarabilmek, zamandan tasarruf etmek, dikkat çekmek gibi olumlu özelliklerinden dolayı teknoloji kullanımının önemi edebiyat öğretiminde çok özel bir yer taşımaktadır. Ancak; yeterli zamanın olmaması, uygun teknolojik aletlerin yoksunluğu, öğretmenlerin teknolojik cihazları nasıl kullanacaklarını bilmemesi, teknoloji olsa bile bunu ders içeriğine yansıtıp, dersle bütünleştirecek öğretmenlerin olmaması, teknolojiye ve teknoloji kullanmayla ilgili duyulan endişeler öğretmenlerin teknolojiyi derslerde yeterince kullanamadıkları gerçeğini ortaya çıkarmaktadır. Özhelvacı (2003) çalışmasında öğretmenlerin

bilgisayar ve destekli eğitimsel teknolojilerine karşı olumlu bir tutum ve tavır içinde olduklarını belirtmiştir. Bu bağlamda öğretmenlerin kendilerini yenileyip geliştirebilecekleri kaliteli ve bilimsel yayınların sistematik bir biçimde oluşturulması ve öğretmenler tarafından okunup incelenip uygulamaya konulması çok faydalı olabilecektir. Bu konu da ülkemizde görülen büyük problemlerden birisidir. Akpınar'a göre; “ Ağ hizmetlerinin okullarda yaygınlaştırılmasıyla birlikte öğretmenlere ulaştırılabilecek bültenler ve dergiler çok büyük bir öneme sahiptir ama ülkemizdeki öğretmenlere yönelik yayın sayısındaki açık kısa zamanda kapanmayacak kadar büyüktür” (2003, s. 15). Özellikle ders ve yıllık planların oluşturulma aşamasında da öğretmenlerin eğitimsel teknolojileri göz ardı ederek ve bu araç ve gereçlerin kullanımına önem vermeden yapılan taslak ve planlarında teknolojinin ders içeriğinde ve ders dışında kullanılmasını etkilediği gerçeği unutulmamalıdır. Umay (2004) bu konuyla alakalı olarak ülkemizde yapmış olduğu araştırmasında öğretmenlerin ders planlama noktasında, bilişim teknolojilerine yeteri kadar yer vermediklerini açıklamıştır. Aynı zamanda öğretmenlerin teknoloji kullanımını noktasında kendilerini ön plana çıkararak ve kullanım sıklığıyla alakalı daha olumlu bir tavır içinde olan tutumları da bazı çalışmalarda ortaya çıkmıştır. Cuban (2001) çalışmasında öğretmenlerin bilgisayar ve destekli teknolojilerin kullanımını konusunda olduğundan daha fazla bir seviyede kullanımlarını belirttiklerini ortaya çıkarmıştır.

Yapılan araştırmalarda öğretmenlerin özellikle kendi sosyal yaşamlarında teknolojiyle barışık oldukları ve oldukça sık olarak teknolojiyi kullandıkları ortaya çıkmıştır. Ancak özellikle ders içeriğinde aynı özveriyi gösteremedikleri de ulaşılan diğer bir önemli sonuçtur. Gür, Özoglu ve Başer (2010), öğretmenlerin sosyal

yaşamlarında yazı ve rapor yazma, internet teknolojisi yardımıyla haberleşme, sosyal paylaşım ve görüşmede bulunma, güncel olay ve haber takibi yapma konusunda bir sorunla karşılaşmadıkları ve aksine bu uygulamaları %40-52 oranında haftada en az bir defa gerçekleştirdiklerini ortaya çıkarmışlardır. Ancak buna rağmen ders içi teknoloji kullanımı noktasında, aynı özverinin gösterilmediği ve %43,5 oranında hiç kullanmadıklarını belirtmeleri de büyük önem taşımaktadır. Buna ek olarak Atav, Akkoyunlu ve Sağlam (2006), öğretmenlerin bilgisayar ve destekli eğitimsel teknolojileri oyun oynamak, çeşitli web sitelerine ve sayfalarına girmek, yazı ve rapor yazmak için sıklıkla kullandıklarını ortaya çıkarmışlardır. Bu durum Gür, Özoğlu ve Başer (2010)'in çalışmasında ilginç bir biçimde ortaya çıkmıştır. Öğretmenlerin %54'ü hiçbir zaman ders içeriğinde bilgisayar ve destekli teknolojileri kullanmadıklarını açıklamışlardır.

Sonuç olarak edebiyat öğretmenlerinin ders içi ve dışında teknoloji kullanımıyla alakalı olarak pek çok sorunla karşı karşıya olduğu yapılmış olan belirli araştırmalarda da ortaya çıkmıştır. Ancak, en önemli eksiklik üniversite eğitimleri sırasında bu teknolojik yenilikleri okullarında görmedikleri konusunda ortaya çıkmıştır. Bu sebeple alışık olmadıkları ve daha önce kullanmadıkları cihazların, ders içeriğine yedirilmesi konusunda bir telaş, korku ve bekleyiş göze çarpmıştır. Tabi ki bu durum tek yönlü olarak düşünülmemelidir. “Öğrenme-öğretme süreçlerinde öğretim teknolojilerinin etkin kullanımı söz konusu olduğunda; öğretmen, öğrenci, müfredat, ders programı, okul yönetimi, teknolojik alt yapı gibi birçok unsurun varlığı göze çarpmaktadır” (Sert, Kurtoğlu, Akıncı ve Seferoğlu, 2012, s. 1).

Okul ve finansal merkezli sorunlar

Edebiyat öğretiminde teknoloji kullanılırken ortaya çok çeşitli sorunlar çıkmaktadır. Özellikle ülkemizdeki pek çok devlet okulunun genel durumu düşünüldüğünde ortaya pek iç açıcı bir durum ortaya çıkmamaktadır. Bir öğretmen ne kadar donanımlı olursa olsun, görev yaptığı okulda yeterli donanım, teknolojik alt yapı ve finansal destek bulunmadığı takdirde, sahip olduğu bilgi birikimlerini öğrencilerine teknoloji yardımıyla aktarabilmesi çok zor görünmektedir. Kuşkaya ve Mumcu (2004) bütçenin yetersiz olması, cihaz ve donanım azlığı, idari desteğin olmaması, teknik yardımın yapılmaması gibi nedenlerden dolayı öğretmenlerin teknolojiyi etkin bir şekilde kullanamadıkları bilgisine ulaşmışlardır.

Yani, okulların içinde bulunduğu durum göz önünde bulundurulduğunda şu şekilde bir sıralamaya gidilebilir; uygun teknolojik aletlerin yoksunluğu, okulda teknolojiden anlayan görevlilerin çok az olması, teknolojik cihazların yetersizliği, uygun olmayan sınıf ortamları, öğrenci sayısının gereğinden fazla olması, gerekli yazılım programlarının olmaması durumu, okul yönetiminin teknoloji kullanımını ikinci plana atması. Bu açıklamayla bağlantılı olarak Yılmaz'ın kaleme aldığı yüksek lisans tezinde de, okullardaki mevcut durumun, derslerde teknoloji kullanımını olumsuz olarak etkilediği vurgulanmıştır; “Öğretmenlerin öğretim teknolojilerini derslerde yeterince kullanamadıkları görülmüştür. Okullarda yeterli materyal bulunmaması ve bu materyallerin bulunmasının zor olması en büyük sebepler arasındadır” (2007, s. 4).

Okulların içinde bulunduğu finansal durum ve imkânlarının yanı sıra, yöneticilerinde teknoloji kullanımına olan yaklaşımı büyük bir önem teşkil etmektedir. Bu konuyla

ilgili olarak Çevik ve Baloğlu (2007) Şunları ifade etmiştir; “Okul idarecilerinin yaŐı, buldukları il ya da ilçe, bilgisayar kullanım dereceleri, teknolojiyle ilgili kaygılarını deđiŐtirmektedir. Okul yöneticilerinin teknolojik geliŐmeleri takip edebilmeleri, kurumlarını teknolojiye uyarlamaları, bu konuda kurumlarına liderlik yapmaları beklenmektedir” (s. 1-18).

Teknolojik cihazların ve donanımlı öğretmenlerin birleŐmesiyle birlikte, okullarda öğrencilere daha kaliteli bir eğitim verileceği gerçeği göz önüne alındığında karşımıza çıkan ana sorun hangi sistemle bunun uygulamaya konulacağıdır. Örneğin gerekli finansal destek ve teknik görevliler olmadan bu eğitimin nasıl verileceği konusunda olduğu gibi. Bu durumda aslında bir finansal merkezli problemden ortaya çıkmaktadır. Alkan (2011)’a göre, “eğitim teknolojisi değer verilen eğitim sonuçlarına nasıl ve hangi yollarla, araç-gereç, yöntem ve personelle ulaşılabilir sorusunu cevaplandırmaktadır” (s. 6). Burada vurgulanmak istenen nokta, var olan öğelerin yanında, belirli bir sistemle beraber eğitim teknolojisinin kullanılabilir olmasıdır. Bu sistemin temel taŐlarından bir tanesini de okulun fiziksel ve finansal durumu oluŐurmaktadır.

Öğrenci merkezli sorunlar

Edebiyat öğretiminde teknoloji kullanımının baŐarıya ulaŐmasındaki temel faktörlerden bir tanesi de öğrenci etkisidir. Değişen ve dönüşen dünyada öğrencilerin hedef ve ihtiyaçları da hızla geliŐip farklılaŐmaktadır. Öğrenciler kendi hayatlarında teknolojiyi bir Şekilde kullanmaktadırlar ve ders içeriğinde bazı teknolojik cihazların kullanılmasını desteklemektedirler. Yapılan araştırmalarda da bu durum ortaya çıkmaktadır. Karabektaş’ın hazırlamış olduğu anket çalışması sonucunda seçilmiş

olan örneklem öğrencilerinin özellikle ders içeriğinde görsel malzeme ve resim kullanılması, bilgisayar teknolojisinden yararlanılması, teknolojinin eğitim için ideal bir araç olduğu düşüncesinde oldukları saptanmıştır (2004). Karabektaş'a göre ;
“Öğrencinin konuyu anlayabilmesi, kafasında canlandırabilmesi için somut materyallere ihtiyaç vardır. Eğitim alanında hızla yerini alan bilgisayar ve bilgisayar destekli öğretim, eğitimde etkin bir şekilde uygulanmalıdır” (2004, s. 7-8).

Öğrenci durumu ile ilgili olarak teknoloji kullanımının oluşturduğu bazı sorunlar bu noktada açığa çıkmaktadır. Bunlardan bir tanesi öğrenciler arasındaki eşitlik ilkesinin ortadan kalkacağına inanılmasıdır. Bazı öğretmenler öğrencilerin maddi durumlarını göz önünde bulundurarak, ders içeriğinde teknolojik cihazları kullanmadıklarını çünkü belirli öğrencilerin maddi durumlarının iyi olmadığını ve derse diğer öğrencilerden geride başladıklarını belirtmişlerdir. Bu durum sınıflar arası ve okullar arası öğrenci farklılıkları göz önüne alındığında daha da büyük bir problem haline gelmektedir. Aksoy (2005)'da bu probleminden makalesinde bahsetmektedir:

Varlıklı ve yoksul öğrencilerin de teknolojiye ulaşma şansları birbirinden farklı olacağına göre bu durum eğitimde bir ikici yapıya neden olacaktır. Bu durum yoksul okuldaki birçok öğrencinin daha temel ihtiyaçları karşılanamamışken, sahip olma hırsıyla teknoloji ile donatılan varlıklı okulda bir kaynak israfına neden olacaktır. (s. 3-14)

Buna ek olarak sınıf içerisinde teknoloji kullanımı sonucunda, öğrencileri kısıtlama gerçeği de ön plana çıkmaktadır. Yani, öğrencilerin denetimi ve kontrol altında olması, öğrencileri rahatsız eden bir durum olarak karşımıza çıkmakta ve teknolojinin ders içeriğinde kullanılmasına engel oluşturmaktadır. Aksoy (2005)'a göre, öğrencilerin bilgisayarda kullandıkları içerik tam anlamıyla kısıtlanmalıdır ve istenmeyen hiçbir duruma yer verilmemelidir katılığında bir anlayışla eğitim

sürdürülemez. Tamamen sanal ve kısıtlayıcı anlamda verilen bu içerik yaşamsal anlamda beklenildiği kadar da öğrencilere zevk vermemektedir.

Bu duruma ek olarak Schacter (1999)'in makalesinde açıklanmış bir anket sonucunda, bazı öğrencilerin ders içerisinde teknoloji kullanımının kendilerine hiçbir olumlu katkısının olmadığını ve bu yüzden kullanılmasını istemedikleri yönünde bir sonuçta ortaya çıkmıştır.

Sonuç olarak yapılan araştırmalar göstermektedir ki, öğrencilerin görüşleri ve istekleri de teknolojinin ders içeriğinde kullanılmasında temel bir role sahiptir ve teknoloji kullanımında ortaya çıkan sorunların içeriğinde öğrenci merkezli sebepler de yatmaktadır.

Mümkün olabilecek çözüm önerileri

Eğitimsel iyileştirmeler

Öğretmenlerinin teknolojiyi ders içerisinde ve dışında kullanamamaları ile ilgili pek çok sebep gösterilmiştir. Ancak her problemin karşısına da o sorunun giderilmesi yardımcı olacak bir öneri veya çözüm olabilmektedir. Bu konuyla ilgili olarak farklı öneriler araştırmalarda gösterilmiştir ve bunlardan bazıları Gür, Özoğlu ve Başer (2010) tarafından ortaya konulmuştur; “bilgisayarlar özellikle öğrencilerin ilgisini çekecek bir biçimde ders içeriğiyle birleştirilmeli, bilgisayarın eğitime dönük ve yaratıcı yönleri kullanılmalıdır” (s. 5). Bunun yanı sıra, Ergun'a göre; “Bakanlık ve okullar donanım ve yazılım dünyasındaki yeni teknoloji ve tekniklere göre kendini yenileyen ve geliştiren programları eğitim amaçlı kullanmalıdırlar ve bu şekilde sınıfta etkin olarak dersi yönlendirebileceklerdir” (1991, s. 8).

Eğitim alanında yapılacak olan iyileştirmeden bir tanesi de Aksoy (2003)'a göre eğitimde teknolojiyi kullanırken ortaya çıkan maliyetin kaynak sorunu da düşünülerek nlenebilmesidir. Özellikle dış kaynaklara yönelerek hem zaman hem de emek harcayan okul yönetimlerinin sorunları bu yolla zmlenmelidir. Ayrıca, kullanılan teknolojide yerel toplumsal tercihlere uygun üretim ve pazarlanma sağlanması gerekmektedir. Bu yolla teknoloji kullanılırken eğitim sisteminde öğrenciler ve toplum için de bir anlamlılık söz konusu olabilecektir (Aksoy, 2005).

Odabaşı ve Kabakçı'nın da vurguladığı gibi, “ğretmenlere teknolojiyi kabullenmeleri ve öğrenebilmeleri için gerekli zaman verilmelidir. Mesleki gelişim etkinlikleri öğretmenlerin teknolojiyi kullanım aşamalarına paralel olarak gerçekleştirilmelidir. Mesleki gelişim yeni gelişme ve teknolojilere ayak uydurmak için devam eden bir süreç olarak ele alınmalıdır” (2006, s. 7).

Eğitimsel iyileştirmelerin oluşabilmesi için teknolojinin ğretmen-ğrenci-aile-okul yönetimi arasında bir birlik sağlanarak kullanılması ve desteklenmesi çok önemlidir. Oluşturulacak bu birlik, eğitimsel teknolojilerin daha sık olarak kullanımı için önem taşımaktadır. Bu noktada Sadi ve diğerlerine göre; “Etkin bir teknoloji planlaması yapılarak dijital kütüphanelerin oluşturulması, ders kaynaklarına çevrim içi ulaşılması, öğretmenlerle sürekli bir haberleşenin sağlanması, derslerde video ve kayıtlar üzerinden öğrencilerin kaynağa sonradan da ulaşabilmesine olanak sağlanmalıdır (2008, s. 6).

zet itibariyle yukarıda belirtilen zm önerilerinin büyük bir bölümü yapılmış olan anket çalışmaları ve gözlemler sonucunda ortaya çıkmıştır. Genellemeler ise

evren hakkında çıkarımlarda bulunmak suretiyle oluşturulmuştur. Ancak, yapacağım saha çalışmasının sonuçları şu anda belli olmadığı için burada yer verilen çözüm önerilerinin ne derece doğru olduğu ve örnek olay saha çalışması ile nasıl bir benzerlik göstereceği belirsizliğini korumaktadır. Unutulmamalıdır ki her örneklem-saha kendi öznel problem, durum ve çözüm önerilerini beraberinde getirmektedir.

Öğretmen durumları/koşulları

Teknoloji kullanma noktasındaki belirleyici unsurların başında öğretmenler gelmektedir ve bu sebeple öğretmenlerin durumları, eğitimleri, teknolojiyi kullanımları ile ilgili olarak yapılan araştırmalarda bir takım çözüm önerileri getirilmiştir. Bu duruma göre öncelikli olarak yapılması gereken şey “eğitim personeli yetiştirme programlarında bir yönden sağlam eğitim disiplininin temelleri esas alınırken diğer yönden eğitim teknolojisinin yeni yöntem ve tekniklerinden yararlanılmalıdır” (Alkan, 2011, s. 19).

Öğretmenlerin, özellikle üniversite eğitimleri sırasında aldıkları teknoloji içerikli derslerin ve yaptıkları uygulamaların önemi, gelecek için büyük bir önem taşımaktadır. Özellikle eğitim ve fen-edebiyat fakültelerinde teknoloji kullanımı, bilgisayar eğitimi, bilgi teknolojileri gibi dersler öğrencilere planlı olarak verilmeli ve mezun olan öğretmen adaylarının teknolojiyi rahat bir biçimde gideceği eğitim merkezinde kullanabilmesi sağlanmalıdır. Bu konuyla ilgili olarak Erdemir, Bakırcı ve Erduran şu önerilerde bulunmuştur; “Öğretmen adaylarının sınıf içi uygulamalarda bilgisayar ve öğretim amaçlı teknolojinin kullanılması zorunlu hale getirilerek onlardan internet, bilgisayar, data show, projeksiyon ve tepegöz gibi cihazları kullanmaları istenmelidir” (2009, s. 8). Bu bilgiden de anlaşılacağı üzere,

öğretmenlere gösterilen ve genellikle sadece teoride kalan bilgiler, çağdaş teknoloji cihazları ile desteklenmeli ve öğretmenlerin bu teknolojilerin ne derecede yararlı olacağını bilerek bunu ders içeriğine uygulayabilmesi sağlanmalıdır.

Tekinarslan, öğretmenlerin teknoloji kullanmalarının önemini şu sözlerle ifade eder; “Öğretmenler de interneti kullanarak öğrencilerinin daha iyi öğrenmelerini sağlamalıdır. Öğretmenler interneti, kendi belirledikleri öğretim etkinliklerini desteklemek, sınıf içi ve dışı öğretim etkinliklerini gerçekleştirmek, öğrencileriyle iyi iletişim kurmak ve araştırma yapmak için kullanabilirler” (2007, s. 164). Bana göre MEB’in uyguladığı e-okul sistemi, internet kullanımına hem öğretmeni hem de öğrenciyi teşvik etmesi açısından çok önemlidir. Bu yüzden, e-okul sisteminin MEB’e bağlı tüm devlet ve özel okullarda yüzde yüze yakın bir uygulama başarısıyla gerçekleştirilmesi büyük bir önem taşımaktadır. Bu sistem ile beraber hem öğretmenlerin hem de öğrencilerin internet kullanımını desteklenmekte ve aktif bilgisayar kullanıcıları olmaları hedeflenmektedir.

Bunun sonucunda okul içindeki öğretmenler, öğrenciler ve görevliler ortak bir eşgüdüm içerisinde teknolojiyi ve interneti kullanabileceklerdir. Bu sistemin sadece edebiyat derslerinde değil, her ders için kullanılabilir olması ise ayrı bir avantajdır. Çevik’e göre; “E-okul anlayışının bütün okul örgütlerinde yaygınlaştırılması konusunda okul yöneticilerine gerekli destek sağlanmalıdır” (2007, s. 14). Varol’a göre, “Eğiticilerin eğitimi sağlanmalıdır. Öğretmenlere yönelik hizmet içi eğitimler yaygınlaştırılmalıdır. Hizmet içi eğitimde belirli yazılımlar, bazı programları kullanmayı öğretmeyle birlikte teknoloji kullanımının kendileri ve

öğrenciler için önemi ön plana çıkarılmalıdır. Teknolojik gelişmelere bağlı olarak hizmet içi eğitimlerin güncellenerek devamlılığı sağlanmalıdır” (2002, s. 5-6).

Yapılan pek çok araştırmada öğretmenlerin özellikle yükseköğrenimleri sırasında, yeterli derecede teknoloji kullanma kabiliyetine sahip olmadıkları, gelişen ve değişen teknolojiyi takip edemedikleri ortaya koyulmuştur. Bu sorunların çözümü için ise Hizmet İçi Eğitim Kurslarının önemi vurgulanmıştır. Edebiyat öğretmenlerine, teknoloji kullanmayı rahatlıkla öğrenebilecekleri, etkili hizmet içi kurs programları hazırlanmalı ve yaz aylarında uygulanarak bu konudaki eksiklikler giderilmelidir. Varol’a göre, “Belirli zamanlarda yapılacak hizmet içi eğitimlerin, katılımcıların normal yaşantı biçimlerini olumsuz etkilemeyecek yer ve zamanlarda yapılmalıdır. Eğitim görev yerinde ve yaz tatilini içerisine almayacak şekilde programlanmalıdır” (2002, s. 6).

Teknoloji ile eğitimin yapılmasında öğretmenler kilit bir rol oynadığından çözüm önerileri noktasında çok çeşitli ve farklı, kısa ve uzun vadeli tavsiyelerde bulunmaktadır. Fakat bu çözüm önerilerinin, yapılacak olan saha çalışmasıyla nasıl bir bağlantısı olacağı bilinmediğinden, bu bölümün çok ayrıntılı tutulmasının büyük bir yararının olmayacağı gözlemlenmiştir. Özellikle bazı idari amirlerin teknoloji için ayrılan kaynakları, başka harcamalar için kullanmaları sonucunda teknoloji cihazları yeterince okullarda yerini alamamaktadır. Bu noktada öğretmen-öğrenci işbirliği ile ve ilçe milli eğitim müdürlükleriyle gerekli bağlantıların kurularak çözüm üretilmesi için çalışmalar yapılmalıdır. Özellikle dış kaynaklara yönelerek hem zaman hem de emek harcayan okul yönetimlerinin sorunları bu yolla çözümlenmelidir. Bunun yanı sıra idarecilerin teknolojiye karşı takındıkları olumsuz tavrın da, okullarda teknoloji

kullanımını olumsuz yönde etkilediği bir gerçektir. Çelik'e göre, okul yöneticileri de bilgidan en iyi şekilde yararlanma yollarını bilmeli ve personelini bilgi teknolojileri konusunda yetiştirmelidir" (2003, s. 63). Bu konuyla ilgili olarak Çevik şunu belirtmiştir; "MEB merkez ve taşra örgütlerinde, okul yöneticilerine daha fazla bütçe ve donanım sağlamalı, ihtiyaçlarına yönelik bilişim desteği ve eğitimi sürekli olarak verilmelidir" (2007, s. 14).

Sonuç

Sonuç olarak yaptığım bu literatür taramasında yaklaşık 40 farklı kaynaktan yararlanılmış ve bu kaynaklar tez araştırmasının temel destek kaynaklarından bir bölümünü oluşturmuştur. Bu taramada görülmüştür ki, edebiyat öğretiminde teknoloji kullanımı ile doğrudan bağlantılı olan kaynak sayısı (yerli ve yabancı) çok sınırlıdır. Bu durum olumsuz bir özellik oluşturmamaktadır çünkü eğitim alanında ve diğer kollarda teknoloji kullanımı ile ilgili çok geniş bir kaynak havuzu bulunmaktadır. Ayrıca yapılacak tez araştırmasının örnek olay saha çalışması olması sebebiyle, kendine özel sorunları ve çözüm önerileri doğal olarak kendi sahasına ve durumuna özgü olabilmektedir.

Bu literatür çalışması göstermiştir ki, eğitim alanında kullanılabilir çok çeşitli teknolojik donanım ve cihaz bulunmaktadır. Bu cihazların, ders içerikleriyle birleştirilmesi noktasında ise büyük bir boşluk görülmektedir. Buna ek olarak yapılan araştırmada, teknolojinin artık eğitimde kullanılıp kullanılmayacağı değil, nasıl kullanılacağı konusu üzerinde durulduğu gerçeğiyle karşılaşmıştır. Edebiyat ve diğer şube derslerinin içeriğinde teknoloji kullanmanın çeşitli avantajlarının yanı sıra belirli sınırlılıkların ve dezavantajların olduğu gerçeği de yapılan çalışmayla beraber

ortaya çıkmıştır. Teknoloji kullanımı sırasında oluşabilecek sorunlar genel olarak öğretmen, öğrenci ve okul-finansal merkezli olarak araştırmalarda ön plana çıkmıştır. Bunun doğal sonucu olarak verilen çözüm önerileri de öğretmen ve eğitimsel nitelikli iki ana başlık altında ortaya konmuştur.

Hazırlanmış olan literatür taraması, öncelikli olarak tez araştırmasında kullanılmıştır. Araştırma sırasında uygulanan tekniklerin ve yapılan çalışmaların belirli bir sistem içerisinde ilerlemesini sağlama açısından bu tarama hayati bir öneme sahiptir. Aynı zamanda bu literatür çalışması, eğitim ve teknoloji ile ilgili çalışma yapan, yapacak olan öğretmenlere bir başucu kaynak olma özelliği taşımaktadır. Literatür taraması, Türkiye’ de ki MEB’e bağlı liselerde görev yapmakta olan öğretmen ve idarecilere küçük bir yol haritası niteliğindedir. Eğitimde teknoloji kullanımının çeşitliliği, olumlu ve olumsuz özellikleri, karşılaşılan sorunlar ve bu sorunlarla ilgili olarak oluşturulan çözüm önerilerinin kapsamlı taraması bu araştırma içerisinde yapılmış ve düzenli bir sistematik içerisinde okuyucuyla paylaşılmıştır.

BÖLÜM 3: YÖNTEM

Bu bölümde genel olarak yaptığım araştırmada kullandığım araştırma modeli, evren ve örneklem, veri toplama ve bu verileri çözümlene sürecine değinilmiştir.

Araştırma yöntemi

Bu araştırma bir durum çalışmasıdır. Bu metodu seçme sebebim, diğer metotlara göre daha ayrıntılı ve gerçeğe yakın bir model olmasından kaynaklanmaktadır.

Seçmiş olduğum okulda ayrıntılı, kapsamlı, gerçekçi bir çalışma yapmama fayda sağlamış ve güvenilir bir yargıya ulaşmamda katkısının daha büyük olmasından ötürü durum çalışması modeli seçilmiştir.

Durum çalışması, insanları, konuları ve sorunları detaylı bir biçimde incelenmesini içerdiğinden büyük bir önem taşımaktadır. Bu modelin bir diğer özelliği ise kısa zamanda araştırmacıya yorum yapabileceği ve seçilmiş konu-problem üzerine derinlikli tasvirler getirebileceği bir çalışma modeli olmasıdır. Aynı zamanda durum çalışması güncel durumları ve sorunları anlama-aydınlatma amacıyla kullanılmaktadır.

Bu araştırmada açıklayıcı ve içsel bir çalışma modeli uygulanmıştır. Bu yüzden, öncelikle niceliksel bir saha çalışması yapılmıştır. Ardından yapılan gözlem, mülakat ve doküman analizi teknikleri ile nitel veri toplanmıştır. Sonuç itibariyle hem nitel hem de nicel verilerin toplanması çalışmanın temelini oluşturmaktadır. Durum çalışmaları insanların, konuların, sorunların, ya da programların yakından incelenmesini içerebilir. Bir okuldaki öğrencilerin deneyimleri, başka bir okulda

kopya çekme vs. Bu olgular içerik ve karakterlerinde tek olan özel durumlar olarak bilinir (Hays, 2004). Değerlendirme çalışmalarından farklı olarak örnek olay araştırmaları genellikle anlamın ve değerın kararlaştırılması işini kendi natüralist değerlendirmelerini durum çalışmasındaki bilgi üzerine yapılandırabilecek okuyucuya bırakır (Hays, 2004, s. 219).

Araştırma ortamı

Ankara-Çankaya'daki bir lise araştırmanın yapıldığı ve verilerin toplandığı yerdir. Bu lise 1967 yılı Ekim ayında açılmıştır. Okulun genel vizyonu bir cümle ile özetlenmektedir; "Bölgede tercih edilen, eğitim ve kültür seviyesini yükselten bir okul olmaktır." Misyonu ise şu şekilde ifade edilmiştir; "Yenileşmeye ve gelişmeye açık, ekip çalışmasına yatkın, bilgili, çevresiyle barışık, iletişim becerisi yüksek, ahlaklı öğrenciler yetiştirmektir."

Evren ve örneklem

Bu araştırmanın evrenini Ankara-Çankaya ilçesindeki bir lise oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise bu evren içerisinde bulunan tüm edebiyat öğretmenleri, okul müdürü ve öğrencileriyle sınırlıdır. Lisede beş edebiyat öğretmeni ve 465 öğrenci bulunmaktadır. Tüm öğrenciler arasından rastgele seçilen 100 öğrenci ile birlikte anket çalışması yapılmıştır. Öğretmenlerle yapılan anket çalışmasına ise toplam beş edebiyat öğretmeni katılmıştır. Edebiyat öğretmenlerinin tümüyle mülakat çalışması yapılmıştır. Okul müdürü ile de mülakat görüşmesi gerçekleştirilmiştir. Aynı zamanda bu beş edebiyat öğretmeninın dersleri gözlemlenmiştir. Evren dikkate alındığında ve anket uygulaması evrene

oranlandığında, değerlendirmeye alınacak örneklem sayısının yeterli olduğu ve ortaya çıkacak olan sonuç ve bulguların güvenilir olduğu görülmüştür.

Lise hakkında genel bir bilgilendirme yapılmasının gerekliliği görülmüştür; Adını bir dereeden alan okul 1967 yılı Ekim ayında 12 derslikli ortaokul olarak eğitim öğretime açılmıştır. 1972-1973 öğretim yılında bir diğer ortaokulu da bünyesine alarak eğitim-öğretimini sürdürmüştür. 1974-1975 eğitim öğretim yılında 8 derslik ve iş atölyesinden oluşan ek bina hizmete girmiştir. 1975-1976 eğitim öğretim yılı ikinci devreden itibaren lise olarak faaliyetini sürdürmüştür. 1996 yılı Anadolu Lisesi kademeli 26.06.2005 tarih ve 316/904 sayılı valilik oluru ile Anadolu Lisesine dönüştürülmüştür. 12.03.2007 tarih ve 2740 sayılı Ortaöğretim Genel Müdürlüğü yazısı ile Anadolu Lisesi olarak Birlik mahallesindeki yeni binasına taşınmıştır. 2007-2008 eğitim öğretim yılında tekrar genel lise olarak eğitim öğretime açılmıştır.

Veri toplama araçları

Dört ana başlık altında veriler toplanmıştır; veri toplama araçlarının çeşitli olması hem araştırmanın süresini uzatacak hem de araştırmanın geçerliliğini ve güvenilirliğini artıracaktır.

Anket tekniği

Lisedeki okul yönetimi ve edebiyat öğretmenleriyle görüşüldükten sonra, anket 100 öğrenci üzerinde uygulanmıştır. Gerçekleştirilen anket 9-10-11 ve 12. sınıf öğrencilerini kapsamaktadır. Her sınıftan 25 öğrenci rastgele seçilerek bu sayıya ulaşılmıştır. Öğrencilere uygulanmış olan ankette (Ek A) 9 soru bulunmaktadır. Edebiyat öğretmenlerinin teknoloji kullanımları, öğrenciler tarafından

değerlendirilmiş ve teknoloji kullanım sıklığına göre 1-5 arası puanlandırma yapılmıştır. Buna göre edebiyat dersleri sırasında teknoloji kullanım sıklığına göre puan aralığı belirlenmiştir; her derste-5, haftada iki üç defa-4, haftada bir kez-3, ayda bir kez-2, hiç kullanılmıyor-1 puan olarak, Likert Ölçeğine göre düzenlenmiştir.

Öğrencilere uygulanan anket, bir hazır ankettir. Göktaş, Sadi ve diğerleri(2008)'nin, öğretmen eğitiminde teknolojinin etkin kullanımı başlıklı çalışmasında, öğrencilere uygulamış olduğu anket soruları içerisinde dokuz adedi seçilmiştir ve tamamı Ek A'de gösterilmiştir. Anket sorularının başına 'edebiyat derslerinde' ibaresi eklenerek ve ölçek sayısında altılı ölçekten, beşli ölçeğe geçilerek küçük bir değişiklik yapılmıştır. Hazır anketin kullanım izni ve anket içeriğinde küçük değişiklik yapma izni Göktaş (2012)'tan alınmıştır.

Buna ek olarak, edebiyat öğretmenlerine de küçük bir anket uygulaması yapılmıştır. Öğretmenlere uygulanan bu hazır anket 10 sorudan oluşmaktadır. Gür, Özoğlu ve Başer'in (2010) yaptıkları çalışmada kullanmış oldukları hazır anket sorularının kullanım izni Gür (2012)'den alınmıştır. Anket soruları Ek B'de gösterilmiştir. Uygulanan bu hazır ankette beşli Likert Ölçeğine göre hazırlanmıştır.

Anketteki soruların seçilme sebebi, araştırma konumuyla olan bağlantısı ve çalışmamın amacı ve soruların görülmesinde vereceği katkısıdır. Öğrencilerin teknoloji ile olan ilişkisi ve istekleri ortaya çıkarılmıştır. Araştırma sürecinde kullanılacak çeşitli veri toplama araçları göz önüne alındığında, çalışmada izlenen süreç açıkça belirtilmiş, gerekli dokümanlarla desteklenmiş, sistemli bir biçimde ve kademeli olarak geliştirilmiş ve sunulmuştur. Seçilmiş olan anket soruları dayanağını, bu soruların

daha önce öğrenci ve öğretmenlere uygulanmış ve başarılı sonuçlar alınmış olmasından almaktadır. Bulgular bölümünde alınan sonuçlara detaylı bir biçimde yer verilmiştir.

Uygulanmış olan her iki anketin geçerlilik ve güvenilirliği sağlanmıştır. Güvenilirlik için, öncelikli olarak anketin sonuçları hem öğretmen hem de öğrencilere gösterilerek onayları alınmıştır. Bunun yanı sıra, uygulanan anketin iç geçerlilik katsayısının 0,81 olarak bulunması da güvenilirliğini ortaya koymaktadır. Gliem (2003) ise bu durumu şu şekilde açıklamaktadır; “İç tutarlılık katsayısı(Cronbach’s Alpha) 1,00 değerine ne kadar yakın olursa, ölçek öğelerinin iç tutarlılığı o kadar fazla olur” (s.87). Anketin geçerliliğini sağlamak için ise iki farklı yola başvurulmuştur. İlk olarak iç geçerlilik sağlanmıştır; hazır olarak kullanılan her iki anketin sorularının amaca uygun olarak hazırlanmış-belirlenmiş olması önemlidir. Gerekli literatür desteği ise, kullanılan bu anketlerin sonucunda alınan başarılı sonuçlardan hareketle sağlanmıştır. Ayrıca uzman onayı alınarak iç geçerlilik geliştirilmiştir. İkinci olarak ise yüz-görünüş geçerliliği üzerine yoğunlaşmıştır. Anket sorularının kısa olması, Likert Ölçeğine göre düzenlenmiş olması, anlaşılır ve seviyeye uygun olması gibi konular gerekli uzman onayı alınarak sağlanmıştır.

Mülakat tekniği

Lise okul yönetimi ve edebiyat öğretmenleri ile görüşmeler yapılarak elde edilen bulgular not alınarak kaydedildikten sonra, tez çalışması için kullanılmıştır. Mülakat sorularının (Ek C) içeriği hazırlanan anket sorularının içeriğiyle paralel olarak geliştirilmiştir. Bunun amacı, anket sorularıyla birlikte ortaya çıkan öğretmen algılamaları ile mülakatlar ile elde edilen verilerin karşılaştırma yapılarak bir senteze varılmak istenmesinden kaynaklanmaktadır. Bu durum araştırmanın güvenilirliği ve

geçerliliği açısından da önem taşımaktadır. Toplam 13 mülakat sorusu oluşturulmuştur. Bu sorulardan ilk dört tanesi yalnızca okul müdürü ile yapılan görüşmede kullanılmıştır. Diğer dokuz soru ise sadece edebiyat öğretmenlerine yöneltilmiştir. Uygulanan anket sonrasında bu sorular yöneltilmiş, gerekli bilgiler elde edilmiştir. Bu görüşmelerde öncelikli olarak okulun geçmişine ait bilgiler kapsamlı bir biçimde okul yönetiminden alınmıştır. Buna ek olarak öğretmenlerle ve okul yönetimi ile yapılan görüşmelerde genel olarak açık uçlu sorular yöneltilmiştir. Her öğretmene mülakat soruları bir hafta önceden verilmiş ve bütün öğretmenlere aynı sorular yöneltilmiştir.

Hazırlanan mülakat sorularının genel içeriği şu şekildedir; teknoloji kullanımına bakış, eğitimsel teknolojiyi ders içeriğinde kullanma sıklığı, teknoloji kullanımı sırasında ortaya çıkan sorunlar, öğretmenler arasında teknoloji kullanımına bakış farklılıkları, zümre kararlarında ve yıllık planlarda teknolojiye yer verilme sıklığı, sosyal hayatta teknoloji kullanımı teknoloji kullanımı gibi.

Bu mülakat soruları ayrıca, araştırma sorunları ve alt sorunlarıyla alakalı olarak, okulun yapısı, araştırmamın amacı ve hedefi göz önüne alınarak hazırlanmıştır. Bu bilgiler ışığında, okulda görülen çeşitli durum ve problemlerle ilgili sorular hazırlanmıştır. Öznel yargılara ulaşmak ve bu yargıları karşılaştırarak problemin temeline gidebilmek hedeflendiği için, geçerlilik üzerinde yoğunlaşmıştır.

Geçerliliğin sağlanması için ise iki temel yol izlenmiştir; içerik geçerliliği ve görünüş geçerliliği. Amaca uygun, araştırma sorularıyla ve anket sorularıyla bağlantılı bir tasarım yapılmış, soruların neyi hangi derecede ölçtüğü konusunda yeterli sayıda (7) uzman görüşü alınmıştır. Güvenilirlik ise, yapılan görüşmelerin sonrasında ortaya

çıkan bulguların kullanım onayı okul müdürü ve tüm edebiyat öğretmenlerinden alınmıştır.

Gözlem tekniği

Lise edebiyat öğretmenleri ile görüşüldükten ve izinleri alındıktan sonra, toplam beş farklı edebiyat dersi gözlemlenmiştir. 9. sınıfın iki ayrı şubesi birer kez, 10. sınıf bir kez, 11. sınıf bir defa ve 12. sınıf bir defa gözlemlenmiştir. Bu noktada her edebiyat öğretmenin dersinin bir kez de olsa gözlemlenmesi sağlanmıştır. Sınıf şubeleri öğretmenler tarafından belirlenmiştir. Gözlem tekniği araştırma amacı ve sorularıyla bağlantılı olarak geliştirilmiştir. Bu teknik, durum çalışmasının ve mülakatta alınan cevapların güvenilirliğini ve geçerliliğini yükseltmek açısından önemlidir. Veri çeşitlenmesinin de sağlanmış olması önemli bir avantajdır. Yani teknoloji kullanımının derecesi, oluşan sorunlar görülerek öğrenilmiştir. Bu şekilde kısa zamanda, derin veri kaynağına ulaşılmıştır.

Yapılmış olan beş farklı ders gözleminde, edebiyat öğretmenlerinin teknoloji kullanım seviyeleri ve süreleri ayrıntılı olarak analiz edilmiştir. Hazırlanmış olan gözlem protokolü yardımıyla yapılan analizde üç farklı aşama takip edilmiştir. Hazırlanmış olan bu gözlem protokolü, Ek D’de gösterilmiştir. İlk olarak fiziksel çevre ve ortam analizi gerçekleştirilmiş ve notlar alınmış, sonrasında ise planlama bölümüne geçilerek, ders içeriği ile teknolojinin nasıl bütünleştirildiği noktasında durulmuştur. Son olarak ise, değerlendirme analizi yapılmıştır. Gözlem öncesinde ve sonrasında, gözlenecek öğretmen ile kısa değerlendirmeler yapılmıştır. Yapılan gözlemlerin geçerliliği ve güvenilirliği için öncelikli olarak verilerin üye kontrolü yapılarak kullanılma onayı alınmıştır. Gözlem protokolü içeriği ve aşamaları anket

ve mülakat içeriğiyle paralel olarak araştırma amacına uygun bir biçimde düzenlenmiştir. Toplam yedi uzmana gösterilerek onay alınmıştır. Yani, hem içerik hem de yüz-görünüm geçerliliği sağlanmıştır.

Doküman analizi

Lise edebiyat öğretmenlerinin yıllık-aylık planları incelenmiş ve bu planlarda teknolojiye ne derece de yer verildiği görülmüştür. Bu planlarda toplam dokuz bölüm yer almaktadır ve her bölümde hangi teknolojik araç ve gereçlere yer verildiği analiz edilerek, tablolar yardımıyla gösterilmiştir. Var olan kayıt ve belgeler bu şekilde incelenerek veri toplanmış ve araştırma içeriğiyle bağlantılı olarak kullanılmıştır.

Veri toplama süreçleri

Bu noktada araştırmanın sınırları belirlenmiş ve fikirler farklı değişkenler biçiminde ortaya çıkarılmıştır. Lise öğrencilerinin ve edebiyat öğretmenlerinin objektif ve ölçülebilir davranış ve tutumlarının ortaya çıkarılması amacıyla niceliksel ve niteliksel bir metot uygulanmıştır. Okulda geçirilen zaman iki aylık bir süreçtir.

Liseye her gün gidilmemiş, haftada iki gün belirli zaman süreleri içerisinde gerekli verilerin toplanması için bu ziyaretler yapılmıştır. Toplamda ise 18 günlük bir zaman diliminde, hem nitel hem de nicel olarak bütün verilerin toplanma işlemi tamamlanmıştır. İlk olarak, anket tekniği kullanılmıştır. Anket uygulanacak kişiler; rastgele seçilmiş olan 100 öğrenci ve beş edebiyat öğretmeni ile sınırlıdır. Öğrenciler ve öğretmenler yaklaşık 10 dakika içinde soruları cevaplamışlar ve ardından anket veri toplama süreci sona ermiştir. Ardından mülakat tekniğinden yararlanılmıştır. Lise okul müdürü ve tüm edebiyat öğretmenleriyle mülakat yapılmış ve edebiyat öğretiminde teknoloji kullanımını hakkındaki görüşleri alınmıştır (sorular yardımı ile).

Bu mülakatlar haftada iki öğretmenle olmak üzere, toplam üç haftalık bir zaman diliminde gerçekleştirilmiştir. Her hafta salı ve cuma günleri yaklaşık yarım saatlik bir süreç içerisinde bu görüşmeler yapılmıştır.

Üçüncü teknik olarak gözlem metodu uygulanmıştır. Lise edebiyat öğretmenlerinin derslerinden bir kısmı gözlemlenmiş ve böylece edebiyat derslerinde teknolojinin nasıl ve hangi derecede kullanıldığı belirlenmiştir. Bir ders saati 40 dakikadır. Beş farklı sınıf, birer defa gözlemlenerek protokol yardımı ile gerekli notlar alınmıştır. Gözlemlenen derslerin tamamı, teknoloji sınıfında gerçekleşmiştir. Dördüncü aşamada, lise edebiyat öğretmenlerinin aylık-yıllık planları incelenmiş, zümre toplantılarında alınan kararlar gözden geçirilmiş ve bir doküman analizi yapılmıştır.

Veri analiz yöntemi

Yapılan anket çalışması, betimsel olarak incelenmiştir. Bu çalışma sonucunda elde edilen bulguların analizi için Excel ve SPSS (Sosyal Bilimler İçin İstatistik Paketi) 15 sürümü kullanılmıştır. Öncelikli olarak öğrenci görüşleri ele alınmış ve öğrencilerin derslerinde teknoloji kullanım sıklığı hakkındaki görüşleri incelenmiştir. Elde edilen verilerin, cinsiyete göre ve sınıflara göre değişkenlik gösterip göstermediği yorumlanmıştır. Daha sonra ise uygulanan hazır anket soruları yardımıyla, öğretmen görüşleri hakkında veriler alınmış ve yorumlanmıştır. Öğretmen görüşleri ile öğrenci görüşleri arasında bir farklılık olup olmadığı, yapılan inceleme sonucunda şekiller yardımıyla açıklanmıştır. Elde edilen bulguların daha anlaşılır duruma gelmesi için, çeşitli tablo ve şekillerden yararlanılmıştır. Bu şekil ve tablolarda edebiyat öğretimi içeriğinde teknoloji kullanım sıklığına verilen cevapların yüzdeler ve puan aralıkları gösterilmiştir. Aşağıda, araştırmada

öğrencilere uygulanan anket sorularından bir tanesinin sonucu kullanılan tablo yardımıyla örnek olarak gösterilmiştir.

Tablo 1.
Edebiyat derslerinde bilgisayar teknolojisi kullanımı

Seçenekler	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplanmış Yüzde
Hiç kullanılmıyor	95	95.0	95.0	95.0
Ayda 1 kez	1	1.0	1.0	96.0
Her derste	4	4.0	4.0	100.0
Toplam	100	100.0	100.0	

Uygulanan mülakat tekniği ile elde edilen bulgular, tümevarımsal kodlama tekniği ile analiz edilmiştir. Tümevarımsal kodlama özellikle nitel verilerin içeriksel analizi sırasında kullanılmaktadır. Bozgeyikli (2008) nitel verilerin tümevarımsal kodlama tekniği ile dört temel aşamada incelenmesi gerektiğini vurgulayarak bu aşamaların, verilerin kodlanması, alt temaların bulunması, düzenlenerek temalaştırılması ve bulguların yorumlanmasından oluştuğunu aktarmıştır.

Araştırma kapsamında yapılan analizde, öğretmenlerin ismi yerine rakamlar kullanılarak kodlama yapılmış, her öğretmenin verdiği cevap bir alt tema olarak alınmış ve bu cevaplardan hareketle benzerlik ve farklılıklar belirlenerek, ortak temalar altında cevaplar birleştirilmiştir. Ancak toplam 13 soru olduğundan dolayı, her soru için yapılan kodlama tekniği ayrı ayrı çalışma içerisinde gösterilmemiş, örnek üç kodlama yapılarak soru üzerinden tablolar yardımıyla yansıtılmıştır. Yapılan her kodlamanın tablosu, çok fazla bir uzunluk oluşturacağından dolayı, bu yola başvurulmuştur. Bu tablolardan hareketle, edebiyat öğretmenlerinin teknoloji kullanımı hakkındaki görüşleri, kullanım sıklıkları ve ortaya çıkan sorunlar hakkındaki düşünceleri incelenmiştir. Öğretmen cevapları arasında bir değişkenlik

olup olmadığı, tablolar yardımıyla açıklanmıştır. Tablo 2’de yapılmış olan tümevarımsal kodlama analizinin bir örneği yansıtılmıştır;

Tablo 2.

Öğretmenlerin ders anlatımlarında teknolojiden faydalanma düzeyi

Kod	Alt Tema	Tema
Öğretmen 1	Ders içeriğinde teknoloji kullanma ihtiyacım yok	Hiç Kullanılmıyor
Öğretmen 2	Ayda bir kez de olsa kullanmaya çalışıyorum	Ayda Bir Kez
Öğretmen 3	Yeterli imkân olmadığı için kullanamıyorum	Hiç Kullanılmıyor
Öğretmen 4	Ayda bir-iki kez kullanıyorum	Ayda Bir Kez
Öğretmen 5	Son bir ay içerisinde, bir defa kullandım	Ayda Bir Kez

Hazırlanmış olan gözlem protokolü, üç aşamalı bir biçimde incelenmiştir. İlk olarak fiziksel çevre ve ortam hakkında detaylı bilgi verilmiş, ikinci olarak planlama noktası üzerinde durulmuş ve son olarak değerlendirme bölümüne yer verilmiştir. Örnek doldurulmuş bir gözlem protokolü Ek E’de gösterilmiştir. Her öğretmenin, bir ders saati süresince gözlemi yapılmıştır. Öğretmenlerin gözlemlenmiş olan beş farklı derslerinde, hangi eğitimsel teknolojik araç ve gereçleri kullandıkları, teknoloji kullanım süresinin dersin ne kadarını kapsadığı ve bu ders anlatımları sırasında ne gibi sorunlarla karşı karşıya kalındığı kapsamlı bir biçimde incelenerek, yorumlanmıştır.

Son olarak ise, edebiyat öğretmenlerinin hazırlamış oldukları Türk Edebiyatı ile Dil ve Anlatım dersleri ünitelendirilmiş yıllık planları kodlama yöntemiyle incelenmiştir. Bu incelemeden sonra sınıflara göre, yıllık plan içeriklerinde ne gibi ve hangi türde

teknolojik araç ve gereçlere yer verildiği saptanmıştır. Bunun yanı sıra, Türk Edebiyatı ve Dil ve Anlatım dersleri arasında eğitimsel teknoloji kullanımı arasında ne gibi farklılıkların ortaya çıktığı, tablolar yardımıyla ortaya koyulmuştur. Tablo 3'te örnek bir kodlama tekniği örneği gösterilmiştir;

Tablo 3.

9. sınıf Türk Edebiyatı-Dil ve Anlatım yıllık planlarında yer verilen eğitim teknolojileri

Alt Tema	Tema	Tema
Bölümler	Türk Edebiyatı Dersi Yıllık Planı	Dil ve Anlatım Dersi Yıllık Planı
Bölüm 1	İnternet, Bilgisayar(kod)	Bilgisayar, Tepegöz(kod)
Bölüm 2	İnternet(kod)	İnternet(kod)
Bölüm 3	İnternet(kod)	İnternet(kod)
Bölüm 4	Slayt, İnternet(kod)	İnternet, bilgisayar, Projeksiyon, Tepegöz(kod)

BÖLÜM 4: BULGULAR

Giriş

Araştırmanın bulguları, dört aşamalı olarak gerçekleştirilen veri toplama teknikleri sonrasında ortaya çıkarılmış, veri toplama sürecinde belirtilen sıra ile paralel olarak kapsamlı bir analize gidilerek, bulguların çok yönlü ve çok amaçlı olarak düzenlenmesi sağlanmış ve yorumlamaya gidilmiştir. Bu aşamada öncelikli olarak anket tekniği ile elde edilen bulgular paylaşılmıştır. Bu araştırmanın önemli noktasını oluşturan anket tekniğinin analizi SPSS(Sosyal Bilimler İçin İstatistik Paketi) yardımı ile yapılmış, ortaya çıkarılan sonuçlar tablolar ve şekiller aracılığıyla yorumlanmıştır.

İkinci aşamada ise mülakat tekniği ile elde edilen bulgular ortaya koyulmuş ve yorumlamaya gidilmiştir. Beş edebiyat öğretmeni ve okul yönetimi ile yapılan görüşmeler sonucunda ulaşılan bulgulara yer verilmiş ve araştırma sorusuyla olan bağlantısı üzerinde durulmuştur.

Üçüncü olarak ise, gözlem tekniği sonucunda elde edilen bulguların, yorumlamasına geçilmiş ve mülakat tekniği sonuçları ile bir karşılaştırma yapılmıştır. Aktif katımlı ve uzun süreli sayılabilecek bu gözlem sürecinin sonucunda ise lise edebiyat öğretmenlerinin hazırlamış oldukları Türk Edebiyatı ve Dil ve Anlatım derslerinin yıllık planları ele alınmış, kapsamlı bir incelemeye gidilerek doküman analizi yapılmıştır. Yıllık planlar içerisinde teknoloji kullanımına ne derecede yer verildiği belirlenmiş, var olan kayıtlara bakılmış, hangi konularda teknoloji kullanım desteğine vurgu yapıldığı saptanmıştır. Sonuç olarak, dört aşamada gerçekleştirilen

veri analiz tekniklerinin bulguları ve yorumlanması, detaylı bir biçimde ele alınmış ve her yönden incelenmesi sağlanmıştır.

Nicel bulgular: Lise edebiyat derslerindeki teknoloji kullanımı, öğrenci ve edebiyat öğretmenleri görüşleri

Öğrenci görüşleri

Yapılan araştırmanın amacı ve araştırma sorularıyla bağlantılı olarak uygulanmış olan iki farklı anket sonucunda elde edilen bulgular gösterilmiş ve yorumlamaya geçilmiştir. Bu noktada anketin uygulanmasının temel amacı araştırma soruları içerisinde yer alan, lise edebiyat öğretmenlerinin teknoloji kullanımlarının, öğretmen ve öğrenci görüşleri eşliğinde ortaya çıkarılmasıdır. Ulaşılan bulgulardan hareketle, öncelikli olarak öğrencilere uygulanan dokuz soruluk anket çalışmasının sonuçları belirtilmiş ve daha sonra edebiyat öğretmenlerine uygulanan anketin sonuçları incelenmiştir. Öğrencilerin teknoloji kullanımına bakışları ile öğretmenlerin bakışları ortaya çıkarılmış, çizelge ve şekiller yardımıyla gösterilmiştir.

Aşağıdaki tabloda, ankete katılan öğrencilerin sınıflarına ve cinsiyetlerine göre dağılımı verilmiş, öğrencilerin sorulara verdikleri cevaplar sonucunda oluşan ortalama puan değerleri gösterilmiş, puan aralığı arasında hangi puanları verdikleri gösterilmiş, sınıfa ve cinsiyete göre minimum ve maksimum değerler açıklanmıştır.

Tablo 4.
Öğrenci cevaplarının sınıf ve cinsiyete göre dağılımı

Edebiyat Öğretiminde Teknoloji Kullanımı							
Seçenekler		Sayı	Ortalama Puan	Standart Sapma	En Düşük Ortalama Değer	En Yüksek Ortalama Değer	Fark
Cinsiyet	kız	55	1.58	.66	1.00	5.00	4.00
	erkek	45	1.64	.49	1.00	3.78	2.78
Sınıf	9. sınıf	25	1.43	.16	1.00	1.67	.67
	10. sınıf	25	1.58	.62	1.00	3.78	2.78
	11. sınıf	25	1.88	.89	1.22	5.00	3.78
	12. sınıf	25	1.53	.30	1.00	2.56	1.56
	Toplam	100	1.61	.58	1.00	5.00	4.00

Yukarıdaki tabloya göre, bu ankete katılan öğrencilerin cinsiyete göre dağılımı 55 kız, 45 erkek şeklindedir. Sınıflardan alınan örneklem sayısı eşit olarak dağılmıştır. Ankete katılan öğrencilerin edebiyat dersleriyle ilgili teknoloji kullanımlarını değerlendirdikleri bu sorularda ortalama değer 1,61 olarak bulunmuştur. Bu değer düşük olması büyük bir önem taşımaktadır. Öğrencilerin sorulara verdikleri en düşük değer 1,00; en yüksek değer 5,00 olarak ortaya çıkmıştır. Öğrencilerin sorulara verdikleri cevap doğrultusunda, sayısal değerlerin 5'e yakın olması olumlu yani teknoloji kullanım sıklığının çokluğuna işaret etmektedir. 1 değerine yakın verilen cevaplar ise teknolojinin kullanımı noktasında olumsuz bir tutum ve çok düşük sıklıkta teknolojinin ders içi ve dışında kullanıldığına işaret eder. Ek bölümünde yer alan sorular ile öğrencilerin verdikleri cevapların karşılaştırılması bulguların önemini ortaya koyacaktır.

İstatiksel olarak öğrencilerin verdikleri cevaplar arasında büyük bir farkın bulunmadığı görülmektedir. Sınıflar arası farka bakıldığında en düşük sınıf ortalaması 1,43 iken en yüksek sınıf ortalaması 1,88 olarak gözükmektedir. Bu tablo

öğrencilerin, sorulara verdikleri cevapların puan değeri noktasındaki özeti olarak düşünülebilir.

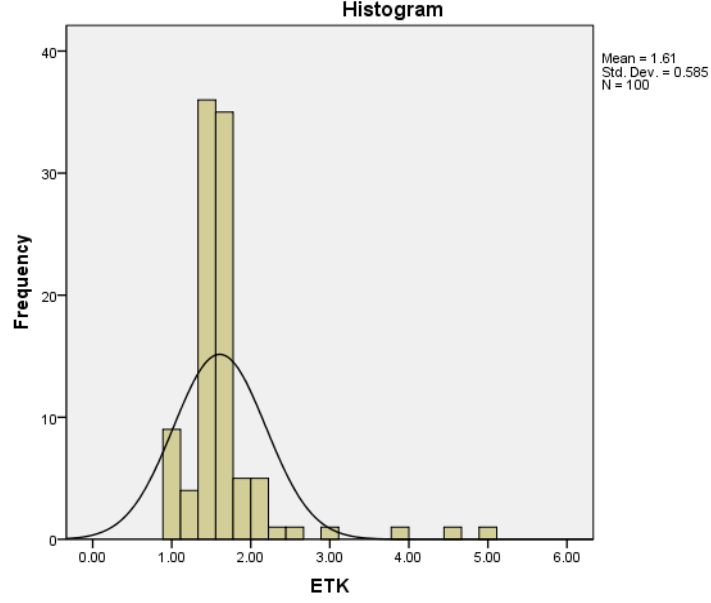
Yapılan bu anketin geçerlilik seviyesi aşağıdaki tabloda gösterilmiştir. Geçerlilik değeri 1'e yaklaştıkça yapılan çalışmanın güvenilirliğini de ortaya koymaktadır.

Tablo 5.
Öğrencilere uygulanan anketin iç tutarlılık katsayısı

Sorular	Ölçek Ortalaması	Ölçek Varyansı	Toplam Korelasyon	Cronbach's Alpha Değeri Soru Silinirse
soru1	13.2900	21.865	.704	.772
soru2	13.2600	21.730	.740	.769
soru3	12.7400	21.124	.564	.785
soru4	13.2900	22.147	.814	.767
soru5	13.2900	23.400	.653	.785
soru6	13.1700	22.183	.605	.782
soru7	13.0900	21.477	.540	.789
soru8	10.3000	26.010	-.035	.902
soru9	13.2500	21.725	.802	.765

Bu tabloya göre, anketin geçerlilik değeri (Cronbach's Alpha) 0,81 olarak bulunmuştur. Bu sonuç, ankete katılan öğrencilerin hem her soruya verdikleri cevaplarda hem de birbirleriyle olan cevap bağlantılarında büyük bir tutarlılık ortaya koyduklarını göstermektedir.

Ankete katılan 100 öğrencinin, sorulan her soruya vereceği beş farklı cevap bulunmaktadır ve öğrencilerin verdikleri bu cevaplar doğrultusunda ortaya çıkan ortalama değerler şekil yardımıyla sunulmuştur.

Şekil 1. Öğrenci cevaplarının ortalama sıklık ve puan aralıkları

Yukarıdaki şekilde açıkça ortaya konulan bulgunun desteklediği sonuç, öğrenci cevaplarının aralığının 1-2 değerleri arasında yoğunlaşmasıdır. Bu sonuç, öğrencilerin verdikleri cevap ortalamalarının büyük bir benzerlik gösterdiğini desteklemektedir. Öğrencilerin %90'nının verdiği cevapların ortalama değerleri 1 ile 2 puan aralığındadır. Bu bulgu, öğrencilerin derslerinde teknoloji kullanım oranını net bir biçimde açığa çıkarmıştır. Öğrencilerin verdikleri cevap aralığı teknolojinin genel olarak ders içeriğinde 'hiç kullanılmıyor-ayda bir kez kullanılıyor' noktasında ağırlık kazanmaktadır. Betimsel olarak öğrencilerin anket sorularına verdiği cevaplar, ortalamalar, sınıf ve cinsiyete göre ortaya çıkan sonuçların ardından, soru temelli analiz aşamasına geçilmesi araştırma sorusu ve amacı açısından önem teşkil etmektedir. Öğrencilere yöneltilen toplam dokuz soru ile ilgili olarak tablo ve şekillere sırasıyla yer verilmiştir;

Tablo 6.
Edebiyat derslerinde bilgisayar teknolojisi kullanımı

Seçenekler	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplanmış Yüzde
Hiç kullanılmıyor	95	95.0	95.0	95.0
Ayda 1 kez	1	1.0	1.0	96.0
Her derste	4	4.0	4.0	100.0
Toplam	100	100.0	100.0	

Bu tabloya göre öğrencilerin %95'i sorularla ilgili olarak 'Hiç kullanılmıyor' seçeneğini, %1'i 'Ayda Bir Kez' seçeneğini, %4'ü ise 'Her Derste' seçeneğini işaretlemişlerdir. Bu sonuç, öğrencilerin teknoloji kullanımı ile ilgili net fikirlerini göstermek açısından çok ilgi çekicidir. Öğrencilerin %95'i edebiyat derslerinde, bilgisayar teknolojisinin hiç kullanılmadığını verdikleri cevaplarla ortaya koymuşlardır. Öğrencilerin ikinci soruya verdikleri cevapların yüzdeler dilimi ve seçenek dağılımı tablo yardımıyla açıklanmıştır.

Tablo 7.
Edebiyat derslerinde internet teknolojisi kullanımı

Seçenekler	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplanmış Yüzde
Hiç kullanılmıyor	92	92.0	92.0	92.0
Ayda 1 kez	3	3.0	3.0	95.0
Haftada 1 kez	1	1.0	1.0	96.0
Haftada 2-3 kez	1	1.0	1.0	97.0
Her derste	3	3.0	3.0	100.0
Toplam	100	100.0	100.0	

Yukarıda yer alan tabloya göre, öğrencilerin %92'si internetin ders içeriğinde hiç kullanılmadığını, %3'ü ayda bir kez kullanıldığını, %1'i haftada bir kez kullanıldığını, %1'i haftada iki üç kez kullanıldığını, %3'ü ise her derste kullanıldığını belirtmişlerdir. Bu bulgu, bize edebiyat derslerinde internet

teknolojisinden çok az yararlanıldığını açığa çıkarmıştır. %92'lik oran bunu kanıtlar niteliktedir. Tablodan hareketle öğrencilerin ikinci soruya verdikleri cevabın, birinci soruya göre çeşitlilik gösterdiği görülmektedir. Öğrenciler beş farklı seçeneğin hepsini kullanarak bu çeşitliliği oluşturmuşlardır. Ancak bulguların gösterdiği net sonuç, internet teknolojisinin ders içeriğinde kullanım sıklığının çok düşük olmasıdır. Üçüncü soruya verilen öğrenci cevapları, tablo yardımıyla açıklanmıştır. Buna göre, 100 öğrencinin soruyla ilgili görüşleri net bir biçimde görülmüş olacaktır.

Tablo 8.
Ders içinde basılı materyal kullanım oranı

Seçenekler	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplanmış Yüzde
Hic kullanılmıyor	55	55.0	55.0	55.0
Ayda 1 kez	31	31.0	31.0	86.0
Haftada 1 kez	6	6.0	6.0	92.0
Haftada 2-3 kez	3	3.0	3.0	95.0
Her derste	5	5.0	5.0	100.0
Toplam	100	100.0	100.0	

Ders içerisinde basılı materyal kullanılması noktasında, öğrencilerin verdikleri cevaplar sonucunda ortaya çıkan durum şu şekildedir; öğrencilerin %55'i ders içeriğinde basılı materyalin hiç kullanılmadığını, %31 ayda bir kez kullanıldığını, %6 haftada bir kez kullanıldığını, %3'ü haftada iki üç kez kullanıldığını, %5'i ise her gün kullanıldığını belirtmişlerdir. Bu bulgulardan hareket ederek, öğrencilerin ders içeriğinde basılı materyal kullanımını ile ilgili daha olumlu bir görüş beyan ettikleri ortaya çıkmıştır. Ancak yine de büyük bir çoğunluk yani %86'lık öğrenci grubu, bu soruya da ya hiç kullanılmıyor ya da ayda bir kez kullanılıyor şeklinde olumsuz bir cevap vermişlerdir.

Tablo 9.

Edebiyat derslerinde projeksiyon-tepegöz kullanımı

Seçenekler	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplanmış Yüzde
Hiç kullanılmıyor	92	92.0	92.0	92.0
Ayda 1 kez	3	3.0	3.0	95.0
Haftada 1 kez	3	3.0	3.0	98.0
Her derste	2	2.0	2.0	100.0
Toplam	100	100.0	100.0	

Lise öğrencilerinin edebiyat derslerinde kullanılması beklenen projeksiyon ve tepegöz cihazları ile ilgili olarak verdikleri yanıtlar ilginçtir. Öğrencilerin %92'si hiç kullanılmadığını, %3'ü ayda bir kez kullanıldığını, %3'ü haftada bir kez ve %2'si her derste kullanıldığını belirtmişlerdir.

Bu tabloda da görüldüğü üzere, öğrencilerin çok büyük bir çoğunluğu soru ile ilgili olumsuz görüş bildirmişlerdir. Bu durum göstermektedir ki, öğrenciler ders içeriğinde teknolojik cihaz kullanılmadığı noktasında büyük bir görüş birliğine varmışlardır. Aşağıdaki tabloda ise öğrencilerin anket içinde yer alan beşinci soruya verdikleri cevapların ortalamaları ve yüzdeleri betimsel olarak gösterilmiştir.

Tablo 10.

Ders kapsamında video kullanılma ve izletilme sıklığı

Seçenekler	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplanmış Yüzde
Hiç kullanılmıyor	91	91.0	91.0	91.0
Ayda 1 kez	4	4.0	4.0	95.0
Haftada 1 kez	3	3.0	3.0	98.0
Haftada 2-3 kez	1	1.0	1.0	99.0
Her derste	1	1.0	1.0	100.0
Toplam	100	100.0	100.0	

Tablonun bize gösterdiği bulgulardan hareketle, öğrencilerin %91'i ders konusuyla ilgili videoların hiç izlenmediğini vurgulamışlardır. %4 ayda bir kez, %3 haftada bir kez, %1 haftada iki üç kez ve %1 her derste şeklinde beyanda bulunmuşlardır. Bu bulguların sonucunda, öğrencilerin büyük çoğunluğunun yine aynı şekilde, teknolojiyle bağlantısı olan video gösterimi konusunda olumsuz cevap verdikleri saptanmıştır. Dikkat çekici bir diğer nokta ise öğrencilerin diğer sorulara verdikleri cevaplar ile bu soruya verdikleri cevaplar arasındaki tutarlılığın devam etmekte olmasıdır.

Tablo 11 içinde ise öğrencilerin anket içinde bulunan altıncı soruya verdikleri cevapları, bu cevapların yüzdeler dilim içindeki dağılımlarını ortaya koymaktadır.

Tablo 11.
Edebiyat derslerinde öğrencilerin teknoloji kullanım izni

Seçenekler	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplanmış Yüzde
Hiç verilmiyor	86	86.0	86.0	86.0
Ayda 1 kez	6	6.0	6.0	92.0
Haftada 1 kez	4	4.0	4.0	96.0
Haftada 2-3 kez	1	1.0	1.0	97.0
Her derste	3	3.0	3.0	100.0
Toplam	100	100.0	100.0	

Altıncı soru ile ilgili olarak öğrencilerin %86'sı ders içerisinde teknoloji kullanımına hiç izin verilmediğini, %6'sı ayda bir kez, %4'ü haftada bir kez, %1'i haftada iki-üç kez, %3'ü ise her gün izin verildiğini söylemişlerdir. Tablo 12 için ise öğrencilerin anket içerisinde yer alan yedinci soruyla ilgili olarak vermiş oldukları cevaplar gösterilmiştir.

Tablo 12.
Edebiyat öğretmenleriyle ders dışı iletişim kurma

Seçenekler	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplanmış Yüzde
Hiç kurulmuyor	86	86.0	86.0	86.0
Ayda 1 kez	4	4.0	4.0	90.0
Haftada 1 kez	2	2.0	2.0	92.0
Haftada 2-3 kez	3	3.0	3.0	95.0
Her gün	5	5.0	5.0	100.0
Toplam	100	100.0	100.0	

Yukarıda yer alan tabloya göre, öğrencilerin ders dışında öğretmenlerle teknolojik donanımlar vasıtasıyla iletişim kurma sıklığıyla ilgili olarak verdikleri cevapların yüzdeleri açıkça görülmektedir. Öğrencilerin %86'sı hiç iletişim sağlanmadığını, %4'ü ayda bir kez, %2'si haftada bir defa, %3'ü haftada iki-üç kez , %5'i ise her gün olduğunu belirtmişlerdir. Bu soruyla birlikte, öğrencilerin sadece ders içi değil, ders dışında edebiyat öğretmenleriyle iletişim sıklığı ve oranı da ortaya konulmuştur.

Tablo 13 için ise yine benzer şekilde, öğrenci anketi içerisinde yer alan sekizinci soruyla ilgili verilmiş olan cevapların yüzdeler ve ortalamaları gösterilmiştir.

Tablo 13.
Edebiyat öğretmenlerinin ders sırasında yazı tahtası kullanımı

Seçenekler	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplanmış Yüzde
Hiç kullanılmıyor	15	15.0	15.0	15.0
Ayda 1 kez	3	3.0	3.0	18.0
Haftada 1 kez	5	5.0	5.0	23.0
Haftada 2-3 kez	5	5.0	5.0	28.0
Her derste	72	72.0	72.0	100.0
Toplam	100	100.0	100.0	

Bu soruyla ilgili olarak öğrencilerin verdikleri cevaplar şu şekildedir; %15'i edebiyat

öğretmenlerinin ders sırasında yazı tahtasını hiç kullanmadığını, %3'ü ayda bir kez kullandığını, %5'i haftada bir kez bu durumun gerçekleştiğini, %5'i haftada iki-üç defa kullanıldığını ve %72'si her derste kullanıldığını belirtmişlerdir. Bu sorunun içinde bir farklılık barındırması, öğrencilerin verdiği cevapların yüzdesinde büyük bir değişime sebep olmuştur. Öğretmenlerin yazı tahtasını her gün kullanması durumu %72'lik bir oranla kabul edilmiştir. Yazı tahtasının kullanılmış olmasının eğitim teknolojisi ile dolaylı bir bağlantısı vardır ve bu sorudaki her derste kullanılır cevabının yüksek oranı, diğer sorulara verilen cevaplarla bir tutarlılık olduğunu ortaya çıkarmıştır. Teknolojik donanımların çok az sıklıkta kullanıldığını verdikleri cevaplarla ortaya koyan öğrenciler, buna ek olarak yazı tahtası kullanımının %72 oranında her derste kullanıldığını belirtmeleri ilgi çekici ve düşündürücüdür.

Lise öğrencilerine uygulanan anket sorularının sonuncusu olan dokuzuncu soruyla ilgili olarak öğrencilerin verdikleri cevaplar yukarıdaki tablo aracılığıyla gösterilmiştir.

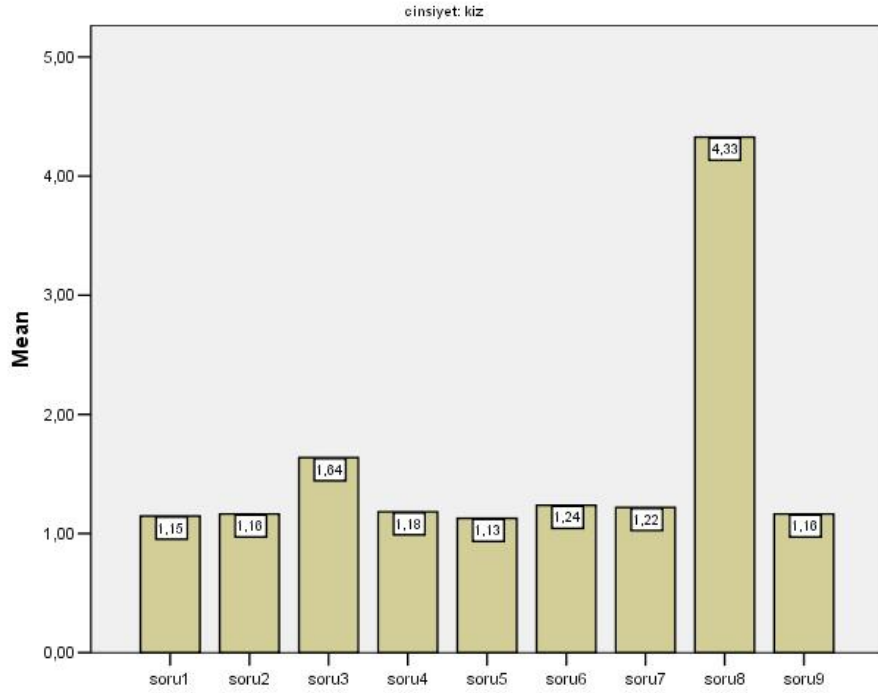
Tablo 14.
Edebiyat öğretmenlerinin teknoloji kullanmadan ders anlatım oranı

Seçenekler	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplanmış Yüzde
Her derste	90	90.0	90.0	90.0
Haftada 2-3 kez	4	4.0	4.0	94.0
Haftada 1 kez	3	3.0	3.0	97.0
Ayda 1 kez	1	1.0	1.0	98.0
Hiç	2	2.0	2.0	100.0
Toplam	100	100.0	100.0	

Öğrencilerin, anket içinde bulunan dokuzuncu sorusuyla ilgili olarak verdikleri cevaplar şu şekildedir; %90'ı teknolojik donanımların ders içeriğinde kullanılmadığını, %4'ü haftada 2-3 kez kullanılmadığını, %3'ü haftada bir defa kullanılmadığını, %1'i ayda bir kez kullanılmadığını ve %2'si hiçbir zaman

kullanmama durumunun olmadığını belirtmişlerdir. Bu soruda önemli olan nokta, ters ölçekli olmasından kaynaklanmaktadır. Ortaya çıkan bulgudan hareketle, öğrencilerin ilk sekiz soruya verdikleri cevaplar ile tutarlılık gösterdikleri ve genel olarak öğretmenlerin ders içeriğinde teknolojik donanımları kullanmadıklarını ortaya koymuşlardır. Bu oranın %90 olması, güvenilirliğini ve genelleme yapmaktaki geçerlilik gücünü açığa çıkarmaktadır.

Anket içeriğinde yer alan dokuz soruya betimsel olarak bakılmaya devam edildiğinde, sorulara göre kız ve erkek öğrencilerin verdikleri cevap arasında bir farklılık olup olmadığı araştırılmıştır. Aşağıda yer alan Şekil 2’de kız öğrencilerin sorulara verdikleri puan aralıkları yer almaktadır.

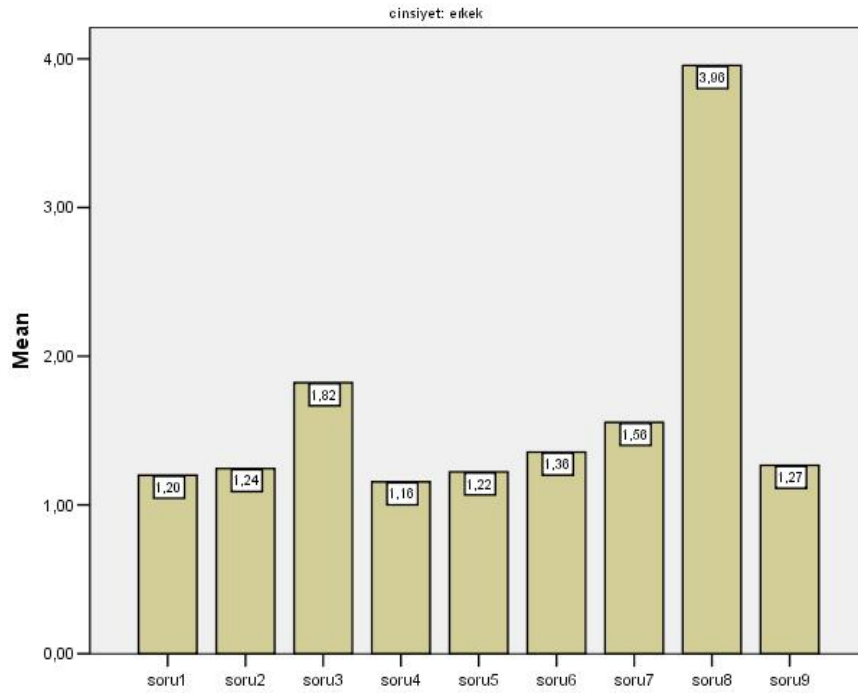

Şekil 2. Sorulara göre kız öğrencilerin ortalama puan aralıkları

Yukarıdaki şekilden hareketle ankete katılan 55 kız öğrencinin birinci soruya 1-5 aralığında verdikleri puan; 1,15, ikinci soru için; 1,10, üçüncü soru; 1,64, dördüncü

soru; 1,18, beşinci soruya; 1,13, altıncı soruya; 1,24, yedinci soruya; 1,22, sekizinci soruya; 4,33 ve son soruya ise; 1,10 puan ortalama puan vermişlerdir. Burada sekizinci soru dışında verilen puan değeri aralıklarının birbirine çok yakın olduğu görülmektedir. Sekizinci sorunun, öğretmenlerin yazı tahtası kullanım sıklığını ölçtüğü düşünüldüğünde, verilen puan değerinin farklılığı da ortaya çıkmaktadır.

Şekil 3'te ise ankete katılan 45 erkek öğrencinin sorulara verdikleri ortalama puan değeri gösterilmiştir.

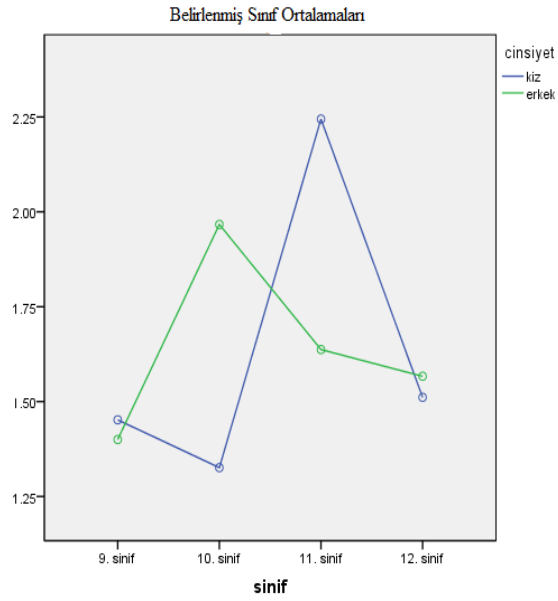

Şekil 3. Sorulara göre erkek öğrencilerin ortalama puan aralıkları

Erkek öğrencilerin sorulara verdikleri cevap oranları şu şekildedir; birinci sorunun ortalama puan değeri; 1,20, ikinci sorunun puan değeri; 1,24, üçüncü soruya verilen değer; 1,82, dördüncü soru ortalama değeri; 1,10, beşinci soru için bu değer; 1,22,

altıncı soru için ortalama değer; 1,36, yedinci soru değeri; 1,56, sekizinci soru değeri; 3,96 ve son soru için ise; 1,27 olarak bulunmuştur.

Şekil 4'te ise ankete katılan kız ve erkek öğrenciler arasındaki farklılık sınıf bazında gösterilmiştir. Bu değerler excel yardımıyla, sınıf ve cinsiyete göre sorulara verilen cevapların puan değerlerinin toplanıp, sınıf sayısına bölünmesi ile elde edilmiştir. Verilen cevaplar ile bağlantılı olarak, sınıf düzeylerine ve cinsiyete göre nasıl bir ortalama değerinin ortaya çıktığı şekilden anlaşılabilir.

Şekil 4. Sınıf ve cinsiyete göre ortalama değerler

Buradan çıkarılan bulgu ve sonuçlar, sınıfların ortalama değerleri arasında, özellikle 9. ve 11. sınıflar arasında küçük olsa bir farklılığın oluştuğudur. 9. sınıf ortalamasının 1,43 ve 11. sınıf ortalamasının 1,88 olduğu göze çarpmaktadır. Ancak bu farkın çok büyük olmadığı ve yalnızca 0,45'lik bir farklılığın oluştuğu ortaya çıkarılmıştır. Şekilden hareketle cinsiyete göre bir farklılık olup olmadığı da net olarak açığa çıkmaktadır. Buna göre, 10. ve 11. sınıflarda kız-erkek dağılımları

farklılık göstermektedir. 10. sınıf erkek ortalaması 2,00 iken, kız öğrencilerin ortalaması 1,32 seviyesindedir. Burada ortaya çıkan fark 0,68 olarak göze çarpar. Aynı şekilde, 11. sınıf erkek öğrencilerinin verdikleri cevaplar sonucunda ortaya çıkan değer ortalaması 1,65 iken bu sonuç kız öğrencilerde 2,25 seviyesindedir. Oluşan farklılık değeri 0,60 şeklindedir. Sonuç olarak 10 sınıf öğrencilerinin cinsiyete göre gösterdiği farklılık ile 11. sınıf öğrencilerinin göstermiş olduğu farklılık ile benzer bir değer ortaya koyar(0,68-0,60).

Öğretmen görüşleri

Lise edebiyat öğretmenlerinin katılımıyla birlikte ikinci anket çalışması gerçekleştirilmiştir. Lisede bulunan beş edebiyat öğretmenine, 10 sorudan oluşan ve Likert Ölçeğine göre düzenlenmiş bir anket içeriği uygulanmıştır. Edebiyat öğretmenlerinin teknoloji kullanımları, bilişim teknolojileriyle olan ilişkileri değerlendirilmiş ve kullanım sıklığına göre 1-5 arası puanlandırma yapılmıştır. Buna göre edebiyat dersleri içeriğinde, ders öncesi-sırası ve sonrasında teknoloji kullanım sıklığına göre puan aralığı belirlenmiştir; her derste-5, haftada iki üç defa-4, haftada bir kez-3, ayda bir kez-2, hiç kullanılmıyor-1 puan olarak düzenlenmiştir. Anket sorularının tümü, tablolar üzerinde gösterilmiştir. Aşağıdaki tabloda ankete katılan öğretmenlerin birinci soruya verdikleri puan aralığı ve yüzdeler, cinsiyet farklılıkları da göz önüne alınarak gösterilmiştir;

Tablo 15.
Öğretmenlerin ders içeriğinde bilgisayar teknolojisi kullanımı

Soru 1		Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplanmış Yüzde
Seçenek	Hiç Kullanmıyorum	3	60,0	60,0	60,0
	Ayda Bir Kez	1	20,0	20,0	80,0
	Haftada Bir Kez	1	20,0	20,0	100,0
	Toplam	5	100,0	100,0	

Lise edebiyat öğretmenlerinin birinci soruyla ilgili olarak verdikleri cevap neticesinde ortaya çıkan bilgisayar teknolojilerini kullanarak ders anlatma noktasında hiç kullanmıyorum diyenlerin oranı %60, ayda bir kez kullanıyorum diyenlerin oranı %20 ve haftada bir kez kullanılma oranı da %20'dir. İkinci soruyla bağlantılı olarak öğretmenlerin verdikleri puan aralıkları ve teknoloji kullanım sıklıkları tabloda gösterilmiştir.

Tablo 16.

Öğretmenlerin bilgisayar teknolojisiyle alıştırmalar yapma sıklığı

Soru 2		Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplanmış Yüzde
Seçenekler	Hiç Kullanmıyorum	2	40,0	40,0	40,0
	Ayda Bir Kez	1	20,0	20,0	60,0
	Haftada Bir Kez	1	20,0	20,0	80,0
	Her Gün	1	20,0	20,0	100,0
	Toplam	5	100,0	100,0	

Buna göre, edebiyat öğretmenlerinin %40'ı bilgisayar teknolojisi kullanarak hiçbir zaman alıştırmalar yapmadığını, %20'si ayda bir kez yaptığını, %20'si haftada bir kez ve %20'si de her gün yaptıklarını belirtmişlerdir. Bu soruda daha dengeli bir dağılımın gerçekleştiği görülmektedir.

Tablo 17.

Edebiyat derslerinde bilgisayar teknolojisi ile test ve soru çözdürülmesi

Soru 3		Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplanmış Yüzde
Seçenekler	Hiç Kullanmıyorum	3	60,0	60,0	60,0
	Ayda Bir Kez	1	20,0	20,0	80,0
	Haftada 2-3 Kez	1	20,0	20,0	100,0
	Toplam	5	100,0	100,0	

Öğretmenlerin üçüncü soruda bilgisayar teknolojisi kullanarak ders anlatmalarıyla ilgili verdikleri cevap yüzdeleri şu şekildedir; %60 hiç kullanmamakta, %20 ayda bir

kez kullanmakta ve yine %20'si ise haftada iki üç kez kullanmaktadırlar. Aşağıdaki tabloda yer alan dördüncü soruya verilen cevaplar ve cevap değer aralıklarıyla, sıklık oranları gösterilmiştir.

Tablo 18.

Edebiyat derslerinde cd-dvd yoluyla eğitimsel bilgiye erişme ve sunma

Soru 4		Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplanmış Yüzde
Seçenekler	Hiç Kullanmıyorum	1	20,0	20,0	20,0
	Ayda Bir Kez	2	40,0	40,0	60,0
	Haftada 2-3 Kez	1	20,0	20,0	80,0
	Her Gün	1	20,0	20,0	100,0
	Toplam	5	100,0	100,0	

Bu tabloya göre cd-dvd yoluyla bilgiye ulaşım ve bu bilgiyi sunma noktasında öğretmenlerin %20'si bunu hiç yapmamakta, %40'ı ayda bir kez uygulamakta, %20'si haftada iki-üç kez yapmakta ve %20'si ise her gün bunu uygulamaktadırlar. Bu değerlere göre, öğretmenler beş farklı seçeneğin dördünü seçmişler ve kullanım oranındaki farklılıklarını ortaya çıkarmışlardır.

Tablo 19.

Edebiyat öğretmenlerinin deney, uygulama ve sunum yapma sıklığı

Soru 5		Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplanmış Yüzde
Seçenekler	Hiç Kullanmıyorum	3	60,0	60,0	60,0
	Ayda Bir Kez	1	20,0	20,0	80,0
	Haftada 2-3 Kez	1	20,0	20,0	100,0
	Toplam	5	100,0	100,0	

Yukarıdaki tablodan hareketle edebiyat öğretmenlerinin bilgisayar teknolojilerinden yararlanarak ders içeriği hazırlamak ve zenginleştirmek noktasındaki tutumları ortaya çıkarılmıştır. %60'lık büyük bir bölüm hiç kullanmadığını, %20'lik bölüm ayda bir kez kullandığını ve %20'lik bir oranla da haftada iki-üç kez kullanıldığını

belirtilmiştir. Aşağıdaki tablo, altıncı soruya verilen cevapların ve bu cevaplar sonucunda oluşan sıklık değer ve yüzdelerinin şablonunu sunmaktadır.

Tablo 20.

Öğretmenlerin eğitim amaçlı bilgisayar oyunları oynama sıklığı

Soru 6		Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplanmış Yüzde
Seçenekler	Hiç	2	40,0	40,0	40,0
	Ayda Bir Kez	3	60,0	60,0	100,0
	Toplam	5	100,0	100,0	

Bu sonuca göre, öğretmenlerin %40'ı eğitim amaçlı bilgisayar oyunları oynamadıklarını ve %60'ı ise ayda bir kez bunu yaptıklarını açıklamışlardır. Bu soruyla ölçülmek istenen durum, öğretmenlerin ders dışında bilgisayar teknolojileriyle olan bağlantıları hakkında bilgi sahibi olmaktan kaynaklanmaktadır. Anket içerisinde yer alan yedinci soruyla ilgili olarak öğretmenlerin verdikleri cevaplar ve bu cevapların sonucunda ortaya çıkan yüzdeler tablo yardımıyla gösterilmiştir.

Tablo 21.

Öğretmenlerin teknoloji kullanarak yazı ve rapor yazma sıklığı

Soru 7		Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplanmış Yüzde
Seçenekler	Ayda Bir Kez	1	20,0	20,0	20,0
	Haftada 2-3 Kez	1	20,0	20,0	40,0
	Her Gün	3	60,0	60,0	100,0
	Toplam	5	100,0	100,0	

Bu soruda öğretmenlerin, ders dışında teknolojiyle olan bağlantıları öğrenilmek istenmiştir. Öğretmenlerin %20'si ayda bir kez, %20'si haftada iki-üç kez ve %60'ı ise her gün teknoloji kullanarak rapor ve yazı yazdıklarını belirtmişlerdir. İlk defa bu soruda her gün seçeneği %60 oranında seçilmiştir. Aşağıdaki tabloda ise öğretmenlerin sekizinci soruya verdikleri cevaplar özetlenmiştir.

Tablo 22.

Edebiyat öğretmenlerinin e-posta yoluyla haberleşmeleri

Soru 8		Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplanmış Yüzde
Seçenekler	Haftada 2-3 Kez	2	40,0	40,0	40,0
	Her Gün	3	60,0	60,0	100,0
	Toplam	5	100,0	100,0	

Bu tablodan hareketle, öğretmenlerin elektronik posta yoluyla haberleşme yüzdeleri ortaya çıkarılmıştır. Buna göre %40'lık oranda haberleşmenin haftada iki-üç kez yapıldığı ve %60 oranında da her gün haberleşmenin sağlandığı ortaya çıkmıştır. Bu soruda da ölçülmek istenen temel durum, öğretmenlerin ders dışında, sosyal hayatlarında teknoloji ile ne derece de bir ilişkide olduğunun yansıtılmak istenmesidir. Edebiyat öğretmenlerinin internet üzerinden haberleşme, sosyal paylaşım ve görüşmede bulunma durumlarıyla ilgili olarak verdikleri cevaplar aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 23.

Edebiyat öğretmenlerinin internet üzerinden sosyal paylaşım ve görüşme yapma oranları

Soru 9	Seçenekler	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplanmış Yüzde
Seçenekler	Haftada 2-3 Kez	3	60,0	60,0	60,0
	Her Gün	2	40,0	40,0	100,0
	Toplam	5	100,0	100,0	

Bu tabloya göre edebiyat öğretmenlerinin %60'ı haftada iki-üç kez teknoloji kullanarak haberleşme, paylaşım ve görüşme yaptıklarını, %40'ı ise bunu her gün gerçekleştirdiklerini ortaya koymuşlardır. Aynı şekilde bu soru ile ölçülmek istenen durum öğretmenlerin ders dışındaki sosyal hayatlarında teknolojiyle ne derece iç içe olduklarını belirlemek için kullanılmıştır. Aşağıdaki tabloda ise anket içerisinde yer

alan son soruya verilen cevapların, yüzdelik oranları ve değer aralığı ortaya koyulmuştur.

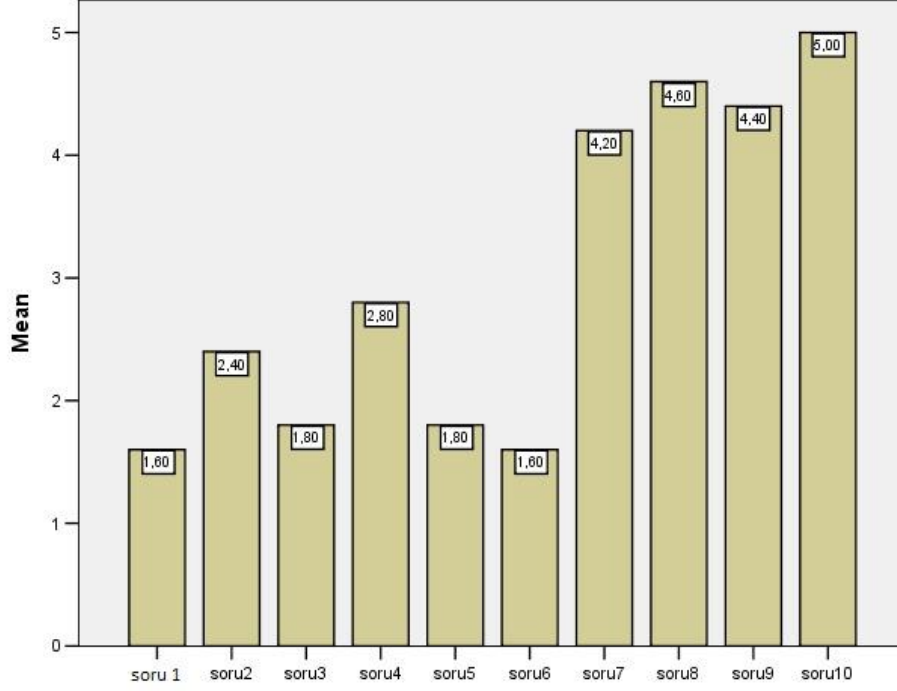
Tablo 24.

Edebiyat öğretmenlerinin internet üzerinden haber ve güncel olay takibi yapma sıklıkları

Soru 10		Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplanmış Yüzde
Seçenekler	Her Gün	5	100,0	100,0	100,0

Yukarıdaki tablodan hareketle, edebiyat öğretmenlerinin internet teknolojisi üzerinden haber ve güncel olay takibi noktasında %100'lük bir oranla her gün cevabını vermişlerdir. Bu oran bütün sorular içerisinde görülen en yüksek oran ve öğretmenler arası benzerlik noktasında da en yüksek rakamdır. Bu sorunun sorulma amacı, öğretmenlerin kendi hayatlarında internet ve bilgisayar teknolojileriyle olan bağlantılarını ölçmek içindir.

Şekil 5'te ise öğretmenlerin, sorulara vermiş oldukları ortalama değerler yer almaktadır.

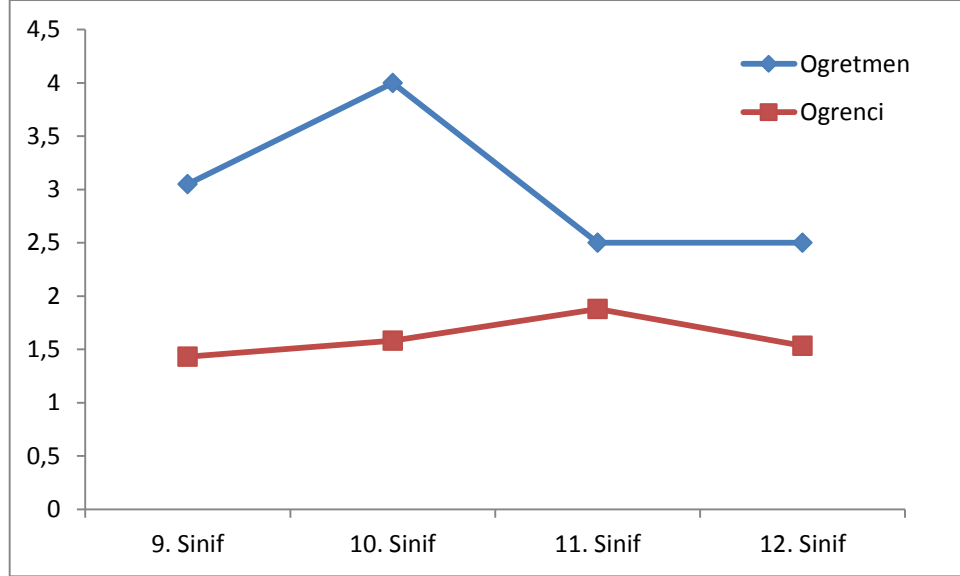

Şekil 5. Sorulara göre öğretmenlerin ortalama puan aralıkları

Yukarıdaki şekle göre, öğretmenlerin birinci soruya verdikleri ortalama puan değeri 1,60, ikinci soru için bu değeri; 2,40, üçüncü soru için; 1,80, dördüncü soru için;2,80, beşinci soru için;1,80, altıncı soru değeri; 1,60, yedinci soruya verilen değeri;4,20, sekizinci soru için; 4,60, dokuzuncu soru için; 4,40 ve son soru için verilen ortalama puan değeri 5,00 olarak tespit edilmiştir. Son dört soruda öğretmenlerin ders dışı teknoloji kullanımları ölçülmek istenmiştir ve şekilde özellikle son dört soru için ortaya çıkan yüksek değerler göze çarpmaktadır.

Aşağıdaki şekilde ise 9-10-11 ve 12. sınıf öğrencilerinin anketlerinde tüm sorulara verdikleri cevapların ortalama değerleri sınıf bazında ele alınmış ve farklılıkları gösterilmiştir. Yine aynı şekilde bu sınıflarda edebiyat derslerine giren öğretmenlerin

kendi anketleriyle alakalı olarak verdikleri cevapların ortalama değerleri Şekilde gösterilmiştir.

Şekil 6. Sınıf bazında ğrenci-ğretmen ortalama puan farklılıkları

Yukarıdaki Şekle göre öğrenciler ile öğretmenler arasında ortaya çıkan bir değer farklılığı görülmektedir. Bu farklılık özellikle 9. ve 10. sınıflarda çok fazla iken 11. ve 12. sınıflarda daha az gzlmektedir. 9. sınıfların ortalama puan aralığı 1,43 iken bu sınıfa derse giren öğretmenlerin verdikleri puan 3,05 olarak ortaya çıkmıştır. 10. sınıf ğrencilerinin verdikleri ortalama puan değeri 1,58 iken bu sınıfa derse giren öğretmenin verdiği ortalama puan 4,00 olarak tespit edilmiştir. 9. ve 10. sınıflar öğrencileri-öğretmenleri arasında oluşan bu fark aralığı ise 1,62 ve 2,42 olarak görülmüştür. 11. sınıf ğrencilerinin verdikleri cevaplar sonucunda ortaya çıkan puan ortalama değeri 1,88 iken bu sınıfların dersine giren öğretmenin verdiği puan ortalaması 2,5 olarak bulunmuştur. 12. sınıf ğrencilerinin verdikleri cevaplar neticesinde oluşan ortalama puan değeri 1,53 iken bu sınıfların dersine giren edebiyat öğretmeninin verdiği cevap sonucunda oluşan ortalama puan değeri 2,5 olarak

bulunmuştur. Bu noktada ortaya çıkan öğrenci-öğretmen farklılığı 0,60-0,97 aralığında görünmektedir.

Şu ana kadar özet olarak;

-İstatistiksel olarak öğrencilerin ders içeriğinde teknoloji kullanımı sıklığında verdikleri puan ortalaması 2'yi geçmemektedir (5 üzerinden).

-Öğrencilerin, edebiyat derslerinde teknoloji kullanım düzeyi ile ilgili olarak vermiş oldukları cevap çok az kullanıldığı olmuştur. Öğrencilerin neredeyse tamamına yakını, eğitimsel teknolojilerin edebiyat dersleri içeriğinde ya hiç ya da ayda bir kez kullanıldığını belirtmiş olmaları ilgi çekicidir.

-Sınıf ortalamaları ele alındığında, sınıftan sınıfa oluşan gözle görülür bir farklılığın ortaya çıkmadığı görülmüştür. Bu sonuç, öğrencilerin hem ankete verdikleri cevaplarda tutarlı davrandıklarını hem de öğretmenlerinin eğitimsel teknoloji kullanımı sıklıklarını değerlendirme konusunda bu tutarlılığı gösterdiklerini ortaya koymaktadır.

-Cinsiyete göre anket sonuçlarında sınıf bazında belirli farklılıklar ortaya çıkmış olsa da genel ortalamaya bakıldığında bu farklılığın ortadan kalktığı görülmektedir.

- Öğretmenlerin cevapları sonucunda oluşan ortalama değerlerin, birbirleri arasında değişkenlik gösterdiği tespit edilmiştir. Öğretmenlerin ortalama puan aralıkları, öğrencilere göre daha yüksek olarak ortaya çıkmıştır. Yani öğretmenler, teknolojiyi daha sık olarak kullandıklarını belirtmişlerdir.

- Öğretmenlerin anket sorularına verdikleri ortalama puan 3,01 olarak tespit edilmiştir. Öğrencilerin verdiği puan değeri ortalamasından daha yüksek bir sonuç ortaya çıkmıştır.

Nitel bulgular: Edebiyat öğretmenlerinin ders öğretimi sırasında teknoloji kullanımında karşılaştıkları sorunlar

Bu bölümde tez araştırma sorularıyla bağlantılı olarak edebiyat öğretmenlerinin ders öncesi, sırası ve sonrasında teknoloji kullanımları noktasında yaşadıkları problemler incelenmiş ve üç aşamalı bir analiz yapılmıştır.

Verilerin nasıl analiz edilip, bulgulara ulaşıldığı, araştırmanın üçüncü bölümünde yer alan veri toplama süreçleri ve veri analiz yöntemi bölümünde ayrıntılı olarak ele alınmıştır. Tekrara düşmemek için bulgular bölümünde bu duruma çok uzun yer verilmemiştir.

Mülakat bulguları

Lise okul müdürü ve edebiyat öğretmenleri ile görüşmeler yapılmış ve elde edilen bulgular kaydedildikten sonra, kodlama tekniği yapılarak verilen cevaplar önce alt temalara ayrılmış ve ardından ortak temalarda bütünleştirilmiştir. Bu görüşmelerde öncelikli olarak okulun geçmişine ait bilgiler kapsamlı bir biçimde okul yönetiminden alınmış ve derinlemesine bir karşılaştırma yapılması sağlanmıştır.

Buna ek olarak öğretmenlerle ve okul müdürü ile yapılan görüşmelerde genel olarak açık uçlu sorular yöneltilmiştir. Mülakat sorularının içeriği hazırlanan anket sorularının içeriğiyle paralel olarak geliştirilmiştir. Bu mülakat soruları ayrıca, araştırma problemleri ve alt problemleriyle alakalı olarak, okulun yapısı, araştırmamın amacı ve hedefi göz önüne alınarak hazırlanmıştır. Uygulanmış olan anketin sonrasında bu sorular yöneltilmiş ve önemli bilgiler elde edilmiştir.

Mülakat sorularına verilen cevapların benzerlik ve farklılıkları analiz edilmiştir. Her soru için ayrı tablo düzenlemesi yapılmamış, bulguların ne şekilde analiz edildiği

örnek üç tablo yardımıyla gösterilmiştir. Her tablo, soruya verilen cevapların alt temalarını, temalarını ve içermektedir. Ek olarak, şekiller yardımıyla bazı sorulara verilen cevapların sonuçları ve yüzdeleri gösterilmiştir. Bu bilgiler ışığında, okulda görülen çeşitli durum ve problemlerle ilgili sorular hazırlanmıştır.

Toplam beş edebiyat öğretmeni ile mülâkatlar gerçekleştirilmiştir. Her edebiyat öğretmenine açık uçlu olarak hazırlanmış dokuz soru sorulmuş ve verdikleri cevaplar not edilmiştir. Sorulan soruların içeriğinde öncelikli olarak teknoloji kullanımına öğretmenlerin bakışları ve kullanım düzeyleri yer almaktadır. Bunun yanı sıra teknoloji kullanımında hangi sorunlarla karşılaşıldığı, öğretmenler arasında ne gibi farklılıkların olduğu, sosyal yaşamlarında teknolojiye yaklaşımları gibi konularda da öğretmenlerin görüşleri alınmıştır.

Öğretmenlerle yapılan mülakat öncesinde, okul müdürü ile yarım saatlik görüşme gerçekleştirilmiş ve lisenin teknolojik donanımları, teknik personelin durumu, okulun finansal ve teknolojik altyapısı hakkında detaylı bilgi alınmıştır. Bu görüşmede öne çıkan noktalar şunlar olmuştur; Lisede FATİH projesi ile bağlantılı olarak, 9. sınıf öğrencilerine tabletler dağıtılmış ve okul içerisinde bir teknoloji sınıfı oluşturulmuştur. Okul öğretmenleri bu proje kapsamında üç haftalık kurs eğitimine katılmışlar ve akıllı tahta kullanımı ile ilgili dersler almışlardır. Sınıflar içerisinde, bilgisayar ve yansıtım cihazları bulunmamaktadır. Okulda bulunan küçük bir konferans salonunda teknoloji destekli derslerin verilebildiği belirtilmiş, öğretmenlerin bu salonda ders verebilmeleri için, bir hafta önceden sıra almaları gerektiği vurgulanmıştır. Lise bünyesinde bulunan teknolojik cihazların sayısı çok az ve eski sürümlerden oluşmaktadır. Okulda yalnızca bir teknik personel

bulunmaktadır. Yapılan görüşmede geçmiş yıllarda herhangi bir farklılığın olmadığı ancak bu sene itibariyle FATİH projesinin okula çok önemli bir katkı sağlayacağı belirtilmiştir. Sınıflara koyulması gereken akıllı tahtaların, okulda toprak hat bağlantısı olmaması sebebiyle koyulamadığı ve ertelendiği belirtilmiştir.

Lisedeki Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenleriyle yapılan mülakatlar sonucunda pek çok ortak ve farklı görüş ortaya çıkmıştır. Bu mülakatlar için hazırlanmış sorular sırasıyla sorulmuş, verilen cevaplar kâğıtlara not edilmiştir. Ardından bütün öğretmenlerin aynı soruya hangi cevabı verdikleri karşılaştırılmış ve benzerlikler ile farklılıklar ortaya koyulmuştur.

Öğretmenlerin teknoloji kullanımına bakış açıları değişkenlik gösterse de, genel izlenim teknolojinin edebiyat derslerinde kullanımı noktasında birleşmiştir. Ders içeriğinde teknoloji kullanımlarına bütün öğretmenlerin bakışı olumlu olmuş ve yeterli imkân olması halinde, ders süresince teknolojiden faydalanabileceklerini belirtmişlerdir. Yapılan mülakatlarda elde edilen bilgiler, kısa notlar halinde kaydedilmiştir. Sorulan sorulara basit ve kısa cevaplar verilmiştir. Mülakat yapılan öğretmenlerin sayısı beş olduğu için, verilen net cevaplardan hareketle yüzdeler değerde belirlenmiştir. Bir öğretmenin görüşü, %20'lik bir oranı kapsamaktadır. Öğretmenlerin %20'si teknoloji kullanımında ortaya çıkan altyapı yetersizliği sorunu ve imkânsızlıklardan bahsetmişler ancak %80'i ise istenildiği takdirde teknolojinin dersle bütünleştirilip, öğrencilere rahatlıkla sunulabileceği noktasında görüş bildirmişlerdir. Teknoloji ile ders içeriğinin birleştirilmesi noktasında ortaya çıkan problemlerle ilgili olarak önceden hazırlık yapılması gerekliliği, müfredatın ortaya

çıkardığı zaman yetersizliği, müfredat içeriğine uygun yeterli ders materyalinin bulunmaması gibi nedenler öne sürülmüştür.

Öğretmenler arasında teknoloji kullanımına bakış noktasında nasıl bir sonuç ortaya çıktığı konusu ise oldukça açık olarak yorumlanmıştır. Mülâkat yapılan öğretmenlerin %80'i teknoloji kullanımının gerekli olduğunu, teknolojiye odaklanmış bir eğitimin verilmesi gerektiğini, olumlu bir bakışın sürekli bir yükseliş içinde olduğunu vurgulamışlardır. Bu veriler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir;

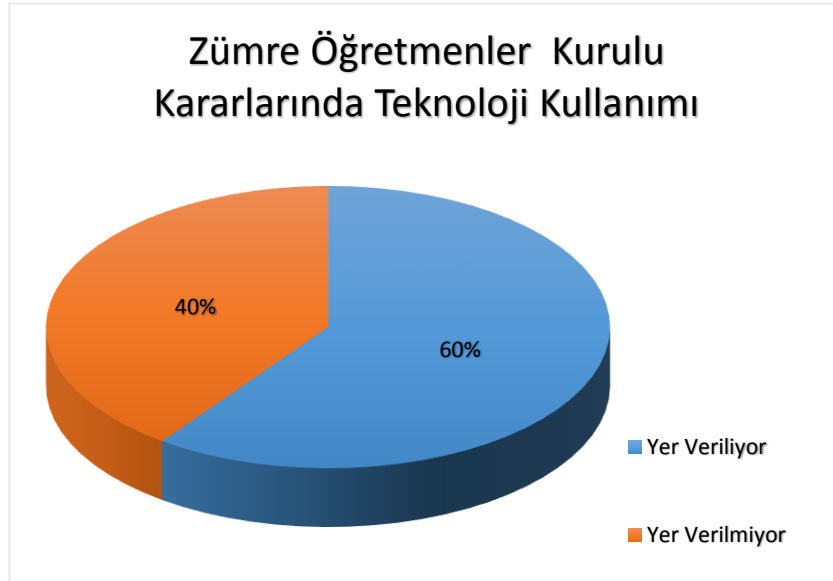
Tablo 25.

Edebiyat öğretmenlerinin teknoloji kullanımına bakışları

Kod	Alt Tema	Tema
Öğretmen 1	Teknoloji kullanımının çok gerekli olduğuna inanmıyorum	Olumsuz - %20
Öğretmen 2	Yeterli imkânlar olduğunda, teknoloji kullanmak çok faydalı olacaktır	Olumlu - %20
Öğretmen 3	Teknoloji merkezli öğretim yapılmalıdır	Olumlu - %20
Öğretmen 4	Teknoloji kullanımına olan pozitif bakış açısı gelişim göstermektedir	Olumlu - %20
Öğretmen 5	Teknolojik araç ve gereçler kullanarak ders anlatımı zenginleştirilmelidir	Olumlu - %20

Öğretmenlerin teknoloji kullanımına karşı olumsuz bir tavırları gözlemlenmemiş aksine teknolojinin edebiyat dersi ile birlikte kullanımına önem verdiklerini belirtmişlerdir. Lise edebiyat öğretmenlerinin teknoloji kullanımının edebiyat öğretiminde desteklenmesi konusuna bakışları %80 olumlu olarak yorumlanmıştır. Buna ek olarak, edebiyat zümresinin düzenli olarak yapmış olduğu toplantılarda ve bu toplantılarda alınan kararlarda teknoloji ve teknoloji kullanımıyla ilgili olarak yapılan fikir alışverişleri olduğu, imkânlar ölçüsünde kullanılması yönünde kararlar

alındığı, her konu ve ünite de özellikle bilgisayar destekli öğretim yapılması gerektiği çünkü teknoloji kullanımının son derece önemli olduğu aktarılmıştır. Fakat bu noktada %60'a -%40'lık bir farklılık ortaya çıkmıştır. Bu yüzdelerin hesaplanması, bir öğretmen görüşünün %20'lik bir orana sahip olduğu gerçeğinden hareketle belirlenmiştir çünkü toplam beş edebiyat öğretmeni ile mülakatlar gerçekleştirilmiştir. Öğretmenlerin %40'ı yani iki öğretmen zümre toplantılarında ve alınan kararlarda teknolojiye hiç yer verilmediğini belirtmişlerdir. Aşağıdaki şekilde, zümre kurulu kararlarında teknoloji kullanımına yer verilip verilmediği öğretmenler tarafından değerlendirilmiştir.

Şekil 7. Zümre kararlarında teknoloji kullanımı önerileri

Yapılan mülakat sonucunda, lise edebiyat öğretmenlerinin okul dışı yaşantılarında bilgisayar ve benzeri teknolojik donanımlarla hangi ölçüde ilgilendikleri de sorulmuş ve verilen cevaplar analiz edilmiştir.

Tablo 26.

Öğretmenlerin sosyal yaşamlarında bilgisayar teknolojisi kullanımları

Kod	Alt Tema	Tema
Öğretmen 1	Düzenli olarak fazlasıyla ilgiliyim.	Düzenli Kullanım
Öğretmen 2	Neredeyse her gün kullanıyorum	Düzenli Kullanım
Öğretmen 3	Çok az ilgiliyim, evimde internet bağlantım ve bilgisayarım yok	Kullanılmıyor
Öğretmen 4	Her gün kullanmaya çalışıyorum	Düzenli Kullanım
Öğretmen 5	Sık olarak kullanmaktayım	Düzenli Kullanım

Buna göre, öğretmenlerin genel cevapları şu şekilde olmuştur; gündelik hayatlarında çok fazla ilgilendikleri, sürekli kullandıkları, orta derecede ilgilendikleri ve çok az ilgilendikleri gibi. Bu noktada öğretmenlerin, kendi yaşantılarıyla ilgili olarak bilgisayar teknolojilerine olan ilgileri, kullanım sıklıkları değişkenlik göstermektedir. Ancak öğretmenlerin %80'i günlük hayatta özellikle bilgisayar kullanımına önem verildiği ve düzenli olarak kullanıldığı anlatılmıştır. Ders anlatımlarında teknolojiye yararlanma konusunda ise öğretmenlerin verdikleri cevaplar çok farklı olmuştur. Mümkün olduğunca teknolojinin kullanılmaya çalışıldığı, bazen yararlanıldığı, yeteri kadar faydalanamadığı, sadece ders sunumlarında kullanıldığı, okul ve sınıf imkânlarının yetersizliğinden dolayı yararlanılamadığı gibi cevaplar ortaya çıkmıştır. Öğrencilerin öğretmenlerden, ders içeriklerinde teknoloji kullanımıyla ilgili taleplerinin olup olmadığı noktasındaki görüşler genel olarak olumsuz yönde olmuştur. Bütün edebiyat öğretmenleri, öğrencileri kendilerinden böyle bir talepleri olmadığını net olarak ifade etmişlerdir. Bu noktada %100'lük bir uyum ortaya çıkmıştır.

Mülâkat çerçevesinde son olarak öğretmenlerin teknolojiyi kullanarak, daha iyi bir öğretim yapıp yapmayacakları ve öğrencilerin konuları daha iyi anlayıp anlamayacağı noktası üzerinde durulmuştur. Alınan cevaplar sonucunda, öğretmenlerin büyük bölümü teknoloji kullanımının öğrencilerin anlatılan konuyu daha iyi anlayabileceklerini vurgulamışlardır. Öğretmenlerin %20'si ise teknoloji kullanarak ders anlatmanın öğrenciye bir katkı sağlamayacağı yönünde görüş bildirmişlerdir.

Tablo 27.
Ders içeriğinde teknoloji kullanım azlığının nedenleri

Kod	Alt Tema	Tema
Öğretmen 1	Okulumuzun finansal koşulları iyi durumda değil.	Maddi imkânsızlık
Öğretmen 2	Yeterli eğitimsel teknoloji materyallerine sahip değiliz burada.	Maddi imkânsızlık
Öğretmen 3	Müfredatımız çok yoğun ve ayrıca konuya uygun araç-gereç hazırlamak çok zor.	Müfredat yetiştirme çabası
Öğretmen 4	Okulumuzda yalnızca bir teknoloji sınıfı var	Maddi imkânsızlık
Öğretmen 5	Sınıfımızda, bilgisayar ve projeksiyon cihazı yok.	Maddi imkânsızlık

Lise edebiyat öğretmenlerinin %80'i ders içeriğinde, planlarda, konu anlatımları ve zümre kararlarında teknolojiye ve teknoloji kullanımına önem verdikleri saptanmıştır. Ancak derslerinde teknolojiyi kullanamadıkları yapılan bu mülâkat sonucunda açığa çıkmıştır. Ders içinde teknoloji kullanımının çok kısıtlı olmasının sebebi olarak ise okulun içinde bulunduğu finansal durum, sınıflarda bilgisayar ve yansıtım cihazlarının olmaması, yeterli materyale sahip olunmaması, okulda yalnızca

bir teknoloji sınıfının bulunması, konuya uygun materyal hazırlamanın zorluğu, müfredat yetiştirme çabası içinde olunması gibi nedenler öne sürülmüştür.

Öğretmenlerin %20'si yani bir öğretmen ise teknoloji kullanmanın öğrencilere ve ders içeriğine bir fayda sağlamayacağını düşündükleri için, teknolojiyi ders içeriğinde kullanma ihtiyacı duymadıklarını belirtmişlerdir. Teknoloji kullanımına çok önem verdiklerini söyleyen %80'lik grup yani dört öğretmen ise derslerinde teknolojiyi kullanma noktasında aynı özveriyi gösteremediklerini açıkça belirtmişlerdir.

Sonuç olarak, yapılan detaylı mülakat süreçleri sonunda, öğretmenlerin teknoloji kullanımına karşı bakış açıları ve verdikleri önem incelenmiştir. Araştırma sorusunun temelini oluşturan; edebiyat öğretmenlerinin ders öğretimi sırasında teknoloji kullanımında karşılaştıkları problemler nelerdir konusu yapılmış olan bu mülakat ile beraber açığa çıkmıştır.

Gözlem bulguları

Lise edebiyat öğretmenlerinin sınıf ortamında gözlenmesi, hazırlanmış olan gözlem protokolünün yardımıyla beş farklı derste yapılmıştır. Buna göre, okulda bulunan bütün edebiyat öğretmenlerinin dersi birer kez gözlemlenmiş, gerekli notlar alınmış ve değerlendirmeler yapılmıştır. Geliştirilmiş gözlem protokolü ile birlikte, öncelikli olarak fiziksel ortam ve kaynaklar hakkında gözlem yapılmış, ardından planlama bölümü üzerinde durulmuş ve son olarak gözlem protokolünde yer alan değerlendirme kısmına geçilmiştir. Kodlama tekniğinden yararlanılarak, bu analizler yapılmıştır. Örnek kodlamalar, tablolar yardımıyla paylaşılmıştır. Bu noktada, edebiyat öğretmenlerinin ders sürecinde teknoloji kullanımlarının genel olarak

değerlendirilip, benzerlik ve farklılıkların ortaya çıkarılması hedeflenmiştir.

Öncelikli olarak, fiziksel ortam ve kaynaklar hakkındaki bulgular ele alınmıştır.

Aşağıdaki tabloda, fiziksel çevre ve ortamla ilgili olarak benzerlik ve farklılıklar ortaya çıkarılmıştır. Tablo 28’de yer alan kodlar, gözlem protokolünün ilk bölümünün ilk beş alt başlığını yansıtmaktadır. Alt temalar ise, gözlemi yapılan beş farklı derste görülen benzer ya da farklı durumların not edilmesiyle oluşturulmuştur. Parantez içinde yer alan beş sayısı, beş farklı sınıfın sonucunun aynı olması durumunda kullanılmıştır.

Tablo 28.

Fiziksel çevre ve ortam değerlendirilmesi

Kod	Alt Tema	Tema
Sınıf içerisinde bilgisayar var mı?	Bilgisayar var (5)	Olumlu
Projeksiyon cihazı var mı?	Projeksiyon cihazı var (5)	Olumlu
İnternet bağlantısı sağlanıyor mu?	İnternet bağlantısı yok (5)	Olumsuz
Sınıf mevcudu ne durumda	Beş sınıfın öğrenci sayısı 25-35 arasında değişiyor (5)	Olumlu
FATİH projesinin yarattığı değişim	Akıllı tahta, tablet bilgisayar, projeksiyon cihazı, bilgisayar (5)	Olumlu

Yukarıdaki tabloya göre, gözlemi yapılan beş farklı dersin gerçekleştirildiği bu fiziksel ortamın içerisinde bilgisayar ve yansıtım cihazı bulunmaktadır. Çok amaçlı konferans salonu gözlemlenecek dersler için bir hafta önceden isim kaydı yaptırmak suretiyle ayarlanmıştır. Sınıflarda bilgisayar ve yansıtım cihazları bulunmadığı için, bu yola başvurulmuştur. Edebiyat öğretmenlerinin anlattıkları beş farklı ders süresi içerisinde, sınıf mevcudu 25-35 arasında değişkenlik göstermiştir. Çok amaçlı

konferans salonunda gözlemi yapılan edebiyat derslerinin fiziksel ortamında internet bağlantısı söz konusu değildir. Söz konusu olan beş farklı dersin normalde işleniş yeri okul sınıflarıdır ancak teknoloji kullanımının gözlemlenmesi sebebiyle, teknoloji sınıfında bu dersler işlenmiştir. Normal süreçte, sınıfların fiziksel durumu öğretmenlerin teknolojiyi kullanmalarına engeldir çünkü sınıf ortamı içerisinde hiçbir teknolojik donanım mevcut değildir. Örnek ders anlatımlarının teknoloji sınıfı-konferans salonu içerisinde yapılması, sınıfın fiziksel durumunun öğretmenlerin teknoloji kullanımlarına engel teşkil etmediğini göstermektedir. FATİH projesi kapsamında, sınıfların fiziksel durumunda herhangi bir değişiklik olmamıştır. İlerleyen süreçte, sınıflara akıllı tahtaların kurulmasının yapılacağı okul yönetimi tarafından belirtilmiştir. FATİH projesinin, teknoloji sınıfının oluşturulması noktasında büyük faydası olmuş ve bu proje kapsamında teknoloji sınıfı oluşturulmuştur.

Sınıf içerisinde kurulmuş ve kullanıma hazır bir akıllı tahta, öğretmenler için hazırlanmış iki farklı tablet bilgisayar mevcuttur. Gözlemi yapılan bütün dersler içerisinde öğrenci ve öğretmenler için sağlanan teknik destek yalnızca teknoloji sınıfıyla sınırlıdır. Bu sınıf içinde ders anlatımının yapılması düzenli bir sıraya ve kayıt yaptırmaya tabidir. Okulda yalnızca bir teknoloji sınıfının bulunması büyük bir probleme neden olmamaktadır. Sınıfın genellikle boş olduğu, okul yönetimi tarafından belirtilmiştir.

Gözlem protokolünde yer alan ikinci kısım planlama bölümünden oluşmaktadır. Bu bölümde gözlemi yapılan dersler üç alt başlık içerisinde değerlendirilmiştir.

Aşağıdaki tabloda bu bölümde öne çıkan bazı sonuçlar gösterilmiştir.

Tablo 29.

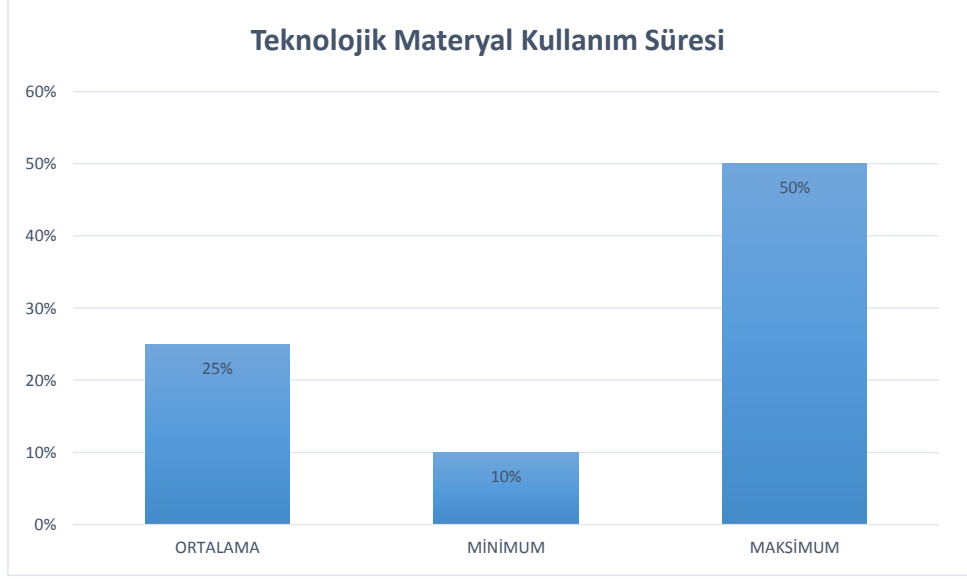
Gözlenen ders içeriklerinin planlama-uygulama süreçleri

Kod	Alt Tema	Tema
Akıllı tahta kullanımı	Hiç kullanılmadı (5)	Olumsuz
Projeksiyon cihazı kullanımı	Her derste kullanıldı (5)	Olumlu
Bilgisayar destekli sunum yapılması	Her derste kullanıldı(5)	Olumlu
Öğrenci farklılıklarına yer verme	Söz konusu değil	Olumsuz

Birinci alt başlık teknolojik donanımların öğrenme-öğretme etkinlikleriyle bütünleştirilmesi ve dersin amacına uygunluğuyla alakalıdır. İzlenmiş olan beş dersin sonunda görülmüştür ki, teknolojik donanımların kullanılması hem öğretmene bir güven sağlamakta hem de öğrencilerin derse olan ilgilerinin artmasına sebep olmaktadır. Öğrenciler kitaplarında var olan metni okuma sırasında, slayt gösterisinde yer alan aynı metni okumayı tercih etmişlerdir. İkinci alt başlık olan dersin amacına ve kazanımlarına göre teknolojik cihaz seçimi noktasında, öğretmenlerin bir seçim şansı olduğu gözlemlenmiştir. Bütün öğretmenler, dersler sırasında kısa power-point sunumlarından yararlanmışlardır. İlgi çekici olan nokta, hiçbir öğretmenin akıllı tahtadan yararlanmamış olmasıdır. Bu durumun sebebi sorulduğunda ise verilen cevap akıllı tahta kullanımı ile ilgili yeterli bilgiye sahip olunmaması olmuştur. Dersin amacına ve kazanımlarına göre teknolojik cihaz seçilmediği, aksine öğretmenlerin kullanmayı bildikleri ve ders süresince yararlanabileceklerini düşündükleri materyaller seçtikleri gözlemlenmiştir. Beş farklı derste izlenen konular; şiir inceleme, anlatım teknikleri, YGS'ye hazırlık soruları, Cahit Sıtkı Tarancı ve sıfatlardan oluşmuştur. Ancak ders ile ilgili olarak hazırlanmış ve elime geçmiş herhangi bir ders planı ve kazanım söz konusu değildir. Hazırlanan

slaytların içeriğinde genellikle örnek şiirlerin ve metinler yer almaktadır. Normalde kitaplarda var olan metinlerin, kopyalanıp slayt içerisine eklenmesi durumu söz konusu olmuştur. Sonuç itibariyle, açık olarak söylenebilir ki teknolojik cihaz ve materyal seçimi dersin kazanımlarına göre belirlenmemiştir. Gözlem protokolünde yer alan üçüncü alt başlıkta ise teknolojinin ders içerisinde kullanılmasında, öğrenci farklılıklarına yer verilip verilmediğiyle ilgili olarak bir gözlem sürecine gidilmiştir. Gözlemi yapılan beş farklı derste de böyle bir amacın olmadığı sonucuna varılmıştır. Ders süresince kullanılan teknolojik içerik yalnızca metinlerin slaytlara yansıtılmasıyla sınırlı kalmıştır ve ders sonunda öğretmenlere bu durum sorulduğunda böyle bir amaçlarının olmadığını, öğrencilerin çok farklı özelliklerinin olduklarını ve onların özelliklerine göre ders içeriği hazırlamayı çok doğru bulmadıklarını belirtmişlerdir.

Hazırlanmış olan gözlem protokolünün son kısmında ise değerlendirme bölümü bulunmaktadır. Bu bölümde öncelikli olarak teknolojinin ders içeriğinde ne derece kullanıldığı belirlenmeye çalışılmıştır. İzlenen bir ders süresi 40 dakikadır ve beş derste kullanılan teknolojik materyalin ortalama süresi 10 dakika olmuştur. Yani ders süresinin %25'inde teknolojik içerikler kullanılmıştır. İzlenen beş farklı derste üst limit 20 dakika, alt limit ise 4 dakika olarak belirlenmiştir. Bu sonuçlara bakarak ders içeriğinde teknolojik donanımların kullanım sürelerinin öğretmenden öğretmene ve konudan konuya farklılık gösterebildiğidir. Ortaya çıkan bu genel ortalama, aşağıdaki tabloda açık olarak gösterilmiştir.

Şekil 8. Gözlenen ders içeriklerinin planlama-uygulama süreçleri

Gözlemi yapılan beş farklı derste kullanılan teknolojik donanım çeşitleri sınırlıdır. Öğretmenlerin tümü bilgisayar ve yansıtım cihazlarından yararlanmışlardır. Hazırlamış oldukları sunumlarını bu cihazlar yardımı ile öğrencilerine yansıtmışlardır. Teknoloji kullanımının öğrenciler üzerindeki etkisi olumlu olmuştur. Gözlem sırasında, öğretmenlerin teknoloji kullanımına son verdiklerinde öğrencilerden gelen tepkiler, ders içeriğinde teknolojik materyal kullanmanın istendiği gerçeğini göstermiştir. Ancak edebiyat öğretmenlerinin öğrencilerden böyle bir talep gelmediği noktada görüş bildirmeleri, yapılan mülakat sonucunda belirlenmiştir. Bu bulgu öğrenci ve öğretmen görüşleri arasında bir farklılığın olduğu gerçeğini gözler önüne sermektedir. Değerlendirme bölümünde yer alan teknolojik cihazların kullanımı sırasında oluşan sorunlarla ilgili olarak, öğretmenlerin teknolojik donanımlarla ilgili kullanım bilgilerinin yetersiz kalması göze çarpmıştır. Akıllı tahtaların hiç kullanılmamış olması, hazırlanan materyallerin içerik olarak çok kısa olması ve dersin bütününe kapsamaması, öğretmenlerin teknoloji kullanımı noktasında yaşadığı tedirginlik, yansıtım cihazının açılması sırasında öğrencilerden

yardım istenmesi gibi noktalar, öğretmenlerin yaşamış olduğu sorunlardan bazılarıdır.

Sonuç olarak, yapılan bu gözlem protokolü ile birlikte, toplam beş farklı öğretmenin dersleri gözlemlenmiş, gerekli bulgular alınmış ve yorumlamaya gidilmiştir.

Öğretmenlerin ders süresi üç ayrı aşama içerisinde incelenmiştir.

Doküman analizi bulguları

Türk Edebiyatı ve Dil-Anlatım yıllık planları kapsamlı bir şekilde incelenmiştir. Bu inceleme öncesinde, okul yönetiminden Türk Dili ve Edebiyatı Zümre Kurulu onayı ile hazırlanmış olan toplam sekiz farklı yıllık plan istenmiş ve elde edilmiştir. Dört genel aşamada ve sınıf merkezli bir inceleme ortaya koyulmuştur. İlk olarak dokuzuncu sınıf Türk Edebiyatı Dersi Ünitelendirilmiş Yıllık Planı ile Dil ve Anlatım Dersi Ünitelendirilmiş Yıllık Planı ele alınmıştır.

İnceleme kapsamında öncelikli olarak başlık ve alt başlıklara dikkat edilmiştir. Yıllık planın içeriğinde bulunan başlıklar şu şekildedir; hafta-gün-saate göre konular, öğrencilerin kazanacağı hedef ve davranışlar, öğrenme-öğretme yöntem ve teknikleri, değerlendirme, hedef ve davranışa ulaşma, kullanılan eğitim teknolojileri ile araç ve gereçler. Bu noktada önemli olan durum, incelemesi yapılan yıllık ders planlarında nereye bakılacağı konusudur. Bu yüzden bütün planlar ön taramadan geçirildikten sonra, kullanılan eğitim teknolojileri, araç ve gereçleri bölümüne geçilmiştir. Yapılan araştırmayla bağlantısı olan bölüm olmasından dolayı, kullanılan teknolojiler noktasında ne gibi teknolojik ve donanım, araç-gereçlere yer verildiği ortaya çıkarılmıştır.

Dokuzuncu sınıf Türk Edebiyatı yıllık planında teknoloji ve kullanılan araç-gereçler kısmına toplam dokuz defa yer verilmiştir. Yani, ortalama dört haftaya bir teknoloji ve araç-gereç kullanımı bölümüne rastlanmaktadır. Dikkat çekici bir diğer nokta ise, kullanılan teknolojiler, araç ve gereçler bölümünde yer alan ifadelerin genellikle çok benzer olmasıdır. Bu duruma daha sonra değinilecektir. İncelenen dokuz ana başlıkta teknolojik donanımlara ne şekilde yer verildiği ve hangi teknolojik cihazların kullanıldığı ortaya çıkarılmıştır. Aşağıdaki tabloda, bu dokuz bölümde geçen teknoloji ve teknolojiyle bağlantılı olan ifadeler gösterilmiştir;

Tablo 30.

9. sınıf Türk edebiyatı-dil ve anlatım yıllık planlarında yer verilen eğitim teknolojileri

Bölümler	Türk Edebiyatı Dersi Yıllık Planı	Dil ve Anlatım Dersi Yıllık Planı
Bölüm 1	İnternet, Bilgisayar	Bilgisayar, Tepegöz
Bölüm 2	İnternet	İnternet
Bölüm 3	İnternet	İnternet
Bölüm 4	Slayt, İnternet	İnternet, bilgisayar, VCD-DVD, Projeksiyon, Tepegöz
Bölüm 5	İnternet	Slayt, tepegöz, bilgisayar, internet
Bölüm 6	İnternet	İnternet
Bölüm 7	Bilgisayar, Tepegöz, İnternet	İnternet
Bölüm 8	İnternet	İnternet
Bölüm 9	İnternet	İnternet

Bu tabloya göre, zümre kurulu ve okul yönetimi tarafından onay verilmiş, Türk Edebiyatı ve Dil ve Anlatım Dersi Yıllık Planları içerisindeki dokuz bölümün tümünde teknoloji kullanımına yer verilmiştir. Burada öne çıkan teknolojik donanımlar internet, bilgisayar, slayt, projeksiyon, tepegöz ve VCD-DVD olmuştur. Türk Edebiyatı Dersi ile Dil ve Anlatım Dersi plan içeriğinde teknoloji kullanımı noktasında bir farklılığın olmadığı ve her iki yıllık planda da bulunan her bölüme teknoloji kullanımının eklendiği ortaya çıkmıştır. Onuncu sınıf Türk Edebiyatı-Dil ve

Anlatım yıllık planında teknoloji ve kullanılan araç-gereçler kısmına toplam dokuz defa yer verilmiştir. Yani, ortalama üç-dört haftaya bir teknoloji ve araç-gereç kullanımı bölümüne rastlanmaktadır. Bu durum aşağıdaki tabloda daha net görülmektedir.

Tablo 31.

10. sınıf Türk edebiyatı-dil ve anlatım yıllık planlarında yer verilen eğitim teknolojileri

Bölümler	Türk Edebiyatı Dersi Yıllık Planı	Dil ve Anlatım Dersi Yıllık Planı
Bölüm 1	İnternet	İnternet
Bölüm 2	İnternet	-
Bölüm 3	İnternet	İnternet
Bölüm 4	İnternet	İnternet
Bölüm 5	Bilgisayar	İnternet
Bölüm 6	-	İnternet
Bölüm 7	İnternet	İnternet
Bölüm 8	İnternet	İnternet
Bölüm 9	İnternet	İnternet

Tablo 31'den hareketle, onuncu sınıf yıllık planlarında edebiyat öğretmenlerinin teknoloji kullanımı noktasında önemle durduklarını ve toplam dokuz bölümden oluşan eğitim teknolojisi, araç-gereçler seçeneği içerisinde sekizinde teknolojik cihaz ve donanımların kullanımına yer verildiği göze çarpmaktadır. Bölüm 6 ve bölüm 2'de ise herhangi bir eğitim teknolojisi kullanımına yer verilmemiştir. Bu tabloda ortaya çıkan önemli bir bulgu ise sadece internet kullanımına yer verilmiş olmasıdır. Toplam olarak 16 bölümde eğitim teknolojisi araç ve gereçlerine yer verilmesine rağmen burada 15 bölümde yalnızca internet üzerinde durulmuştur. On birinci sınıf Türk Edebiyatı/Dil ve Anlatım yıllık planında teknoloji ve kullanılan araç-gereçler kısmına toplam dokuz defa yer verilmiştir. Yani, ortalama üç-dört haftaya bir teknoloji ve araç-gereç kullanımı bölümüne rastlanmaktadır. Aşağıdaki tabloda teknolojik donanımlardan hangilerine yer verildiği ortaya çıkmıştır.

Tablo 32.

11. sınıf Türk edebiyatı-dil ve anlatım yıllık planlarında yer verilen eğitim teknolojileri

Bölümler	Türk Edebiyatı Dersi Yıllık Planı	Dil ve Anlatım Dersi Yıllık Planı
Bölüm 1	İnternet	İnternet
Bölüm 2	İnternet	İnternet
Bölüm 3	İnternet	İnternet
Bölüm 4	İnternet	İnternet
Bölüm 5	-	İnternet
Bölüm 6	İnternet	İnternet
Bölüm 7	İnternet	İnternet
Bölüm 8	İnternet	İnternet
Bölüm 9	İnternet	İnternet

Tablo 32'ye göre edebiyat dersleri yıllık planlarında eğitimsel teknoloji olarak, internet kullanımına büyük bir önem verildiği açığa çıkmaktadır. Tabloda yer alan 18 bölümden 17 tanesinde internet kullanımına yer verilirken, bir bölümde ise hiçbir eğitimsel teknoloji kullanımına rastlanmamıştır. On ikinci sınıf Türk Edebiyatı/Dil ve Anlatım yıllık planında teknoloji ve kullanılan araç-gereçler kısmına toplam dokuz bölümde yer verilmiştir. Bu bölümler haftalık sürelerle oluşturulmuştur. Yani, ortalama üç-dört haftaya bir teknoloji ve araç-gereç kullanımı bölümüne rastlanmaktadır. Aşağıdaki tabloda teknolojik donanımlardan hangilerine yer verildiği görülmektedir.

Tablo 33.

12. sınıf Türk edebiyatı-dil ve anlatım yıllık planlarında yer verilen eğitim teknolojileri

Bölümler	Türk Edebiyatı Dersi Yıllık Planı	Dil ve Anlatım Dersi Yıllık Planı
Bölüm 1	İnternet	İnternet
Bölüm 2	İnternet	İnternet
Bölüm 3	İnternet	İnternet
Bölüm 4	İnternet	İnternet
Bölüm 5	İnternet	İnternet
Bölüm 6	İnternet	İnternet
Bölüm 7	İnternet	İnternet
Bölüm 8	İnternet	İnternet
Bölüm 9	İnternet	İnternet

Tablo 33'e göre incelenen her iki yıllık planda da yer alan dokuzar bölümlük eğitimsel teknoloji kullanımı alanında internet kullanımına yer verilmiştir. Bütün bölümlerde internet kullanımı göze çarpmaktadır. İnternet dışında herhangi bir eğitimsel teknoloji kullanımına yer verilmemesi ise bütün bölümlerde yer alması, konuların internet teknolojisinden büyük ölçüde yararlanılacağı gerçeğini ortaya çıkarmaktadır.

Şu ana kadar özet olarak;

- Öğretmenlerin özellikle fiziksel ortam bulmada zorluk yaşadıkları görülmüştür.

- Teknolojik imkânsızlıklar ve yeterli düzeyde donanıma sahip olunmaması, öğretmenlerin ders içerikleriyle teknolojiyi bütünleştirmelerinde büyük bir sorun yaratmaktadır.

- Beş edebiyat öğretmeninden yalnızca bir tanesi son bir ay içerisinde teknolojiyi kullanmıştır.

-İncelenen yıllık planlar içeriğinde eğitimsel teknoloji kullanımına yer verilmiştir.

-Neredeyse her bölümde, en az bir eğitimsel teknoloji araç ve gereğine rastlanmıştır.

-Türk Edebiyat ile Dil ve Anlatım derslerinde teknolojiye yer verilmesi noktasında bir farklılık görülmemiştir. Aynı eğitimsel teknolojik araç ve gereçlerin kullanımı her iki dersin yıllık planlarında da yer aldığı ortaya çıkmıştır.

-Özellikle 'internet' teknolojisinin kullanımına büyük bir önem ve öncelik tanındığı ortaya çıkmıştır. Ancak bu durumun sadece plan aşamasında kaldığı görülmektedir.

Okulda internet bağlantısı hiçbir yerde yoktur. 9-10-11 ve 12. sınıfların yıllık planlarındaki teknoloji kullanımına yer verme noktasında gözle görülür bir farklılık vardır. Özellikle 9. sınıf yıllık planlarında çok daha geniş teknolojik araç ve gereç

kullanımına yer verilirken, diğer üç senenin yıllık planlarındaki teknolojik cihaz ve donanımlar neredeyse tamamen internet teknolojisi kullanımından oluşmaktadır.

BÖLÜM 5: SONUÇ ve ÖNERİLER

Giriş

Bu çalışma, lise edebiyat öğretmenlerinin ders içeriğinde teknoloji kullanımlarının belirlenmesi, karşılaştıkları sorunların ortaya çıkarılması ve bu sorunlarla ilgili olarak mümkün olabilecek faydalı çözüm önerilerinin oluşturulmasını amaçlamıştır. Nicel ve nitel olarak dört farklı aşamada elde edilen veriler, araştırmanın geçerliliğini ve güvenilirliğini artırmaktadır.

Araştırmayla ilgili olarak öncelikle iki yönlü bir anket uygulaması yapılmıştır. Okul öğrencileri içerisinde rastgele seçilen 100 öğrenci ile okulda görev yapan beş edebiyat öğretmenine uygulanan bu anketle beraber, edebiyat dersleri kapsamında teknoloji kullanımının hangi ölçüde olduğu ortaya çıkarılmıştır. Kullanılan hazır anket sorularının geçerliliği ve güvenilirliği yapılan örnek uygulamalar ile kanıtlanmıştır. Anket sonuçlarına göre, öğrenci ve öğretmenlerin hem ders içeriğinde teknoloji kullanım sıklık oranları karşılaştırılmış, hem de ders içi ve ders dışı eğitimsel teknoloji araç ve gereçlerine ne ölçüde yer verildiği ortaya çıkarılmıştır. Öğrenci ve öğretmenlerin, cevap aralıkları 1-5 puanı arasında değişmektedir. Her soru 1(hiç kullanılmıyor) ve 5 (hep-her zaman kullanılıyor) aralığında Likert Ölçeğine göre puanlanmıştır.

Mülâkatlar ise lise edebiyat öğretmenleri ve okul yönetimi ile gerçekleştirilmiştir. Nitel verilerin toplanmasında temel başvuru kaynağı olan bu mülakat soruları açık uçlu olarak araştırma soruları ile bağlantılı bir şekilde hazırlanmış ve 13 sorudan oluşmaktadır. Sorular anket soruları ile de bir bağlantı içerisinde ve kapsamında

teknoloji kullanımına bakış, teknolojik donanımlar ve altyapı durumu, finansal koşullar ve fiziksel durumlar, öğretmenler arası farklılıklar, sosyal hayatta teknoloji kullanımı ve öğrenci taleplerinin durumunu barındırmaktadır.

Nitel veri toplanması ve araştırma sorularından biri olan teknoloji kullanımında karşılaşılan sorunlarla ilgili olarak yapılan ders gözlemlerinin, belirli bir protokol çerçevesinde uygulaması gerçekleştirilmiş ve beş farklı edebiyat öğretmenin ders anlatımları gözlemlenmiştir.

Doküman analizi ise, edebiyat öğretmenlerinin hazırlamış oldukları yıllık planların incelenmesi ve burada bulunan eğitimsel teknoloji araç ve gereçlerinin ortaya çıkarılmasıyla tamamlanmıştır. Araştırma sorularının iki tanesi için önemli bir veri kaynağı olan yıllık plan incelemeleri nitel olarak toplanan verilerin son kısmını oluşturmaktadır.

Bulguların yorumlanması

Çalışma kapsamında öncelikli olarak araştırma sorularının birincisi olan edebiyat öğretmenlerinin teknoloji kullanım düzeylerinin belirlenmesi noktasında durulmuş ve uygulanan anketler ile beraber hem öğrenci hem de öğretmenlerin görüşleri ortaya çıkarılarak, bu soruya cevap aranmıştır.

Yapılan öğrenci anketinde ortaya çıkan iç tutarlılık katsayısı 0.81 olarak bulunmuştur. Bu noktada bulunan katsayının 1 değerine yakın olması çok önemlidir çünkü öğrencilerin hem sorulara verdikleri cevaplarda hem de kendi aralarında büyük bir uyum ve tutarlılık içinde oldukları buradan anlaşılmaktadır.

Edebiyat öğretmenlerinin teknoloji kullanım düzeyleri

Öğrenci görüşleri

Öğrencilere uygulanan hazır anket ile beraber ortaya çıkan en temel sonuç, öğrencilerin neredeyse tamamının edebiyat derslerinde hiçbir zaman teknoloji kullanılmadığını ortaya koymuş olmalarıdır. Ne sınıftan sınıfa, ne de erkek ve kız cinsiyetine göre gözle görülür bir farklılık göstermeyen bu sonuç, öğrencilerin öğretmenlerinin eğitimsel teknoloji kullanımını noktasında çok olumsuz bir algılaması içerisinde olduklarını ortaya koymaktadır.

Öğrenciler özellikle bilgisayar, projeksiyon ve tepegöz teknolojisi kullanımı ile alakalı olarak, edebiyat derslerinde bu teknolojilerin neredeyse hiç kullanılmadığını ortaya çıkarmışlardır. Bu sonuç, eğitimsel teknoloji araç ve gereçlerinin ders içeriğinde kullanım sıklığı hakkında çok çarpıcı bir gerçeği gözler önüne sermektedir. Ortaya çıkan bu sonuç, Göktaş ve diğerleri (2008) tarafından yapılmış olan benzer çalışmanın sonuçlarıyla karşılaştırıldığında ise ortaya büyük bir farklılık çıkmaktadır. Çalışmanın sonuçlarına göre, öğrencilerin yaklaşık %47'si derslerinde bilgisayar, projeksiyon ve tepegöz cihazlarının sıklıkla ders içeriğinde kullanıldığını belirtmişlerdir.

Bu noktada ortaya çıkan büyük bir farklılık vardır. Bu farklılığın sebebini oluşturan temel etken ise anket uygulama sahasının bir devlet lisesi ve bir üniversitede olmasıdır. Şartlar ve koşulların, sonuçları farklılaştırmadaki gücü gözle görülür bir seviyededir. Lise öğrencilerinin ders içeriğinde basılı materyal kullanımı ve video-sunum izletilme-kullanılma sıklığı noktasında büyük bir çoğunlukla hiçbir zaman kullanılmadığını veya ayda bir defa kullanıldığını belirtmişlerdir. Bu durum, öğrenci

algılamalarının yalnızca teknolojik araç ve gereç kullanımının olmamasıyla değil, bunun yanında öğretmenlerin bu cihazlara bağlı kalmadan yapabilecekleri bazı uygulamaları da göz ardı ettiklerini ortaya çıkarmaktadır. Aynı şekilde bu konuyla ilgili olarak yapılan farklı bir çalışmada ise öğrencilerin %40'nın sıklıkla derslerinde bu materyallerin ve uygulamaların yapıldığını belirtmeleri ilginç ve ilgi çekicidir (Sadi ve diğerleri, 2008). Burada büyük bir farklılık yeniden göze çarpmaktadır. Oluşan bu farklılığın temel sebebi ise, yapılan her iki araştırmanın farklı bölgelerde ve farklı öğretim seviyesinde olmasından kaynaklanabilir. Bir lisedeki eğitimsel teknoloji araç-gereçleri, finansal koşullar, öğretmen profilleri, sağlanan teknik destek ile bir üniversitede bu gibi özelliklerin aynı seviyede olmaması normaldir. Bu yüzden ortada bir farklılığın olması da normal karşılanmıştır.

Öğrencilerin internet teknolojisi ile ilgili olarak, çok büyük bir oranda ders içeriğinde kullanılmadığını belirtmeleri araştırmanın en önemli sonuçlarından biridir. Bunun sebebi, öğretmenlerin ve okul yönetiminin onay ve imzasını almış edebiyat dersleri yıllık planları içerisinde sürekli bir biçimde internet teknolojisi kullanımına yer verilmesinden kaynaklanmaktadır. Öğrenciler vermiş oldukları cevap ile aslında hazırlıkların ya da uygulamaların belirli noktalarda sadece planlama aşamasında kaldığını ortaya çıkarmışlardır. Sadi ve diğerleri (2008) yapılan çalışmalarında, öğrencilerin yalnızca %9'unun internet teknolojilerin derslerinde kullanıldığını ortaya çıkarmışlardır. Bu durum her iki çalışmanın internet teknolojisi kullanımı noktasında daha benzer bir sonucun oluştuğunu kanıtlamaktadır. Lise öğrencilerinin büyük bir çoğunluğu, öğretmenlerle ders dışında herhangi bir şekilde iletişim içinde olmadıklarını belirtmişlerdir. Öğrencilerin ortaya çıkardıkları bu sonuçtan hareketle, öğretmen anket sonuçlarına bakmadan; öğretmenlerin yalnızca ders içi değil, ders

dışında teknoloji kullanımını noktasında gerekli özveriği göstermediklerini desteklemektedir. Bu sonuca benzer olarak Göktaş ve diğerleri (2008), öğrencilerin yarısından fazlasının (%68) öğretmenlerle ders dışında düzenli bir iletişimin sağlanamadığı yönünde görüş bildirdiklerini belirtmişlerdir.

Anket içerisinde, en dikkat çekici sorulardan birisi olan edebiyat öğretmenleri yazı tahtası kullanarak ders anlatıyor sorusuna öğrencilerin yarısından fazlası her derste cevabını vermişlerdir. Yılmaz (2007) yapmış olduğu araştırmasında benzer şekilde öğretmenlerin %58,5'inin sürekli olarak, %33,3'ünün ise sık olarak yazı tahtasını kullandıklarını aktarmıştır. Aksoy'a göre edebiyat eğitimde kullanılan teknolojik cihazlar şu şekilde sıralanmıştır; "Yazı yazma amacıyla yazı tahtası, yazı yazma ve resim çizme amacıyla kalem, kâğıt, boya, daktilo, ses kaydedici cihaz, görüntü kaydedici..." (2005, s.4). Ancak TTKB'nin Türk Edebiyatı ile Dil ve Anlatım müfredat programları içerisinde yer verdiği eğitimsel teknoloji araç ve gereçlerinin içerisinde yazı tahtası yer almamaktadır. "Konuların işlenişinde eğitim ve öğretimin vazgeçilmez unsurları olan eğitim araç ve gereçlerinden yararlanılmalıdır. Tepegöz, televizyon, kasetçalar, video, projektör gibi araçlar etkili bir biçimde kullanılmalıdır" (2012, s. 10). Bu durumda yazı tahtası kullanımının eğitimsel teknoloji kapsamında tam olarak girmediği gözle görülür bir gerçektir. Öğrencilerin yazı tahtası kullanımına çok yüksek oranda her derste cevabı vermeleri, diğer tüm sorulara vermiş oldukları cevaplarla bir tutarlılık göstermesi bakımından düşünüldüğünde ise, öğrencilerin de yazı tahtası kullanımını eğitimsel teknoloji ile doğrudan bağlantılı bir unsur olarak görmediklerini desteklemektedir. Bütün bu verilen cevaplardan hareketle ortaya çıkan sonuç göstermektedir ki, öğrencilere göre edebiyat öğretmenleri eğitim teknolojilerini ders içeriğinde çok az kullanmaktadırlar. Edebiyat

öğretmenlerinin, derslerinde yüksek bir oranda ve yalnızca yazı tahtasını kullandıkları da ortaya çıkan bir diğer sonuçtur. Yazı tahtası sorusu dışında, öğrencilerin ‘hiç kullanılmıyor’ yani 1 puan değerinde olan cevap yüzdesinin ortalaması çok yüksek olarak bulunmuştur. Yani , öğrenciler edebiyat öğretiminde teknoloji kullanımıyla ilgili olarak hazırlanmış sorulara neredeyse tamamen hiç kullanılmadığını belirtmişlerdir.

Öğretmenler teknolojik cihaz ve donanımları kullanmamakta ve ayrıca öğrencilerin teknolojik donanımları ders içinde kullanmasına izin vermemektedirler. Öğrenci algılamalarına göre öğretmenler, teknoloji kullanımı noktasında hiçbir çaba göstermemekte ve ders ile eğitimsel teknolojiyi bir araya getirmemektedirler. Bu sonuç, öğrencilerin öğretmenlerini değerlendirmeleri açısından çok ilgi çekici ve önemlidir. Ortaya çıkan bu sonuç öğretmen görüşleri ile karşılaştırılmıştır. Yılmaz’ın yapmış olduğu çalışmasında da benzer bir sonuç yer almaktadır; “Öğretmenlerin öğretim teknolojilerini derslerde yeterince kullanamadıkları görülmüştür” (2007, s. 4).

Öğretmen görüşleri

Öğretmenlerle gerçekleştirilen anket sonuçlarından hareketle söylenebilecek ilk söz, edebiyat öğretmenlerinin öğrencilere göre teknoloji kullanımı noktasında daha pozitif bir tutum ve tavır içinde olduklarıdır. Bu sonuç öğretmenlerin ankette bulunan sorulara verdikleri cevaplar ile beraber açığa çıkmıştır. Öğrencilerde görülen; teknolojinin ders içeriğinde çok düşük ya da hiç kullanılmama durumu, öğretmenler açısından farklı algılanmıştır. Cuban (2001) çalışmasında öğretmenlerin bilgisayar ve destekli teknolojilerin kullanımı konusunda olduğundan daha fazla bir seviyede

kullanımlarını belirttiklerini ortaya çıkarmıştır. Bu sonuçların benzerliği çok ilgi çekici ve önemlidir.

Ankette bulunan ilk beş sorunun amacı öğretmenlerin ders içeriğinde teknoloji kullanım sıklığını açığa çıkarmıştır. Öğretmenlerin yarısına yakını (%48), ders içeriğinde bilgisayar ve destekli teknolojileri hiçbir zaman kullanmadıklarını belirtmişlerdir. Bu durum Gür, Özoğlu ve Başer (2010)'in çalışmasında da benzer bir oranda ortaya çıkmıştır. Öğretmenlerin %54'ü hiçbir zaman ders içeriğinde bilgisayar ve destekli teknolojileri kullanmadıklarını açıklamışlardır.

Lise edebiyat öğretmenlerinin bilgisayar teknolojisi kullanımı düşük(%20), alıştırmalar yapma sıklığı normal (%40), test ve soru çözdürme durumu orta sıklıkta (%40) ve uygulama-sunum yapma durumu düşük seviyede(%20) olarak ortaya çıkmıştır. Gür, Özoğlu ve Başer (2010)'e göre ise; öğretmenlerin bilgisayar teknolojisi kullanımı %55, alıştırmalar yapma sıklığı yaklaşık %54, test ve soru çözdürme oranı %37, uygulama ve sunum yapma düzeyi %21 olarak tesbit edilmiştir. Yılmaz (2007), gerçekleştirmiş olduğu anket çalışması sonucunda öğretmenlerin projeksiyon ve data showu %80 hiç kullanmadıklarını, word-powerpoint-excel gibi bilgisayar teknolojilerini %68,4 oranında hiç kullanmadıklarını, tepegöz ve video kullanımı noktasında %53,5 oranında hiç kullanmadıklarını belirtmiştir. Burada ortaya çıkan sonuçların büyük bir benzerlik gösterdiği anlaşılmaktadır. Sadi ve diğerleri (2008), öğretim elemanlarının derslerinde teknoloji kullanım sıklığı ile ilgili olarak şu sonuca ulaşmışlardır; bilgisayar teknoloji kullanım sıklığı %87, basılı materyal kullanımı %96, projeksiyon-tepegöz kullanarak sunum yapma sıklığı %83. Bu sonucun, çok daha

yüksek seviyede olmasının sebebi olarak, üniversitede bulunan şartların ve öğretmen profillerinin daha farklı olmasından kaynaklandığı düşünülebilir.

Ankette ortaya çıkan diğer önemli sonuç ise edebiyat öğretmenlerinin ankette yer alan son beş sorudan hareketle özellikle sosyal yaşamlarında teknolojiyi çok daha sık olarak kullanması olmuştur. Yazı ve rapor yazma, e-posta ile haberleşme, sosyal paylaşım ve görüşme yapma, haber ve güncel olay takibinde bulunma gibi konularda öğretmenlerin yarısından fazlası her hafta en az iki üç defa bu uygulamaları yaptıklarını ortaya koymuşlardır. Bu noktada, ortaya önemli bir detay sonucu çıkmaktadır. Öğretmenler, gündelik hayatlarında teknolojiyi kullanma noktasında herhangi bir problem yaşamamakta ve büyük ölçüde bilgisayar ve internet teknolojilerinden faydalanmaktadırlar. Ancak öğrenci görüşlerinden elde edilen sonuçta göre, öğretmenler ile öğrenciler arasında ders dışı bir iletişim söz konusu olmadığı ortaya çıkmıştır. Yani, öğretmenler ders dışında teknolojiyi etkin olarak kullanmalarına rağmen öğrencilerle iletişime geçmemektedirler. Bu sonuç, öğretmenlerin ders dışında öğrencilerle dersle alakalı da olsa bir paylaşımında bulunabilme seçeneklerinin olmasına rağmen, bu yönde bir eğilim içinde olmadıklarını net olarak ortaya koymaktadır. Benzer şekilde Gür, Özoğlu ve Başer (2010), öğretmenlerin sosyal yaşamlarında yazı ve rapor yazma, internet teknolojisi yardımıyla haberleşme, sosyal paylaşım ve görüşmede bulunma, güncel olay ve haber takibi yapma konusunda bir sorunla karşılaşmadıkları ve aksine bu uygulamaları %40-52 oranında haftada en az bir defa gerçekleştirdiklerini ortaya çıkarmışlardır. Ancak buna rağmen ders içi teknoloji kullanımı noktasında, aynı özverinin gösterilmediği ve %43,5 oranında hiç kullanmadıklarını belirtmeleride her iki çalışmanın benzer sonuçları vermesi bakımından önem taşımaktadır. Buna ek

olarak Atav, Akkoyunlu ve Sağlam (2006), öğretmenlerin bilgisayar ve destekli eğitimsel teknolojileri oyun oynamak, çeşitli web sitelerine ve sayfalarına girmek, yazı ve rapor yazmak için sıklıkla kullandıklarını ortaya çıkarmışlardır.

Edebiyat öğretmenlerinin, ders içi teknoloji kullanımıyla ilgili olarak ilk beş soruya vermiş oldukları ortalama puan değeri 2,08 olarak ortaya çıkmıştır. Bu değer karşılığı ayda bir kez olarak kendisini göstermektedir. Ders dışı teknoloji kullanımlarıyla ilgili olarak son beş soruya verilen ortalama puan değeri 3.96 olarak tespit edilmiştir. Bu değer karşılığı haftada iki-üç kez şeklinde açığa çıkmaktadır. Yani öğretmenlerin ilk beş soru ile son beş soruya verdikleri cevap arasında büyük bir farklılık ortaya çıkmıştır. Bu sonuca göre, edebiyat öğretmenlerinin sosyal hayatlarında çok daha yoğun bir biçimde teknoloji ve bağlantılı donanımları kullandıkları çok açık olarak söylenebilir. Ancak ders içeriğinde teknoloji ve bağlantılı donanımların kullanılması noktasında ise bu durum değişmekte ve teknoloji kullanım oranı büyük ölçüde düşmektedir. Araştırma sorusunda yer alan edebiyat öğretmenlerinin teknoloji kullanım düzeyleri ne ölçüdedir sorusunun cevabı yapılmış olan bu iki anket ile birlikte ortaya çıkmıştır. İstatiksel olarak öğrencilerin vermiş oldukları cevapların puan ortalamaları ikiyi geçmemiştir. Bu noktada cinsiyete göre ve sınıf seviyelerine göre de iki puan değerinin üzerinde bir sonuçla karşılaşılmamıştır. Bu durum öğrencilerin vermiş oldukları cevaplarda büyük bir tutarlılık içinde olduklarını ortaya koymaktadır. Bunun aksine, öğretmenlerin vermiş oldukları cevaplarda öğrencilere göre daha büyük farklılıklar ortaya çıkmıştır. Bu durumun sebebi ankete katılan öğretmen sayısı ile doğrudan bağlantılıdır. Bir öğretmenin farklı bir düşünce içerisinde olması bile bir değişime neden olabilmektedir.

Anket sonuçları göstermiştir ki, ne öğrenciler ne de öğretmenler edebiyat öğretiminde teknoloji kullanılarak ders anlatıldığını savunmuşlardır. Ancak öğrencilerin çok yüksek bir oranda hiç kullanılmıyor cevabına karşılık, öğretmenlerin özellikle ilk beş soruya daha küçük bir oranda hiç kullanmıyorum cevabı verdikleri açığa çıkmıştır. Burada bir farklılık olduğu görülmektedir. Öğrencilerin algı ve yorumlamaları ile öğretmenlerin bu konuya bakış ve algılamaları değişkenlik göstererek açığa çıkmıştır.

Nitel veri toplama araçlarından olan doküman analizi sonuçlarını incelemek bu bölümde faydalı olacaktır. Edebiyat öğretmenlerinin teknoloji kullanım düzeylerini etkileyen önemli nedenlerden bir tanesi de planlama aşamasıdır. Yıllık plan, zümre kararları ve haftalık ders planlarında teknoloji kullanımına nasıl yer verildiği incelenmiş ve sonuçlar ortaya çıkarılmıştır.

Bu sonuçlardan hareketle söylenecek ilk şey, incelenen yıllık planlar içeriğinde teknoloji kullanımına büyük ölçüde yer verilmiş olmasıdır. Bu sonuçtan farklı olarak, Umay (2004) ise ülkemizde yapmış olduğu araştırmasında öğretmenlerin ders planlama noktasında, bilişim teknolojilerine yeteri kadar yer vermediklerini açıklamıştır. Lise yıllık planları, zümre kurulu kararı ve okul yönetimi onayı ile uygulamaya koyulmuştur. Yıllık planlar aylara ve haftalara göre bölümlere ayrılmış ve her bölümde en az bir defa teknoloji kullanılması kararlaştırılmıştır. Her bölümde eğitimsel teknoloji araç ve gereçlerinin kullanılmasına yer verilmiştir. Yapılmış olan bu uygulama, Alkan'ın vurguladığı gereksinimlerle örtüşmüştür. Alkan'a göre, "eğitim teknolojisi değer verilen eğitim sonuçlarına nasıl ve hangi yollarla, araç-gereç, yöntem ve personelle ulaşılabilir sorusunu cevaplandırmaktadır" (2011, s. 6).

Bu inceleme sonucunda ortaya çıkan sonuç göstermiştir ki, edebiyat öğretmenlerinin tümünün imzalayıp onay verdiği bu yıllık planlarda ders konusuyla ilgili olarak eğitimsel teknoloji kullanılması kararlaştırılmıştır. Türk Edebiyatı ile Dil ve Anlatım dersleri için ayrı olarak belirlenen bu eğitim teknolojileri şunları kapsamaktadır; internet, bilgisayar teknolojisi, tepegöz ve projeksiyon cihazı, slayt, vcd-dvd kullanımı. Yer verilen bu teknolojilerin, MEB'in uyguladığı Hizmet İçi Eğitim kurslarının içeriğiyle büyük ölçüde benzerlik gösterdiği görülmektedir (MEB Bilişim Teknolojileri, 2013, s.5). MEB, 2001 senesinin başlangıcından beri eğitim teknolojileriyle bağlantılı olarak; internet kullanımı-web tasarımı, veri girişi, 'office' kullanımı, 'power-point' kullanımı ve 'excel', akıllı tahta kullanımı gibi konularında hizmet içi eğitim kurslarını uygulamaktadır. Her hafta için bu eğitim teknolojilerin kullanılması konusunda ortak karar alınmıştır.

Ancak öğretmenlerin, yapılmış olan ankette vermiş oldukları cevaplarda %48 oranında eğitimsel teknolojileri hiç kullanmadıkları açığa çıkmıştır. Bu sonuç, yıllık planlarda alınan kararların, uygulamaya tam olarak geçirilemediği gerçeğini yansıtmaktadır. Aynı zamanda altına imza atılan ve okul yönetimi tarafından onaylanan yıllık planların içeriğinin tam olarak incelenmediği sonucu düşünülebilir. Bu durumun ortaya koyduğu bir gerçekte, uygulanmaya koyulmayan maddelerin, neden yıllık planlarda yer aldığı ve okul yönetiminden onay aldığı sorusudur.

Teknoloji kullanımı ve ortaya çıkan sorunlar

Çalışma kapsamında belirlenmiş olan araştırma sorularından hareketle edebiyat öğretmenlerinin ders içeriğinde teknoloji kullanımıyla ilgili olarak karşılaştıkları problemleri ele alınmıştır. Bu bölümde özellikle birinci araştırma sorusuna, elde

edilen veri bulgularından hareketle cevaplar aranmıştır. Yapılmış olan mülâkatlar ve gözlem sonuçlarından hareketle teknoloji kullanımı öncesi, sırası ve sonrasında meydana gelen problemler açığa çıkarılmıştır. Tüm bu sorunlar iki ana alt başlık altında incelenmiştir.

Okul ve finansal merkezli sorunlar

Okul müdürü ve beş farklı edebiyat öğretmeni ile yapılan mülâkatlar sonucunda öğretmenlerin teknolojiyi kullanma noktasındaki düşünceleri, ne gibi zorluklarla karşılaştıkları sorulan on üç açık uçlu soru ile beraber net bir biçimde ortaya çıkmıştır. Edebiyat öğretmenlerinin görüşüne göre, ders sırasında teknoloji kullanımına en büyük engel olarak sınıflarda bilgisayar ve projeksiyon cihazlarının bulunmaması gösterilmiştir. Benzer bir sonuçta yapılan diğer çalışmada ortaya çıkmıştır. Yılmaz'a göre; "Okullarda yeterli materyal bulunmaması ve bu materyallerin bulunmasının zor olması en büyük sebepler arasındadır" (2007, s. 4).

Bu yorumun benzeri bir sonuçta yapılmış olan bir çalışmada da aynı şekilde ortaya çıkmıştır; "Öğrenme-öğretme süreçlerinde öğretim teknolojilerinin etkin kullanımı söz konusu olduğunda; öğretmen, öğrenci, müfredat, ders programı, okul yönetimi, teknolojik alt yapı gibi birçok unsurun varlığı göze çarpmaktadır" (Sert, Kurtoğlu, Akıncı ve Seferoğlu, 2012, s. 1). Bu lisede bir öğretmenin tepegöz, projeksiyon cihazı kullanabilmesi için, okulda bu teknolojiye sahip olan sınıfı kullanım izni almaları gerekmektedir. Ancak öğretmenlerin büyük çoğunluğu gerçekten istendiği takdirde, ders içeriğinde teknoloji kullanılabileceğini belirtmişler ve ders kapsamında teknoloji kullanımına olumlu bakışa sahip olduklarını açıklamışlardır. Yalnızca bir öğretmen, altyapı yetersizliklerinden dolayı teknoloji kullanarak ders anlatmanın

mümkün olmadığı yönünde görüş bildirmiştir. Özhelvacı (2003) ise bu sonuca benzer bir biçimde öğretmenlerin bilgisayar ve destekli eğitimsel teknolojilerine karşı olumlu bir tutum ve tavır içinde olduklarını belirtmiştir.

Araştırma sorusuna daha detaylı ve kapsamlı bir cevap verebilmek için, gözlem protokolü sonuçlarını yorumlamak gerekmektedir. Hazırlanmış olan protokol ile beraber toplam beş farklı edebiyat öğretmenin dersleri gözlemlenmiş ve bu derslerdeki teknoloji kullanımları ile karşılaştıkları sorunlar üzerinde durulmuştur. Mülakat sonuçlarında da belirtildiği gibi, teknoloji sınıfı öğretmenler tarafından bir hafta önce isim ve imza verilerek istenmiştir. Okulda tek bir teknoloji sınıfı olması nedeniyle, her istendiğinde bu sınıf içerisinde ders anlatımı yapmak imkânsızdır. Normal durumda, sınıfların fiziksel durumu öğretmenlerin teknolojiyi kullanmalarına zorluk çıkarabilmektedir çünkü sınıf ortamı içerisinde hiçbir teknolojik donanım mevcut değildir. Ancak ders anlatımlarının istenildiği takdirde teknoloji sınıfında belirli sürelerle de olsa yapılabilmesi bir avantajdır. Bu sonuç ile paralel bir bulguya ulaşılabilir. Becker (2001) öğretmenlerin teknolojiyi kullanmalarını etkileyen sebeplerin başında okullarda bulunan bilgisayar sınıfları ya da benzeri teknoloji sınıflarının uygunluğu olduğunun altını çizmektedir. Dolayısıyla öğretmenlerin teknolojiyi ne derecede kullanacakları bir anlamda bu sınıfların boşluğuna ve zamanın da uygun olmasına bağlıdır.

Bu noktada okulun içinde bulunduğu finansal sıkıntı da diğer sınıflara akıllı tahta koyulmasına engel olmuştur. Sınıflarda toprak hat sistemi olmadığı için, akıllı tahtaların kurulumu altı ay ertelenmiştir. Ortaya çıkan bu sonuçta Çevik'in çalışmasında dile getirilen bir gerçektir. Çevik'e göre; "MEB merkez ve taşra

örgütlerinde, okul yöneticilerine daha fazla bütçe ve donanım sağlamalı, ihtiyaçlarına yönelik bilişim desteği ve eğitimi sürekli olarak verilmelidir” (2007, s. 14). Benzer şekilde, Özhelvacı (2003) okullarda öğretmenlerin eğitim ve öğretim araç ve gereçlerinden istenildiği düzeyde yararlanılmadığına çalışmasında yer vermiştir.

Sonuç olarak lise edebiyat öğretmenlerinin derslerinde teknolojiyi yeterince kullanmadıkları yapılan mülakat ile açığa çıkmıştır. Edebiyat dersi sürecinde teknoloji kullanımının çok kısıtlı olmasının sebebi olarak ise; okulun içinde bulunduğu finansal durum, sınıflarda bilgisayar ve yansıtım cihazlarının olmaması, yeterli materyale sahip olunmaması, okulda yalnızca bir teknoloji sınıfının bulunması, teknoloji sınıfı için isim yazdırma zorunluluğu, yeterli eğitimsel teknolojik araç ve gereçlerinin bulunmaması, teknik personel ve desteğin çok az olması gibi nedenler öne sürülmüştür. Kuşkaya ve Mumcu (2004) ise bütçenin yetersiz olması, cihaz ve donanım azlığı, idari desteğin olmaması, teknik yardımın yapılmaması gibi nedenlerden dolayı öğretmenlerin teknolojiyi etkin bir şekilde kullanamadıkları bilgisine ulaşmışlardır.

Öğretmen ve müfredat merkezli sorunlar

Öğretmenlerle yapılan mülakat görüşmeleri ve derslerin gözlemlenmesinden sonra teknoloji kullanımı noktasında ortaya çıkan sorunların yalnızca okul ve finansal konulardan oluşmadığı aksine öğretmen ve müfredat içerikli problemlerin de teknoloji kullanımını büyük ölçüde etkilediği öğrenilmiştir. Bu bölümde ise oluşan bu sorunların neler olduğu aktarılmıştır.

Yapılan mülakat sonucu göstermiştir ki, edebiyat öğretmenleri özellikle müfredat programının çok geniş olması ve pek çok konuyu içinde barındırması sebebiyle

teknolojinin kullanılmadığı görüşünü dile getirmişlerdir. Aynı zamanda, müfredat içeriğine uygun olarak yeterli teknolojik materyal olmadığından dolayı teknolojiyi çok kullanamadıklarını söylemişlerdir. Bu sonuca benzer şekilde Başer'in kaleme aldığı makalesinde değinilmektedir; “ bilgisayar teknolojisinin ders içeriğinde kullanılmaması, sınıfların kalabalıkları, müfredat yetiştirme, dili Türkçe olan yeterli materyal olmaması” (2010, s. 5). Waite (2004) ise yine çalışmasında benzer bir sonuç ortaya koyarak öğretmenlerin ders içeriğinde bilgisayar ve destekli teknolojileri kullanmak için uygun ve yeterli sürede zamanı bulamadıkları ve bunun en temel sebebinin ise müfredat yoğunluğundan kaynaklandığını belirtmiştir.

Edebiyat öğretmenlerinin yarısına yakını zümre kurulu toplantılarında ve alınan kararlarda teknoloji kullanımıyla ilgili olarak bir şey konuşulmadığını vurgulamışlardır. Bu oranın yüksekliği önemlidir. Çünkü yıllık planlarda her hafta eğitim teknolojilerinin kullanılması gerektiği belirtilmiş ve bütün öğretmenlerin onayından geçmiştir. Altında imzası bulunan bir metnin bahsettiği bilginin tam zıttı yönünde bir yorum yapılması dikkat çekicidir. Bu durum göstermektedir ki, öğretmenler ya okumadan metin imzalamakta ya da okudukları, yer verdikleri içeriğin farkında olmamaktadırlar. Öğretmenlerin, bilgisayar ve projeksiyon cihazı kullanımıyla ilgili olarak olumsuz bir tutumları görülmediği gibi, bütün öğretmenler bu donanımları iyi biçimde kullandıklarını belirtmişlerdir. Öğrencilerin, öğretmenlerinden teknoloji kullanımları noktasında herhangi bir isteklerinin olmadığı da bütün öğretmenler tarafından dile getirilmiştir. Öğretmenlerden bir tanesi ise teknoloji kullanmanın öğrencilere ve ders içeriğine bir fayda sağlamayacağını düşündüğünden dolayı, teknolojiyi ders içeriğinde kullanma ihtiyacı duymadığını belirtmiştir. Teknoloji kullanımına çok önem verdiklerini söyleyen diğer edebiyat

öğretmenleri ise derslerinde teknolojiyi kullanma noktasında aynı özveriyi gösteremediklerini açıkça belirtmişlerdir. Beş edebiyat öğretmeninden yalnızca bir tanesi son bir ay içerisinde teknolojiyi kullanmıştır ve bu sonuçlar araştırma sorusu açısından çok önemli bir bilgi vermektedir.

Gözlemi yapılan derslerde slaytlar kullanılmıştır. Akıllı tahta olmasına rağmen hiçbir öğretmen kullanmayı tercih etmemiştir. Bu durumun sebebi ise öğretmenlerin akıllı tahta kullanmayı bilmemelerinden kaynaklanmaktadır. Akıllı tahta ve tabletler olmasına rağmen kullanıma koyulamaması önemli bir detay sonuçtur. Öğretmenlerin bu teknolojiyi kullanmalarına engel olan temel sebep, yeterli teknolojik bilgiye sahip olmamalarıdır. Ortaya çıkan bu gerçek Varol'un şu yorumunu doğrulamaktadır; "Eğiticilerin eğitimi sağlanmalıdır. Öğretmenlere yönelik hizmet içi eğitimler yaygınlaştırılmalıdır. Hizmet içi eğitimde belirli yazılımlar, bazı programları kullanmayı öğretmeyle birlikte teknoloji kullanımının kendileri ve öğrenciler için önemi ön plana çıkarılmalıdır. Teknolojik gelişmelere bağlı olarak hizmet içi eğitimlerin güncellenerek devamlılığı sağlanmalıdır" (2002, s. 5-6).

Gözlemi yapılan derslerde kullanılan teknolojik içerik yalnızca metinlerin slaytlara yansıtılmasıyla sınırlı kalmıştır. Teknolojik donanımların ortalama kullanım süreleri 10 dakika olarak belirlenmiştir. Kullanılan eğitimsel teknoloji araç ve gereçleri bilgisayar ve tepegözden oluşmaktadır. Gözlemi yapılan beş farklı dersten hareketle ortaya çıkan sonuçlar şunlardır; edebiyat öğretmenlerinin teknolojik cihazlar noktasındaki bilgilerinin yetersiz olduğu göze çarpmıştır. Akıllı tahtaların hiç kullanılmamış olması, hazırlanan materyallerin içerik olarak çok kısa olması ve dersin bütününe kapsamaması, öğretmenlerin teknoloji kullanımı noktasında yaşamış

olduğu baskı ve tedirginlik, tepegözün açılması sırasında öğrencilerden yardım istenmesi gibi.

Edebiyat öğretmenleri özellikle sunum ve diğer eğitimsel teknolojileri için gerekli materyal hazırlamanın çok büyük bir zaman aldığını, teknoloji kullanım bilgilerinin çok sınırlı olduğunu ve bu yüzden yeterli özveriyi gösteremediklerini vurgulamışlardır. Özellikle edebiyat dersi için hazır sunum bulmanın çok zor olduğunu ve bu dersin teknolojiyle bütünleştirilmesi konusunda sıkıntıya düştüklerini beyan etmişlerdir. Özellikle YGS sınavına hazırlığın çok önemli olduğunu ve sınav içeriğinde teknoloji kullanımının sorulmadığı görüşünden hareketle öğretmenlerin kendilerini savunmaları dikkate değer bir noktadır.

Sonuç olarak edebiyat öğretmenlerinin özellikle konuya uygun materyal hazırlamanın zorluğu, müfredat yetiştirme çabası içinde olunması, öğrencileri YGS sınavına hazırladıkları ve teknoloji kullanarak ders hazırlamanın ve anlatmanın daha büyük bir zaman kaybına yol açabileceği, gerekli özveriyi gösteremedikleri, yeterli teknik bilgidен yoksun olduklarını belirtmeleri, öğrencilerden böyle bir talebin gelmemesi, teknoloji kullanımı yönünde bir zorunluluğun bulunmaması gibi nedenler öne sürerek teknolojiyi neden kullanamadıklarını ortaya koymuşlardır.

Öğretmenlerin önerileri

Bu bölümde, araştırma sorularından ikincisi olan edebiyat öğretmenlerinin teknoloji kullanımını algılamalarından hareketle, yine edebiyat öğretmenlerinin karşılaşılan teknoloji kullanım sorunları ile ilgili olarak ne gibi çözüm önerileri getirilebilir konusu üzerindeki düşünceleri ve tavsiyelerine yer verilmiştir. Yapılmış olan

mülâkatlar sonucunda okul yönetimi ve edebiyat öğretmenlerinin yaşanan sorunlara yönelik önerileri bu bölümde ele alınmıştır. Ortaya çıkan sorunlarla ilgili verilmiş olan çözüm önerileri de iki alt başlık altında ele alınmıştır.

Mülâkata katılan öğretmenler aşağıdaki sorular ile bağlantılı olarak bazı önerilerde bulunmuşlardır:

Teknolojik cihazlar ve teknik personellerin genel durumu nedir?

Teknoloji ile ders içeriğinin bütünleştirilmesinde ne tür sorunlar oluşuyor?

Okulun teknoloji kullanımı ile ilgili bir politikası var mıdır?

Teknolojiden, ders anlatımlarınızda ne derecede faydalanıyorsunuz?

Okul ve finansal merkezli öneriler

Lise edebiyat öğretmenleri ve okul yönetimine göre, edebiyat öğretiminde teknoloji kullanımı noktasında oluşan sorunlarla ilgili olarak en temel çözüm, okulun fiziksel ve finansal yapısının MEB desteğiyle iyileştirilmesi olarak belirtilmiştir. Eğer okula yeterli ödenek gönderilir ve bu kapsamda sınıflara eğitimsel teknolojiler kurulabilirse, büyük bir problem olan donanım eksikliği ortadan kalkmış olacaktır. Ancak öğretmenlerden okul aile birliğinin katkısı yönünde herhangi bir öneri ya da tavsiyede bulunulmaması düşündürücüdür. Bu noktada somut materyal eksikliği dile getirilmektedir ve benzeri bir öneride Karabektaş'ın çalışmasında verilmiştir; “Öğrencinin konuyu anlayabilmesi, kafasında canlandırabilmesi için somut materyallere ihtiyaç vardır. Eğitim alanında hızla yerini alan bilgisayar ve bilgisayar destekli öğretim, eğitimde etkin bir şekilde uygulanmalıdır” (2004, s. 7-8).

Edebiyat öğretmenleri okulda bulunan teknik personelin sayısının azlığından yakınmışlar ve okulda daha fazla teknik personelin çalışmasının önemli olduğunu

dile getirmişlerdir. Bunun dışında, öğretmenler özellikle aldıkları ücretlerin daha yüksek olması konusunda hem fikir olmuşlardır. Eğer kendilerine yüksek ücret verilirse, okul içinde olmasa bile, kendi imkânlarıyla gerekli cihazları alarak eğitimsel teknolojiyi daha sık ve etkin bir şekilde kullanacaklarını açıklamışlardır.

Öğretmen ve müfredat merkezli öneriler

Öğretmenler, yeni teknolojik cihazları kullanma noktasında sıkıntı yaşadıklarını ve gerekli hizmet içi eğitim kurslarının yaygın biçimde verilmesi gerektiğini savunmuşlardır. Bu yorumda Kabakçı ve Odabaşı(2006)'nın makalesinde benzer şekilde açıklanmıştır; “Öğretmenlere teknolojiyi kabullenmeleri ve öğrenebilmeleri için gerekli zaman verilmelidir. Mesleki gelişim etkinlikleri öğretmenlerin teknolojiyi kullanım aşamalarına paralel olarak gerçekleştirilmelidir. Mesleki gelişim yeni gelişme ve teknolojilere ayak uydurmak için devam eden bir süreç olarak ele alınmalıdır” (Odabaşı ve Kabakçı, s. 7).

Özellikle akıllı tahta kullanımını konusunda büyük bir problem yaşandığını ve kurulumu yapılan cihazın nasıl kullanılacağı bilinmediği için kullanılmadığı belirtilmiştir. Bu konuyla ilgili olarak belirli kursların devamlı bir süreklilik içinde alınması konusunda hem fikir olmuşlardır. Ortaya çıkan bu isteği Varol'da desteklemektedir, “Belirli zamanlarda yapılacak hizmet içi eğitimlerin, katılımcıların normal yaşantı biçimlerini olumsuz etkilemeyecek yer ve zamanlarda yapılmalıdır. Eğitim görev yerinde ve yaz tatilini içerisine almayacak şekilde programlanmalıdır” (2002, s. 6).

Bu duruma ek olarak, öğretmenler edebiyat derslerindeki konu çokluğuna ve müfredatın yoğunluğuna dikkat çekerek, konuların azaltılması doğrultusunda görüş

bildirmişlerdir. Eğer konuları yetiştirme telaşı içinde olmazlarsa, teknolojiyi daha etkin ve rahat bir biçimde kullanabileceklerini açıklamışlardır.

Uygulama ve çözüm önerileri

Yapılmış olan bu çalışmanın sonuçlarıyla ilgili olarak verilebilecek uygulama önerileri bulunmaktadır. Verilmiş olan tüm bu öneriler, yapılan çalışmanın sonunda elde edilen sonuçlardan hareketle hazırlanmıştır. Bu uygulama önerileri Milli Eğitim Bakanlığı, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, MEB'e bağlı okullar, YÖK ve bu kuruma bağlı olan üniversitelerin Eğitim ve Fen-Edebiyat fakülteleri ile bu okullarda görev yapan edebiyat öğretmenleri açısından önem taşımaktadır.

Gerçekleştirilen araştırmanın sonuçları bilim dnyasına katkı sağlamıştır. Eğitimsel teknolojilerin edebiyat öğretiminde hangi seviyede kullanıldığı, kullanım sırasında nasıl problemlerle karşılaşıldığı ve çözüm önerisi olarak nelerin yapılabileceği ortaya çıkarılarak bilim dnyasına sunulmuştur. Özellikle ölkemizde bu yönde örnek bir çalışmanın yapılmamış olması, çalışmanın bilimsellik açısından sahip olduğu önemi gözler önüne sermektedir. Bu araştırma sonucunda lise edebiyat öğretmenlerinin eğitim ve öğretim bağlantılı teknoloji kullanım düzeylerinin çok düşük seviyede olduğu belirlenmiş ve bunun nedenleri ortaya çıkarılmıştır.

-Teknoloji kullanımı noktasında ortaya çıkan en önemli problem yeterli eğitimsel teknoloji araç ve gereçlerinin olmamasıdır. Müfredat ve yıllık planlar içinde yer alan teknoloji kullanımı uygulamaya geçirilememektedir. Okula yeterli miktarda teknolojik cihaz ve donanım takviyesi yapılarak bu sorun ortadan kaldırılmalıdır.

-Lisede bulunan edebiyat öğretmenlerinin teknolojiyi kullanım bilgisi sınırlıdır. Bu sebeple, öğretmenlerin teknolojiyi kullanmayla ilgili kursları almaları ve kendilerini eğitimsel teknoloji kullanma konusunda geliştirmeleri gerekmektedir.

-Araştırma sonucunda görülmüştür ki, edebiyat öğretmenleri istedikleri takdirde bazı teknolojik donanımları ders içinde kullanabilmektedirler. Ancak bu yönde bir zorunluluk ve talep olmadığı için, teknolojiyi ders içeriğinde kullanmamaktadırlar. Okul yönetiminin teknoloji kullanmayı teşvik etmek için, gerekli kararları alması ve teknoloji kullanımına destek vermesi gerekmektedir.

-Edebiyat öğretmenleri, bilgisayar teknolojisinden etkin biçimde yararlanmalı ve bilgisayarın öğretim amaçlı programları kullanılmalıdırlar. Öğretmenlere eğitimsel teknolojilerin kullanılması için yeterli süre verilmeli ve okullar içerisinde oluşturulacak kurullar ile beraber bireysel ve mesleki teknoloji kullanma seviyesi artırılmalıdır.

-Eğitim ve Fen-Edebiyat Fakültelerinde, öğretmen adaylarına aldıkları eğitim süresince sürekli olarak teknoloji kullanımı ve bilgisayar teknolojileri ile ilgili dersler verilmeli ve öğretmen adayları teknoloji kullanımını bu süreçte içselleştirmelidirler. Bu süreçte gördükleri eğitimi, gittikleri okullarda rahat bir biçimde kullanmalıdırlar. Özellikle aday öğretmenlerin yetiştirilmesinde akıllı tahta kullanımı, word-powerpoint-excel dersleri, ders dışı öğrencilerle iletişim, haberleşme, doküman ve ödev paylaşımı sistemlerinden örnek uygulamaların yapılması(moodle sistemi gibi), podcast, active inspire ve moviemaker kullanımını özümsemek adına verilecek uygulamalı bilişim teknoloji dersleri çok faydalı olacaktır.

-Milli Eğitim Bakanlığı, öğretmenlerin eğitimsel teknoloji kullanım bilgilerini geliştirmek için yaz aylarında gerekli eğitim teknolojileri kullanımıyla ilgili hizmet

içi eğitim kursları açmalıdırlar. Açılan bu kursların, her sene gerekli yenilikler yapılarak devamlılığı sağlanmalıdır. Öğretmenlerin eğitimsel teknoloji araç ve gereçleri kullanımı noktasındaki yetersizlikleri, ders öğretiminde teknoloji kullanımını büyük ölçüde etkilemektedir ve bu yüzden öğretmenlerin teknolojiyle daima iç içe olması gerekmektedir.

-Eğitimde teknoloji kullanımında sürekli ve köklü gelişimin sağlanması için öğrenci-öğretmen-okul-aile arasında düzenli bir iletişim ve koordinasyon sağlanması gerekmektedir. E-okul uygulaması aslında zorunluda olsa sınırlı bir iletişimin sağlanması konusunda faydalı olmuştur. Bu sistemin geliştirilerek devamlılığın sağlanması özellikle ders dışında teknoloji kullanımına teşvik noktasında öğretmenler için hayati bir önem taşımaktadır.

-Sadece ders içi teknoloji kullanımı ile değil ders dışı kullanıma da önem verilmelidir. Öğretmen öğrenci iletişimi, ödev paylaşımı, gerekli doküman paylaşımı gibi basit uygulamalar teknoloji yardımıyla yapılarak ders dışında olsa bile o dersle ilgili teknoloji kullanımı gerçekleştirilebilecektir. E-okul uygulamasının bu konuda sağlamış olduğu belirli avantajlar olsa da, çeşitli uygulamalar ile bu iletişimin daha da geliştirilmesi çok büyük bir önem taşımaktadır.

-MEB'e bağlı okullarda özellikle eğitimsel teknoloji araç ve gereçlerinin temini sağlanmalıdır. MEB'in bu konu hakkında, yeterli bir finansal yardımda bulunması ve okullarda gerekli teknolojik cihaz ve donanımların kurulmasına destek olması sağlanmalıdır. Bu konuda ilçe ve il milli eğitim müdürlükleriyle gerekli bağlantıların kurularak çözüm üretilmesi için çalışmalar yapılmalıdır.

-Edebiyat derslerinin müfredat yoğunluğu ve ders konularının çok fazla olması nedeniyle, edebiyat öğretmenleri ders içeriğinde eğitimsel teknolojiyi yeterince

kullanamamaktadırlar. Türk Edebiyatı ve Dil ve Anlatım dersi müfredat içeriği yeniden gözden geçirilmeli, gerekli düzenlemeler yapılarak müfredat yoğunluğu ve konu fazlalığı ortadan kaldırılmalıdır.

-Öğretmenlerin teknoloji kullanmalarını teşvik etmek için, MEB tarafından yılda bir defa öğretmenlere ya da okullara teknolojik cihaz ve donanımlar hediye edilmelidir. Bu cihazlar bilgisayar, projeksiyon cihazı, tablet, video oynatıcı, ses kaydedici, televizyon, video kamera gibi parçaları içermelidir. Yapılacak bu uygulama ile birlikte öğretmenler, eğitimsel teknolojiden daha sık olarak yararlanabileceklerdir.

-Öğretmenlerin aldıkları ücrette iyileştirmeye gidilmelidir. Bu durumda, okullarda yeterli teknolojik donanım olmaması halinde bile, öğretmenler bireysel veya birlikte bu cihazları alma gücüne sahip olacaklar ve derslerinde eğitimsel araç ve gereçleri daha rahat ve etkin biçimde kullanabileceklerdir.

Araştırma önerileri

Bu çalışmayla ilgili olarak gelecek için bazı araştırma önerilerinde bulunulmuştur:

Araştırma bir okuldan daha fazla okullar üzerinde yapılarak geliştirilebilir.

Araştırma anketinin kapsamı genişletilebilir. Bu çalışmada anket uygulaması 100 öğrenci ve beş edebiyat öğretmeni ile gerçekleştirilmiştir. Farklı okullar araştırmanın içine katılarak, örneklem sayısında bir artış sağlanabilir.

Çalışma yalnızca Ankara ilini kapsamaktadır. Ülkenin diğer il ve ilçelerinde benzer çalışmalar yapılarak bir karşılaştırmaya gidilebilir.

Araştırma devlet okulunda gerçekleştirilmiştir. Buna ek olarak, özel bir okulda bu araştırma yapılabilir ve sonuçlar karşılaştırılabilir.

Öğretmenlerin, geçmişlerinden günümüze araştırması yapılarak ve öğretmen örneklem kapsamı büyütülerek farklı bir çalışma ortaya çıkarılabilir. Örneğin, çalışma bütün şube öğretmenlerini kapsayacak ve öğretmenlerin mezun oldukları fakülteler incelenecek ve bu fakültelerde teknoloji ile ilgili nasıl dersler alıp hangi uygulamaları yaptıkları öğrenilecektir.

Sınırlılıklar

Bu çalışmada bazı sınırlılıklar mevcuttur:

Bu araştırma bir lisede gerçekleştirilmiştir. Araştırma kapsamında yapılan anketin öğrenci örneklem sayısı 100'dür ve 9-10-11-12. sınıf öğrencilerinden rastgele seçilmiştir. Anket uygulaması yapılan öğretmen örneklem sayısı 5'tir. Bu sayı tüm edebiyat zümresini kapsamaktadır. Kullanılan anketlerdeki soru sayısı 19 olarak belirlenmiş ve sınırlandırılmıştır.

Araştırmada kullanılacak analiz yöntemleri dört farklı teknikle sınırlandırılmıştır (anket tekniği, doküman analizi, gözlem tekniği, mülakat tekniği). Bu sayı, araştırmanın güvenilirliğini artırmak için yeterlidir.

Mülâkatlar araştırma konusu gereği yalnızca okul yönetimi ve lise edebiyat öğretmenleriyle yapılmıştır. Mülâkata katılan katılımcı sayısı 6'dır. Bunun nedeni okulda görev yapan edebiyat öğretmen sayısının 5 olmasından kaynaklanmaktadır.

Sadece 5 farklı ders gözlemi yapılmıştır. Araştırma sorularıyla bağlantısından dolayı yapılan bütün gözlemler Türk Edebiyatı ile Dil ve Anlatım derslerinden oluşmaktadır. Tüm edebiyat öğretmenlerinin dersleri birer kez gözlemlenmiştir. Yapılan doküman analizi, 9-10-11-12. sınıf Türk Edebiyatı ile Dil ve Anlatım dersleri yıllık planları ile sınırlıdır.

Tek bir okulun seçilmesi, ortaya çıkacak sonuçların genellemesi noktasında bir eksikliği beraberinde getirecektir. Ancak unutulmamalıdır ki ortaya konulacak çalışma bir saha araştırmasıdır ve ayrıntılı bir biçimde inceleme-analiz yapılabilmesi için tek bir saha alanı seçilmiştir.

Yapılan çalışmada, amaç doğrultusunda seçilmiş olan bu lisede 2012-2013 öğretim yılında FATİH projesinin uygulamalı olarak başlayacak olması gerçeğinden hareketle bu okul saha çalışması uygulama alanı olarak seçilmiştir. Ancak çeşitli sebeplerden ötürü, bu uygulamaya geçilememiş ve altı ay ertelenmiştir.

KAYNAKÇA

- Alkan, C., Şimşek, N., ve Deryakulu, D. (1995). *Eğitim teknolojisine giriş*. Ankara: Önder Matbaacılık.
- Akpınar, Y. (2003). The effect of higher education on teachers in the use of new information technologies. *The Turkish Online Journal of Educational Technology*, 2(2), 1-18.
- Aksoy, H. (2003). Eğitim kurumlarında teknoloji kullanımı ve etkilerine ilişkin bir çözümleme. *Eğitim Bilim Toplum*, 9, 4-23.
- Aksoy, H. (2005). Medya ve bilgisayar teknolojisinin eğitimde kullanımının etkileri üzerine eleştirel görüşler. *Eğitim Bilim Toplum*, 24, 54-67.
- Aktümen, M. (2002). *İlköğretim sekizinci sınıflarda harfli ifadelerle işlemlerin öğretiminde bilgisayar destekli öğretimin rolü* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri, Ankara.
- Alkan, C. (2011). *Educational technology*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Angelo, J., ve Woosley, S. (2007). Technology in classroom: Friend or foe. http://findarticles.com/p/articles/mi_qa3673/is_4_127/ai_n29358572/ adresinden ulaşıldı
- Atav, E., Akkoyunlu, B., ve Sağlam, N. (2006). Öğretmen adaylarının internete erişim olanakları ve kullanım amaçları. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30, 37-44.
- Balay, R. (2004). Globalization, information society and education. *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences*, 37, 61-82.
- Balcı, A. (2005). *Sosyal bilimlerde araştırma*. Ankara: Pegema Yayıncılık.

- Balcı, B. (2002). Use of technology in teacher education. *Maltepe University Journals*, 4, 1-6.
- Bilişim Teknolojileri Genel Müdürlüğü. (2013). Hizmet içi eğitim kursları. MEB: Ankara. http://hedb.meb.gov.tr/net/index.php?option=com_content&view=article&id=206:biliim-teknolojileri-ile-proje-hazrlama-eitimleri&catid=59:devam-eden-faaliyetler&Itemid=88 adresinden ulaşıldı
- Bozgeyikli, H. (2008). Nitel ve nicel araştırma yöntemleri. *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. <http://egitim.erciyes.edu.tr/~hbozgeyikli/> adresinden ulaşıldı
- Bozkuş, E. (2002). *İlköğretim ikinci aşamasında matematik öğretiminde bilgisayar kullanımının öğrenci başarısı üzerine yansımaları* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Van.
- Coşkun, M. (2006). Solution proposals about Turkish literature matters in western universities context. *Milli Eğitim*, 169, 57-74.
- Cüre, F., ve Özdener, N. (2008). Öğretmenlerin bilgi ve iletişim teknolojileri uygulama başarıları ve BİT'e yönelik tutumları. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 34, 41-53.
- Cuban, L. (2001). *Computers in the classroom*. Cambridge, MA: Harward University Press.
- Çağiltay, K., ve Çakıroğlu, J. (2001). Öğretimde bilgisayar kullanımına ilişkin öğretmen görüşleri. *Hacettepe Eğitim Dergisi*, 21, 19-28.
- Çelik, V. (2003). *Eğitimsel liderlik*. Pegama Yayıncılık: Ankara.
- Çevik, V., ve Baloğlu, M. (2007). Multivariate differences on computer anxiety levels among Turkish school principals. *Educational Administrator: Theory and practice*, 52, 547-568.

Eğitimde geleceğe açılan kapı Fatih. (2012). Ankara: MEB.

<http://fatihprojesi.meb.gov.tr/tr/index.php> adresinden ulaşıldı

Erdemir, N., Bakırcı, H., ve Eyduran, E. (2009). Determination of teachers perspectives using technology in education. *Journal of Turkish Science Education*, 6(3), 1-10.

Ergun, M. (1991). *Educational technology and computer-assisted learning*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

Gliem, J. A., ve Gliem, R. R. (2003). Calculating, interpreting, and reporting cronbach's alpha reliability coefficient for likert type scales. *Midwest Research to Practice Conference in Adult, Continuing and Community Education*, 4, 82-84.

Gür, B., Özoğlu, M., ve Başer, T. (2010). Use of computer technology in schools and problems encountered in. *Ulusal Sınıf Öğretmenliği Sempozyumu*, 9, 929-934.

Hays, A. (2004). *Foundations for research, methods of inquiry in education and the social sciences*. New Jersey: LEA Publishing.

Karabektaş, M. (2004). Determination of student opinions about technology, courses. *Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı*, 1-3.

Karahan, M. (2001). *Eğitimde bilgi teknolojileri*. Malatya: İnönü Eğitim Fakültesi Yayınları.

Kuşkaya, F., Mumcu, F., Koçak, Y., ve Usluel, Y. (2004). Mesleki ve teknik okul öğretmenlerinin bilgisayar kullanımları ve engeller. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 26, 91-99.

- Lloyd, J., Dean, L., ve Coper, D. (2007). Student's technology use and its effects on peer relationships, academic involvement and healthy life styles. *NASPA Journal*, 44, 3.
- Odabaşı, F., ve Kabakçı, I. (2007). Öğretmenlerin mesleki gelişimlerinde bilgi ve iletişim teknolojileri. *Uluslararası Öğretmen Yetiştirme Politikaları ve Sorunları Sempozyumu 1*, 1-8.
- Özhelvacı, H. (2003). *Sakarya ilinin ilçelerinde görev yapan öğretmenlerin eğitim teknolojilerini kullanım düzeyleri* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Sakarya Üniversitesi, Sakarya. <http://tez2.yok.gov.tr/> adresinden ulaşıldı
- Sadi, S., Şekerci, A., Kurban, B., Topu, F., Demirel, T., Tosun, C., Demirci, T., ve Göktaş, Y. (2008). Effective technology use in teacher education. *Journal of Information Technology*, 1(3), 1-7.
- Schacter, J. (1999). The impact of education technology on student achievement. *Milken Exchange on Education Technology*, 8, 2-10
https://bookert-dev.ito.lacoe.edu/funding_coordination/docs/impact_of_et.pdf adresinden ulaşıldı
- Sert, G., Kurtoğlu, M., Akıncı, A., ve Seferoğlu, S. (2012). Overwiev of research on teachers technology usage. *Akademi Bilişim*, 1, 1-8.
- Tekinarslan, E. (2007). *Eğitimde internet kullanımı*. Pegama Yayıncılık: Ankara.
- Tellis, W. (1997). Introduction to case study. *The Qualitative Report*, 3, 2.
- Tomlinson, B. (2001). *Materials development in teaching English to speakers of other languages*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Türk Edebiyatı Müfredat Programı. (2011-2012). <http://ttkb.meb.gov.tr/program.aspx?islem=1&kno=100> adresinden ulaşıldı
- Türk Dil Kurumu. (2012). *Büyük Türkçe sözlük*. Ankara: TDK Yayınları.

- Ulubey, Ö., ve Duman, B. (2008). The point of views related to the effects of educational philosophies adopted by student teachers on the levels of using educational technologies. *Muğla University Journal of Social Studies*, 20, 1-20.
- Umay, A. (2004). İlköğretim matematik öğretmenleri ve öğretmen adaylarının öğretimde bilişim teknolojileri kullanımına ilişkin görüşleri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 26, 177-181.
- Waite, S. (2004). Tools for the job: A report of two surveys of information and communications technology training and use for literacy in primary schools in the west of england. *Journal of Computer Assisted Learning*, 20, 11-19.
- Varol, N. (2002). Bilişim teknolojilerinin eğitim kurumlarında kullanımları ve eğitimcilerin rolü. *Selçuk Üniversitesi Akademik Bilişim Konferansları*, 1, 2-6.
- Yalın, H. İ. (2003). *Öğretim teknolojileri ve materyal geliştirme*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Yazar, İ. (2007) . Making use of information technologies in the study of classical Turkish literature and e-library applications. *Turkish Studies-Türkoloji Araştırmaları*, 2(3), 3-13.
- Yılmaz, A. (2007). *An investigation on the usage of instructional technologies by the subject teachers* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Çukurova Üniversitesi, Adana.

EKLER

EK A: Öğrencilere uygulanan hazır anket soruları

Cinsiyet: Erkek:

Kız:

SORULAR	Her Derste	Haftada 2-3 Kez	Haftada 1 Kez	Ayda 1 Kez	Hiç Kullanılmıyor-Verilmiyor
1-Edebiyat derslerimizde, bilgisayar teknolojisi kullanılıyor					
2-Edebiyat derslerimizde, internet kullanılıyor					
3-Ders içeriğinde basılı materyal (çalışma kağıtları) kullanılıyor					
4-Edebiyat dersimizde projeksiyon, tepegöz cihazları kullanılıyor					
5-Ders konusuyla ilgili videolar izletiliyor					
6-Öğrencilerin ders içinde teknolojik cihaz kullanmalarına izin veriliyor					
7-Ders dışında öğretmenlerle iletişim sağlanıyor (mail, e-posta)					
8-Edebiyat öğretmenleri, ders sırasında yazı tahtasını kullanıyor					
9-Edebiyat öğretmenleri, teknolojik cihaz ve donanımları kullanmadan ders anlatıyor					

EK B: Öğretmenlere uygulanan hazır anket soruları

SORULAR	Her Gün	Haftada 2-3 kez	Haftada 1 kez	Ayda 1 kez	Hiç Kullanmıyorum
1-Bilgisayar kullanarak ders anlatıyorum					
2-Bilgisayar kullanarak, alıştırmalar yapıyorum					
3-Bilgisayar kullanarak test-soru çözdürüyorum					
4- CD-DVD yoluyla eğitimsel bilgiye erişme ve sunma					
5-Bilgisayar kullanarak simülasyon, deney, uygulama, sunum yapıyorum					
6- Eğitim amaçlı bilgisayar oyunları oynuyorum					
7- Teknoloji kullanarak yazı ve rapor yazıyorum					
8-E-posta yoluyla haberleşme					
9-İnternet üzerinden sohbet etme sosyal paylaşım ve görüşme siteleri/forumları)					
10-İnternet üzerinden haber-güncel olay takibi					

EK C: Mülakat soruları (Öğretmen ve okul yönetimi için)

- 1- Lisede hangi teknolojik donanımlar mevcuttur?
- 2- Teknolojik cihazlar ve teknik personellerin genel durumu nedir?
- 3- Okulun finansal ve teknolojik altyapısı ile ilgili, geçmiş yıllara dayalı bir özet bilgi alabilir miyim?
- 4- Okulun teknoloji kullanımı ile ilgili bir politikası var mıdır?
- 5- Ders içeriğinde teknoloji kullanımına bakışınız nasıl?
- 6- Teknoloji kullanımı sırasında ortaya ne gibi sorunlar çıkıyor?
- 7- Teknoloji ile ders içeriğinin bütünleştirilmesinde ne tür sorunlar oluşuyor?
- 8- Öğretmenler arasında, teknoloji kullanımına bakışı açısından nasıl bir farklılık oluşuyor?
- 9- Zümre kararlarında ve yıllık-aylık planlarda, teknoloji kullanımına ne derecede yer veriliyor?
- 10- Okul dışı yaşantınızda, bilgisayar teknolojileri ile aranınız nasıl?
- 11- Teknolojiden, ders anlatımlarınızda ne derecede faydalanıyorsunuz?
- 12- Öğrencilerin, teknoloji kullanımı ile ilgili herhangi bir talepleri oluyor mu?
- 13- Teknolojiyi kullanarak, öğrencilerinizin dersi daha iyi anlayacaklarını ve derse olan isteklerinin artacağını düşünüyor musunuz?

EK D: Gözlem protokolü

1-Fiziksel ortam (çevre) ve kaynaklar:

- Sınıf içerisinde bilgisayar var mı?
- Sınıf içerisinde projeksiyon cihazı var mı?
- Sınıf içerisinde internet bağlantısı sağlanıyor mu?
- Sınıf mevcudu ne durumda
- FATİH projesi kapsamında sınıfın fiziksel ortamında ne gibi değişiklikler olmuş
- Sınıfın fiziksel durumu, öğretmenin teknoloji kullanmasına engel teşkil ediyor mu?
- Öğretmenler ve öğrenciler için herhangi bir teknik destek sağlanıyor mu?

2- Planlama:

- Teknolojik donanımların öğrenme-öğretme etkinlikleriyle bütünleştirilmesinin, dersin amacına uygunluğu ne düzeydedir
  - Dersin amacına ve kazanımlarına göre teknolojik cihaz-materyal seçimi
  - Teknolojinin ders içinde kullanılmasında, öğrenci farklılıklarına önem veriliyor mu?

3- Değerlendirme:

- Ders içeriğinde teknoloji ne derecede kullanılıyor
- Teknoloji kullanımı ders süresinin ne kadarını kapsıyor
- Teknoloji ders içeriğiyle nasıl içselleştiriliyor
- Kullanılan teknolojik donanımlar neler
- Teknoloji kullanımının öğrenciler üzerindeki etkisi nasıl
- Teknolojinin ders içeriğinde kullanımı, öğrencilerin derse katılımını ne derecede etkiliyor.
- Teknolojik cihazların kullanımı sırasında, ne gibi sorunlarla karşılaşılıyor

EK E: Örnek gözlem protokolü içeriği

1-Fiziksel ortam (çevre) ve kaynaklar:

- Bilgisayar ve projeksiyon cihazı var.
- İnternet bağlantısı sağlanmıyor
- Sınıfta 30 öğrenci bulunuyor
- Teknoloji sınıfında akıllı tahta ve kalem, tablet bilgisayar, projeksiyon ve bilgisayar yerleştirilerek kurulumları yapılmış durumdadır.
- Öğretmenler bu sınıfta rahatlıkla eğitimsel teknolojiyi kullanabilirler
- Okulda bulunan bir teknik personel gerekli durumda yardım sağlıyor

2-Planlama:

- Ders planı olmadığı için, öğretmen görüşüne başvurulmuştur. Ders konusuyla ilgili metinler slaytlara yansıtılmış ve resimlerle desteklenmiştir.
- Akıllı tahta kullanım bilgisinin sınırlılığından dolayı, öğretmen bilgisayar ve projeksiyon cihazı kullanmayı tercih etmiştir. Öğretmenin seçim şansı vardır ve cihaz seçiminin kazanımlarla doğrudan bağlantısı yoktur.
- Böyle bir durum gözlemlenmemiş ve öğretmene sorulduğunda da öğrenci farklılıklarına göre bir farklılığın olmadığı belirtilmiştir.

3-Değerlendirme:

- Ders süresinin dörtte birinde kullanılmıştır (10 dakika).
- Metinlerin slaytla yansıtılması ve resimlerle desteklenmesi
- Bilgisayar ve projeksiyon cihazı kullanıldı
- Olumlu etki, slayt bitiminde öğrencilerden gelen tepki var; uzunlukla ilgili.
- Bu durum net olarak belirginleşmedi, diğer gözlemlerden sonra değerlendirme yapılacak.
- Açma ve kapatmada tedirginlik, sınıf içine gelen gün ışığını kapatmada perdelerin yetersiz kalması, öğrencilerden yardım istenmesi gibi unsurlar göze çarpmıştır.